

Latvijas džeza vēsture (1922 - 1940) Otrā daļa

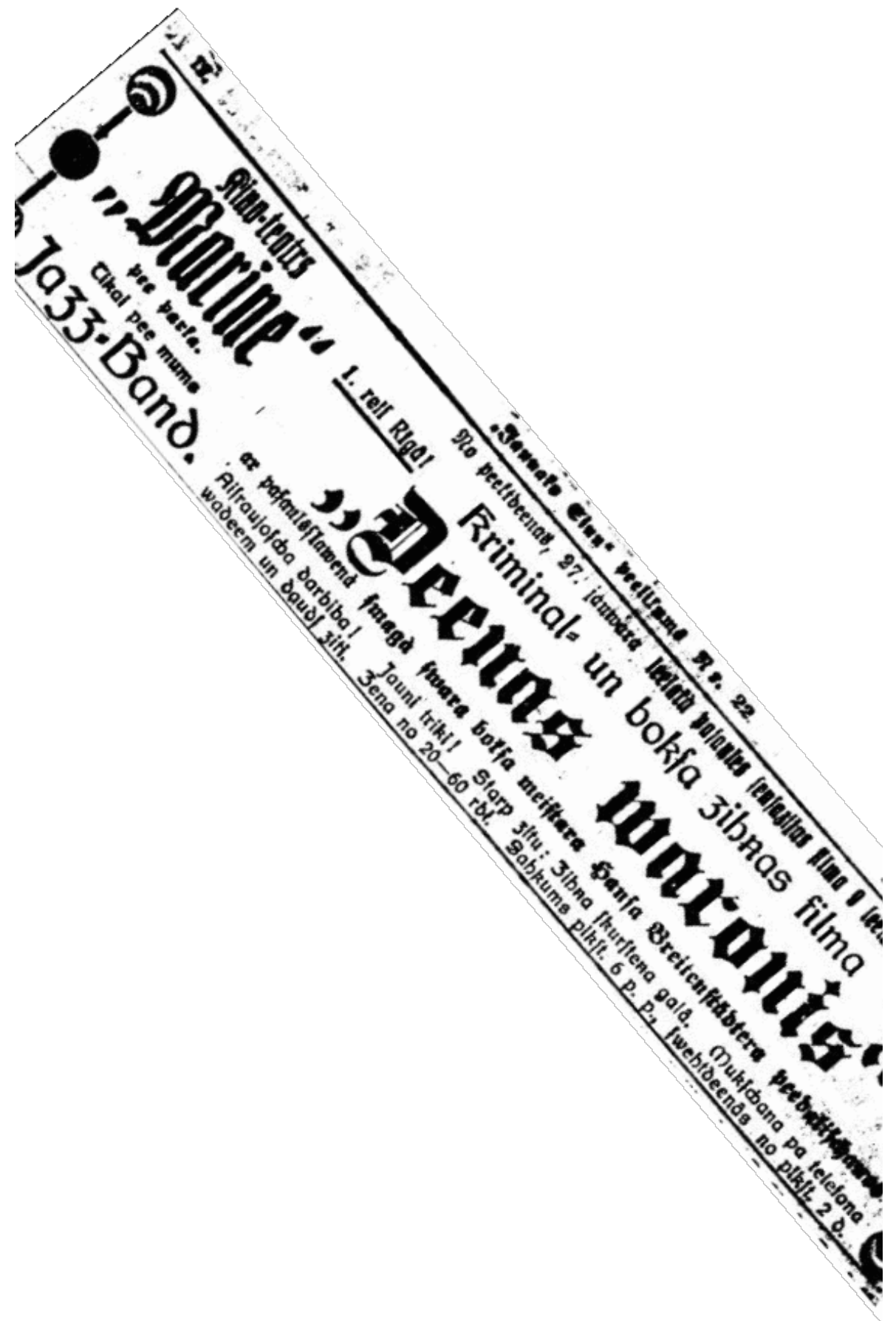
Latvijas džeza četri attīstības posmi līdz 1940. gadam

Džeza attīstība Latvijā līdz 1940. gadam iedalās četros posmos. Šis dalījums balstās uz pieejamās informācijas analīzes rezultātiem – fotogrāfijām, attēliem, publikācijām (rakstiem), ieskaņojumiem, kā arī “Jaunāko Ziņu” sludinājumu uzskaites tabulā apkopotās informācijas analīzi. Attīstības posmiem doti nosaukumi, izvēloties raksturīgāko katra džeza attīstības posma parādību:

1. Džeza ienākšanas posms (1922-1926)
2. “Deju orķestru” posms (1926-1929)
3. Kvalitatīvās attīstības posms (1930-1935)
4. Svinga posms (1935-1940).

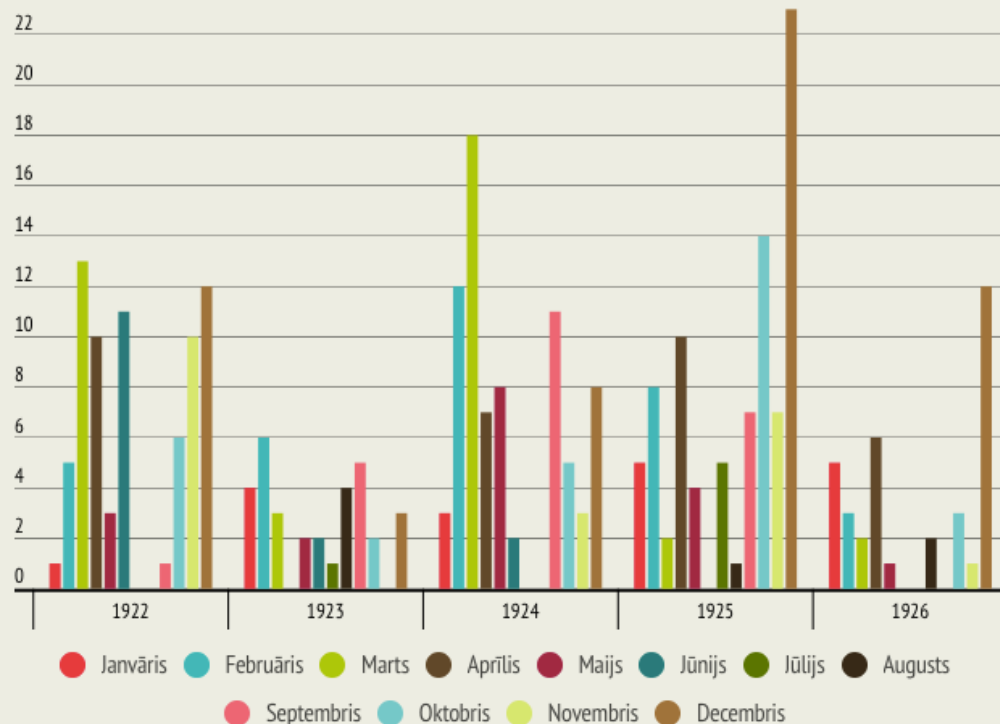
Džeza ienākšanas posms (1922-1926)

Pirmais Latvijas džeza attīstības posms aptver laiku no pirmā džeza pieminējuma Latvijā 1922. gada 28. janvārī līdz 1926. gada beigām. Šajā laikā Latvijā parādās un sāk attīstīties mūzika, kas tiek saukta par džezu.

Šajā posmā nav veikti mūzikas ieraksti, tikpat kā nav saglabājušies fotomateriāli, pēc kuriem varētu identificēt mūziķus un orķestru sastāvus, un vienīgie pieejamie avoti ir sludinājumi un publikācijas presē. Tādēļ informācija par šo posmu ir ļoti fragmentāra. Arī džeza sludinājumu skaita dinamika avīzē “Jaunākās Ziņas” šajā posmā ir nevienmērīga (kritumi 1923. un 1926. gadā).

INFOGRAFIKA 2.1

Sludinājumi, kuros pieminēts džezs “Jaunākās ziņās” no 1922. līdz 1926. gadam - džeza ienākšanas posmā.

Domājams, ka pirmās ziņas par džezu Latvijā nonākušas ar Anglijas vai Vācijas laikrakstu starpniecību. Zīmīgi, ka pirmie džeza sludinājumi ir kinoteātru reklāmas – tātad džezs Latvijā ienāk ar kino (tolaik mēmo kino). Tomēr jau ļoti drīz kino sludinājumu vietā parādās kafejnīcu un restorānu, kā arī deju zāļu sludinājumi, turklāt sākotnēji dominē kafejnīcu sludinājumi, bet posma beigās – deju zāles, kas liecina par džeza izplatību vispirms kino, bet vēlāk – kafejnīcās, restorānos un deju zālēs, apliecinot deju modes pastiprināšanos. Tas apliecina uzskatu, ka džeza izplatībā Eiropā lielu nozīmi spēlēja tieši moderno deju mode.

Sludinājumos džeza orķestri visbiežāk saukti vienkārši par “jazz band”, turklāt šis apzīmējums allaž lietots salikumā ar “salona orķestris” vai vienkārši “orķestris”. Domājams, ka ar apzīmējumu “jazz band” sākotnēji ticis saprasts noteikts ansambļa sastāvs. Ir konstatējami tikai daži mūziķu vārdi, kā E. Kīnemans, M. Aljanskis u. c. Kā ansambļa sastāvs bieži minēts trio (vijole, klavieres, kontrabass).

Posma beigās, 1925. gadā, Latvijas presē tiek publicēts pirmais plašākais raksts par džezu – “Джазъ” (autors V. Janovs) avīzē “Сегодня Вечером”. Šajā publikācija atspoguļoja tolaik samērā neskaidrā izpratne par jauno mūziku – džezs raksturots kā eksotiska, skaļa, sinkopēta deju mūzika, kas tiek

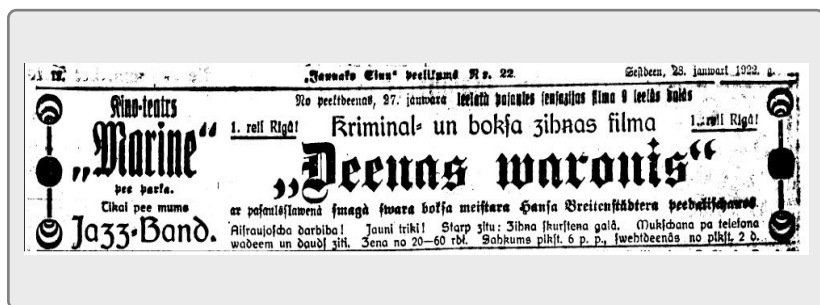
atskaņota specifiska orķestra sastāvā. Džezs netiek uzskatīts par nopietnu mākslas parādību, bet tiek uzskatīts par jaunu “modes kļedzienu”, un tiek identificēts kā orķestra sastāvs (“Jazz band”) – specifisks simfoniskā un salona/deju orķestra sajaukums ar eksotiskiem sitaminstrumentiem. Tomēr publikācijā uzsvērtā ritma būtiskā nozīme džezā.

Domājams, ka šajā laikā spēlētā, par džezu sauktā mūzika stilistiski ir bijusi tuvāka salonmūzikai, turklāt tā bieži asociēta ar troksni, haosu un nepiedienīgu uzvedību. Tomēr tā ir saukta par džezu.

Pirmie džeza orķestri - “jazz band”

Pirmoreiz Latvijā drukātā veidā vārds “džezs” atrodams avīzes “Jaunākās Ziņas” 22. numurā 1922. gada 28. janvārī – 12. lappuses augšējā stūrī ir sludinājums:

“K i n o t e a t r s
Marine pie parka
– tikai pie mums
Jazz band”.

Pagaidām tas ir senākais atrastais džeza pieminējums drukātā veidā Latvijā. Kino “Marine” sludinājumos 1922. gadā džezbends pavisam pieminēts septiņas reizes.

Savukārt jau 11. februārī “Jaunāko Ziņu” 38. numurā, 6. lappusē, ir atrodams restorāna “Palais Royal” sludinājums par “lieliskiem deju vakariem”, kuros spēlē “Original Jazz Band”. Orķestra nosaukums nepārprotami aizgūts no pirmā džeza

ieskaņojuma veicējiem – “Original Dixieland Jazz Band”, kuri, kā jau minēts iepriekš, arī pirmie atskaņoja jauno mūziku Eiropā. Pagaidām šis ir pirmais konstatētais kāda konkrēta džeza orķestra nosaukuma pieminējums Latvijā.

Līdz 1926. gada nogalei visbiežāk sastopami divi orķestru apzīmējumi: “jazz band” visdažādākajās transkripcijās (“jacc”, “jaz” u. tml., lielākoties bez mūziķu vārdiem) un “trio”.

“Jazz band” vai “jacc band” kā orķestra apzīmējums sludinājumos sastopams dažādās variācijās – visbiežāk vienkārši kā “jazz band”, bet samērā bieži arī kombinācijās ar citiem sastāviem: “salona orķestris – jazz band; jazz band un pūtēju orķestris; jazz band un ragu orķestris; stīgu jazz band” utt. Domājams, ka pirmajos džeza attīstības gados tas ir kalpojis par publikas pievilināšanas līdzekli un modes apzīmējumu. Samērā biežās kombinācijas ar citiem sastāviem – trio, salona, pūtēju un stīgu orķestriem – liecina, ka jazz band, iespējams, sākotnēji bijis kā eksotiska piedeva jau pierastiem deju sastāviem. Domājams, ka daļā konservatīvās deju publikas jaunais džejs ar sava skaļumu, haotismu un juteklismu bija pat nepieņemams, tādēļ pasākumu organizētāji centās veidot alternatīvas.

Angliskais, bezpersoniskais apzīmējums “**jazz band**” jau pēc pieciem gadiem sāk pazust no sludinājumiem, dodot vietu pavisam citiem, skaļiem un eksotiskiem orķestru nosaukumiem, tā iezīmējot jaunu posmu Latvijas džeza attīstībā.

Kafejnīcu trio

“Trio” kā sastāva apzīmējums džezā sludinājumos parādās līdz pat 1938. gadam, taču galvenokārt līdz 1924. gadam. Bieži šo sastāvu apzīmējumi tiek kombinēti, piem., “salontrio; jazz band”. Secinājums - trio, visticamāk, bijis salonmūzikas ansamblis (droši vien stīgu), kas muzicējis kombinācijā ar kādu “džezā” sastāvu. Kā jau teikts, 20. gs. 20. gadu pirmajā pusē džezs lielā mērā bija eksotiska orķestra sastāva, nevis jauna mūzikas novirziena apzīmējums, tādēļ šāds savienojums ar salonmūziku ir skaidrojams ar vēlmi piesaistīt publiku ar kaut ko jaunu, papildus jau pierastajam sastāvam. Laika gaitā šāda veida sludinājumi pakāpeniski izzūd.

Saistībā ar “trio” ir atrodami arī vairāki mūziķu vārdi, piemēram, Brēmera–Kīnemana sastāvs 1922. gada sludinājumos tiek saukts par “trio”. Taču, ja pirmajos sludinājumos sastāva nosaukumā figurē vārds “jazz band”, tad vēlāk (pēc 1927. gada) tas pazūd, un sastāvs konsekventi tiek saukts par

“salona kapelu”. Šis aspekts netieši apstiprina versiju, ka trio sastāvi lielākoties ir spēlējuši salonmūziku un ar džezu saistīti tikai margināli.

Pamatā trio sastāvi darbojās kafejnīcās un restorānos, kā arī hotelos. Līdzās “Bremer–Kueneman trio” 1922. gadā parādās citi trio sastāvi, kā “Trio Elkan” (restorānā “Palais Royal”, Elizabetes ielā 53) un “Koncerta trio Maks Preusler vadībā” (restorānā “Oto Schwarz”). 1923. gadā parādās sastāvs ar nosaukumu “Koncerta trio Scherli” (restorānā “Piccadilli”, kā arī Karlsbādes kafejnīcā), “Koncerta trio Riediger” (kafejnīcā “Karlsbades konditoreja un kafejnīca”, Lielā Ķēniņu ielā 6), “Trio Raimund” (viesnīcā “Bellevue”) un vairāki citi.

Savukārt 1926. gadā lasāms nosaukums “Bībergera mākslinieku kvartets”, kas 1927. gadā pārtop par “Bībergera kapelu”, bet 1931. gadā atrodams kā “Trio Bieberger”. Šis trio minēts arī “Jaunāko Ziņu” rakstā par Rīgas kafejnīcu orķestriem 1932. gada 8. jūnijā, kur lasāms, ka:

“...Kafejnīcā “A. T.” muzicē trio ar vijolnieku Bībergeru un pianistu Priednieku. Spēlē katru dienu, izņemot svētdienas, no plkst. 5 līdz 9 salona mūziku, dejas, un citus jautra rakstura darbus. Atskaņo arī Bēthovena, Mendelsona, Čaikovska, Rubinšteina, Baha klasiskos trio un miniatūras vijolei solo.”

Spriežot pēc rakstā minētā repertuāra, Bībergera trio ir bijis raksturīgs salonmūzikas sastāvs, kādi uzstājās lielā daļā Rīgas kafejnīcu.

Pirmie džeza mūziķi

Pirmie džeza mūziķu vārdi minēti kafejnīcas “Palais de Dance” sludinājumā (“Jaunākās Ziņas” 1922. gada 16. februārī, Nr. 38, 6. lpp.):

“...piektdien, 17. februārī, notiks kafejnīcas “Palais de Dance” atvēršana (Elizabetes ielā 55), kur ikdienas no 5 – 7 vakarā spēlēs “Bremer–Kueneman trio “Jazz Band””.

Balduņu reparatūra
ar elektrību ātri, lēti un izturīgi
mašīnās, mašīnās, mašīnās
cēlā Nr. 18, „Matador“.

Kafejnīzas atvēršana
„Palais de Dance“
sarkanā ēkā.
Elizabetes ielā Nr. 55.
Ieņemums 30-82.

notiks piektdien, 17. februārī š. g.
Sievietes **mūzika** no 5-7 vakarā. **Sievietes**
Bremer-Kueneman trio „Jazz-Band“
Deja publikā. Ēdēja bez maksas. Laikā. Mērenas
ģēns. Garderobi nolikt n a w obligatoriski.

Seturtideen, 16. februārī 1922.
S a r e l i j ā pašlaik atrodas nai-
rat tā 60.000 šarkanarmeešu. Sta-
retu armija vēl turas Ēemeikarelijā.
L o n d o n ā, 16. febr. Bafar
Londonā eeradās Lichechowlotijas mi-
nistru prezidents Benečs.
S i f i l d ā, 16. febr. Stahtolišs
S r i j ā manami nomeerinaješ. Kol-
linš eeradees Londonā uš apšpreedi ar

Sludinājumā minētie Bremers un Kīnemans ir pirmie konkrēti zināmie Latvijas mūziķi, kas ir saistīti ar džezu. Šo mūziķu vārdi parādās arī vēlākajos sludinājumos un dažādos

drukātajos avotos līdz pat 1936. gadam, tātad viņi ir ilgstoši darbojušies Latvijas izklaides mūzikā.

Emīls Kīnemans (Kueneman vai Kuehnemann; dzīves gadi nav zināmi) bija pianists, ilggadīgs Brēmera–Kīnemana kapelas vadītājs. Viņa vārds sastopams no 1922. līdz 1935. gadam gan džeza sludinājumos, gan rakstos žurnālā “Mūzika”. Sākot ar 1927. gadu, Kīnemana sastāvs saukts par “salona kapelu jeb orķestri”. Acīmredzot trio spēlētais repertuārs drīzāk bijusi salona mūzika nekā džezs, par ko liecina vārda “džezs” pakāpeniska izzušana šā sastāva sludinājumos. Tomēr, pēc visa spriežot, Kīnemans bijis ļoti cienījams un atzīts mūziķis, par ko liecina ne tikai piedalīšanās Preses ballēs (kur tika aicināti paši labākie mūziķi),

bet arī sludinājums par “Bremer–Kuhnemann salonkapelas godinašanas vakaru” viesnīcas “Jūrmala” restorānā 1927. gada 30. jūlijā.

Savukārt par Vili Brēmeru zināms vien tas, ka viņš bijis vijolnieks. Brēmers parādās visos sludinājumos saistībā ar Kīnemanu līdz 1932. gadam. Trešā trio dalībnieka, čellista (?) J. Rozentāla vārds parādās 1922. gadā, sludinājumos kopā ar

pārējiem trio dalībniekiem. Acīmredzot, Rozentāls bijis pastāvīgs trio dalībnieks līdz pat 1932. gadam.

Cits nozīmīgs Latvijas mūziķis, kura vārds parādās saistībā ar džezu jau 1922. gadā, ir Miša Aljanskis (Mihails Aljanskis, īstā vārdā Haits Aiziks – vijolnieks un diriģents, dz. 1897. gada 24. decembrī Rīgā – 1942?). Viņa vadītā orķestra vārds sastopams līdz pat 1939. gadam daždažādu sarīkojumu sludinājumos un restorānu reklāmās. Tā kā M. Aljanska vārds pirmo reizi parādās jau 1922. gadā, viņu var uzskatīt par vienu no Latvijas džeza pionieriem, kaut

gan intensīvākā viņa mūziķa darbība Latvijā norisinājās vēlāk – pēc 1933. gada. No 1929. līdz 1933. gadam Aljanskis uztājies Vācijā, bet pēc atgriešanās viņa vadītais orķestris spēlējis lepnākajās

Rīgas un Jūrmalas iestādēs – “Alhambrā”, “Lido”, “Korso”, Oto Švarca restorānā un citur, kā arī cirkā. Līdzīgi daudziem

citiem Latvijas ebreju mūziķiem, M. Aljanska liktenis ir traģisks - viņš iet bojā kara laikā 1942. gadā.

Mihails Aljanskis ir viena no ievērojamākajām figūrām 20.–30. gadu Latvijas izklaides mūziķu vidū. Viņa orķestris bija plaši pazīstams un uztājās pašās prestižākajās vietās. Diemžēl pagaidām nav zināmi ieskaņojumi, ko būtu veicis M. Aljanskis.

Saistībā ar džezu ir minēti arī armijas orķestri un to diriģentu vārdi – kapelmeistars L. Greza (Galvenā štāba rotas orķestris), kapelmeistars Stiebrīšs (6. Rīgas kājnieku pulka orķestris), un Veržbilovskis (“Rīgas 6. kājn. pulka orķestris Veržbilovska vadībā”, 1927. gada septembrī).

Armijas un Aizsargu organizācijas orķestri saistībā ar džezu parādās arī vēlāk - 1928., 1939. un 1940. gadā, dažādu sarīkojumu reklāmās, piemēram, “5. Cēsu kājnieku pulka stīgu jacc band orķestris” 1928. gada 21. janvārī.

Agrīnajos džeza sludinājumos minēti arī “džeza orķestru kapelmeistari”, kā piemēram “rumāņu kapelmeistars” M. Stankovitch-Santi, kurš 1922. un 1923. gadā uztājās Majoru Jūras paviljonā un restorānā “Piccadilli”, kā arī 1928. gadā restorānā “Villa Nova” un 1932. gadā – Armijas Virsnieku klubā. Vēl minēti kapelmeistari G. Arievičs (“Jazz band kapelm. G. Arieviča vadībā”, 1924. gadā restorānā “Akvariums”), un R. Gūtmanis (“Jazz band un ragu orķestris kapelm. R. Gūtmaņa vad.”, ballēs Lielajā Ģildē 1925. un 1926. gadā).

TESTS 2.1 Džeza ienākšanas posms

Question 1 of 4

Kurā gadā Latvijā pirmo reizi ir pieminēts džezs?

☒ **A. 1922.**

☐ **B. 1921.**

☐ **C. 1930.**

Check Answer

“Deju orķestru” posms (1926-1929)

“Deju orķestru posms” Latvijā aptver laika posmu no 1926. nogales līdz 1929. gadam. Jau 1926./1927. gada mijā sludinājumos sāk parādīties orķestri ar īpatnējiem un eksotiskiem nosaukumiem, ievadot jaunu posmu Latvijas džeza attīstībā. Turpmākajos divos gados – līdz 1930. gadam – rodas vesela rinda džeza orķestru ar skanīgiem nosaukumiem angļu valodā (gandrīz vienmēr nosaukumā ir vārdi “banjo” un “dancing”) – “The Dancing Palace band”, “The American Banjo band”, “The American Banjo Dancing Band”, “The Saxophone Dancing Band”, “The Dancing Havana Band”, “Bi-Bi-Bi Banjo Band”, “The Banjolo Dancing Band” utt.

AUDIO 3.1
L.Armstrong &
Hot 5 - Heebie
Jeebies

Šo daudzo **deju–džeza orķestru ar eksotiskiem nosaukumiem** angļu valodā darbība ir saistāma ar moderno deju (fokstrota, čarlstona) popularitātes pieaugumu sabiedrībā, turklāt posma sākums sakrīt ar diksilenda stila uzplaukumu ASV. Tieši šajā laika posmā diksilends kā džeza stils ASV piedzīvo savu

lielāko uzplaukumu: 1926. gadā L. Ārmstrongs iedzied vienu no pirmajiem **sketa** paraugiem – “Heebie Jeebies”, aizsākot džeza vēsturē ļoti nozīmīgo ieskaņojumu sēriju ar saviem sastāviem “Hot Five” un “Hot Seven” (pieņemts uzskatīt, ka, pateicoties tieši šiem ieskaņojumiem, par džeza nozīmīgāko aspektu kļūst individuālā improvizācija), savukārt 1926./1927. gadā Džellī Rols Morton

AUDIO 3.2
Jelly Roll Mor-
ton - Black Bot-
tom Stomp

Čikāgā veic savus labākos ierakstus ar orķestri “Jelly Roll Morton’s Red Hot Peppers”. 1926. gadā savu otro Eiropas koncerttūri veic Pols Vaitmens ar savu orķestri, iepazīstinot Eiropas publiku ar Dž. Gēršvina nesen komponēto “Rapsodiju blūza stilā”. Domājams, ka informācija par šiem notikumiem veicināja publikas interesi par dzezu, popularizēja to un radīja priekšnoteikumus līdzīga rakstura orķestru izveidei Latvijā. Par Amerikas iespaidu arī liecina vairākkārt sludinājumos uzsvērtais “īstais amerikāņu sastāvs”, “pēc amerikāņu parauga”, kā arī orķestru nosaukumos un fotoattēlos nemitīgi klātesošais bandžo.

Šī posma galvenie informācijas avoti ir liels skaits džeza sludinājumu, kuros parādās jauni džeza orķestri ar raksturīgiem, eksotiskiem nosaukumiem angļu valodā. Samērā īsā laika posmā konstatējams liels daudzums orķestru (vairāk nekā 60 nosaukumu), kā arī liels skaits pasākumu, kuros tie uzstājas – galvenokārt dažādi sarīkojumi un balles, kā arī restorāni. Tomēr konkrētu mūziķu vārdi sludinājumos parādās salīdzinoši reti.

No šā posma saglabājies arī visai daudz fotomateriālu, kas ļauj noteikt orķestru sastāvus un identificēt mūziķus. Attēlos visbiežāk redzamas jaukta sastāva kapelas, nereti ar dažādiem eksotiskiem instrumentiem un aksesuāriem. Orķestru sastāvā visbiežāk ir 6 līdz 7 cilvēki un ir gan džeza orķestrim (diksilendam), gan salonkapelai raksturīgi instrumenti (saksofons, trompete, bandžo, sitaminstrumenti, vijole, kla-

AUDIO 3.3
G.Gershwin -
Rhapsody In
Blue

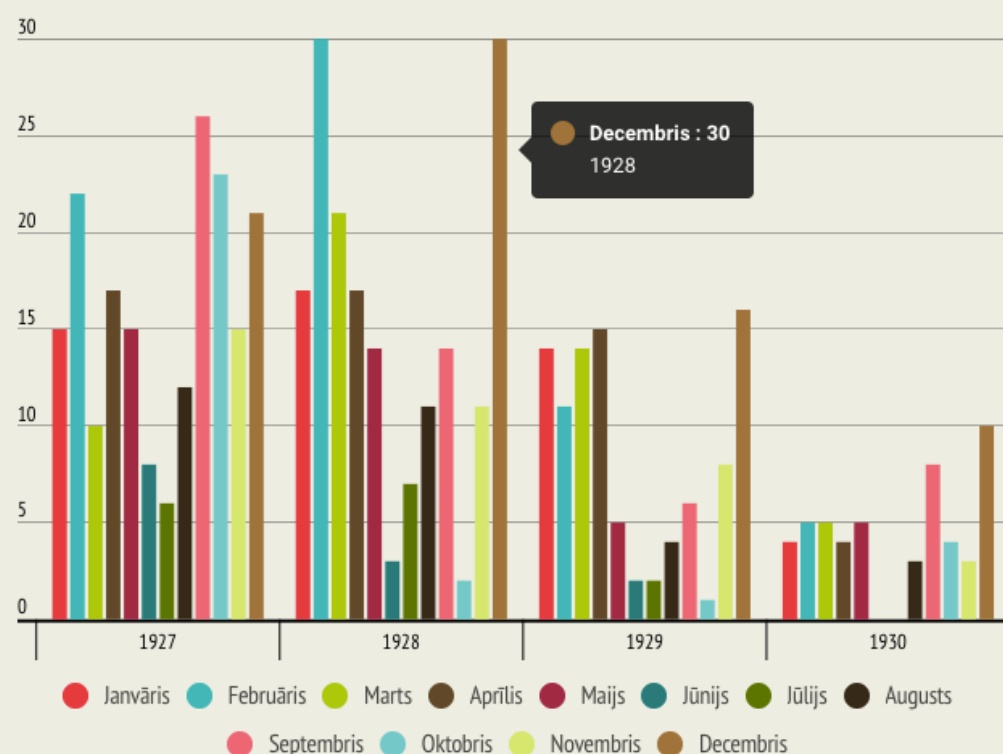
vieres, kontrabass). Attēlu kompozīcijā dominē saksofoni un bandžo, tā uzsverot to atskaņotās mūzikas eksotiskumu un “amerikānismu”. Saglabājušās orķestru koncertu programmas ļauj konstatēt to repertuārā džeza skaņdarbus.

Šajā posmā džezs Latvijā galvenokārt tiek identificēts kā tolaik populārā deju mūzika – čarlstons un fokstrots. Kaut arī

no šī posma nav saglabājušies ieskaņojumi, domājams, ka šajā posmā atskaņotā mūzika ir ietvērusi džeza elementus lielākā mērā, par ko liecina orķestru sastāvu attēli un atskaņotais repertuārs.

Džeza attīstību šajā posmā iespaido arī 1926. gadā žurnālā “Mūzika” publicētais pirmais analītiskais raksts par džezu – K. Paucīša “Kas ir džezbends?”, kā arī skaņu kino parādīšanās. Pirmās Latvijā demonstrētās skaņu filmas ir saistītas ar džezu, tādējādi to popularizējot, un kalpojot par informācijas avotu. Šie notikumi ievērojami paplašina izpratni par džezu un veicina tā attīstību, ko papildus vēl veicina moderno deju popularitāte plašā sabiedrībā.

INFOGRAFIKA 3.1

No 1927. līdz 1929. gadam konstatējama dinamiska attīstība ar lielu sludinājumu skaita pieaugumu avīzē “Jaunākās Ziņas” (it īpaši – 1927. un 1928. gadā). Par džeza saistību ar izklaidi un tā laika valdošo deju modi liecina tā dominējošais patēriņš dažādos sarīkojumos un ballēs (2/3 no sludinājumiem), kā arī izteikti sezonālais darbības raksturs (visintensīvākā orķestru darbība konstatējama decembrī un februārī).

Deju orķestri

Viens no pirmajiem orķestriem, kura vārds parādās publikācijās, ir “The Savoy Band”. Šis sastāvs ir pieminēts jau 1925. gada janvārī avīzē “Сегодня Вечером” – sludinājumā par balli Amatnieku biedrībā, kā arī V. Janova rakstā “Джазъ” (šajā publikācijā ir nosaukts orķestra sastāvs: V. Šērs – vijole, Beļinskis – oboja, Puščins – pikolo-flauta, Bušs – soprānsaksofons, J. Kūts – baritonsaksofons, S. Ostrovskis – klavieres, A. Moisejevs – trompete).

“The Savoy Band” un tā vadītājam V. Šēram ir veltīts raksts avīzē “Сегодня Вечером” 1928. gada 10. maijā – “Resnais Viljams un viņa zēni” (veltīts Viljama Šēra piecu gadu darbības jubilejai). Pieminēts V. Šēra “palīgs” S. Ostrovskis, kā arī publicēts karikatūrista Sergeja Cīvja-Civinska saržs ar orķestra astoņu dalībnieku

V. Šērs – vijole, S. Ostrovskis – klavieres, L. Ostrovskis – sitaminstrumenti (parakstā minēts “с джазом” – “ar džezu”), Ārons Moisejevs – trompete-komīķis, Roberts Jātulis – bandžo, Torfs – zuzafons, Levende – saksofons (“vienīgais Eiropā zelta saksofons”).

attēliem, spēlējot instrumentus. Raksts ir rotaļīgā un jautrā stilā, turklāt tekstā lasāmas arī vairākas frāzes no tolaik populārām dziesmām, kuras orķestris atskaņojis.

“The Savoy Band” bieži uzstājies arī restorānā “Alhambra” un veicis ieskaņojumus “Bellacord Electro”.

“The Savoy Band” ir bijis viens no labākajiem tā laika orķestriem, par ko liecina pieminētās darbības vietas

(“Alhambra”, Preses balle) un atsauksmes presē. Turklāt 1928. gada publikācijā attēlā redzamais orķestra sastāvs ir līdzīgs tradicionālā diksilenda sastāvam (tikai bez trombona, un papildināts ar vijoli), kas ļauj to saistīt ar džezu.

1926. gada decembrī parādās orķestris ar nosaukumu “Bubi Jazzband”, kas vēlāk tiek saīsināts vienkārši par “Bubi Band”. Orķestris darbojās līdz 1929. gadam, spēlējot ballēs dažādās zālēs un bijis visai pieprasīts, ko var secināt no samērā lielā sludinājumu skaita. Diemžēl nav zināms ne šī orķestra sastāvs, ne mūziķi.

Nozīmīgais “The Banjo Dancing Band” pirmo reizi minēts sludinājumā 1927. gada 4. februārī Lie-lajā Ģildē: “Pirmo reizi Latvijā amerikāņu

“The Banjo Dancing band””. Šis sastāvs darbojies līdz pat 1933. gadam (sludinājumos minēts 64 reizes!). Visbiežāk orķestris uzstājies dažādās ballēs, karnevālos un citos sarīkoju-mos (Lielajā un Mazajā Ģildē, “Uļejā”, Amatniecības biedrībā un citur), kā arī parkos (Ķīšezermalā Jaunās muižas parkā).

Orķestris ir bijis visai iecienīts, kā rāda sludinājumu daudzums (1927. gadā 31 sludinājums, 1928. gadā – 30 slu-dinājumu). 1928. gada augustā “Jaunākajās Ziņās” publicēts “The Banjo Dancing Band” foto – “populārais deju orķestris”. Attēlā iespējams identificēt šā sastāva dalībnieku, ģitāristu un

bandžo spēlētāju Teodoru Briedi, kurš ir viens no latviešu džeza pionieriem, ilgstoši darbojies pazīstamākajos orķestros, tādos kā “Bellaccord” un Y.M.C.A.

1927. gada beigās parādās cits sastāvs ar līdzīgu nosau-kumu – “The American Banjo Fifi Dancing Band”. Arī šis sastāvs ir darbojies ļoti intensīvi līdz 1928. gadam. 1927. gada 30. septembra sludinājums (balle Rīgas priekšpilsētas Ugunsdzēsības biedrībā): “Tautas svētku balle. Vienīgais no dejojājiem atzītais nēģeru džezbenda mūzikas sastāva orķes-tris “The American Banjo Fifi Dancing Band” un “Jacc Band.”

1928. gada beigās parādās vairāki līdzīga nosaukuma orķestri ar vārdu “american” – “The American Banjo Cabaret Band”, “The American Cabaret Dancing Band” u. c. Šķiet, ka

šo orķestru mūziķi ir vieni un tie paši, tikai apvienojušies zem cita nosaukuma, par ko varētu liecināt dažādās vārdu “banjo”, “american”, “dancing”, “palace” kombinācijas to nosaukumos. Parasti sludinājumos šo orķestru nosaukumi parādās tikai vienu vai divas reizes.

1927.–1928. gadā tiek minēts arī “The Dancing Palace Band”. Šis orķestris pirmo reizi parādās 1927. gada decembrī, un darbojas līdz 1929. gadam. Orķestris piedalās tikai ballēs, un vienmēr kopā ar citiem sastāviem – visbiežāk ar “The American Banjo Fifi Dancing Band”, bet arī ar “The New Yorker Philadelphia Band”, Jazz-band “Figaro”, “The American Banjo band”. Spriežot pēc nosaukuma, šim sastāvam vajadzētu būt deju grīdas “Dancing Palace” orķestrim.

“J a z z b a n d “Figaro” ir vēl viens populārs orķestris, kas parādās 1927. gada sākumā un ir atrodamas līdz pat 1933. gadam. Spriežot pēc sludinājumiem, šis sastāvs ir atšķiries

no pārējiem, jo tiek apzīmēts kā “īpatnējais Jacc-band “Figaro””, arī “Jazz Simphonia Figaro”, “The Simphonie Jazz Figaro”, kas šķietami vedina domāt par iespējamām pirmajiem simfonģeža mēģinājumiem Latvijā. Līdzīgi pārējiem arī šis sastāvs ir uzstājies ballēs un parkos. Kā orķestra vadītāji

minēti Meirons, H. Osis un R. Blūms. Kaut arī pagaidām trūkst sīkākas informācijas par “Figaro” mūziķiem un spēlēto repertuāru, fotogrāfijā instrumentārijs liecina par iespējamu šī sastāva saistību ar džezu.

1928. gada rudenī sludinājumos parādās orķestru “The New Yorker and Philadelphia Dancing band”, “The Taddy Carhart's banjo Band”, “Columbia Band” un “Mai-Bli-Band” nosaukumi. Šie sastāvi saistāmi ar amerikāņu mūziķi – amatieri, antrepnieri un dēkaini Džordžu (Tediju) Karhartu (George Carhart, 1903–1984), kurš organizējis ASV mūziķu turnejas Eiropā. Šie ir vieni no pirmajiem ārzemju džeza orķestriem, kas regulāri uzstājušies Latvijā.

Ar “Uļeja” deju zāli saistāms orķestris “The Favorite Band”, kurš 1928.–1929. gadā bieži figurē dažādajos “Uļeja” sarīkojumos.

Sastāvs “The Saxophone Dancing Band” parādās 1928. gada aprīlī un darbojas līdz 1929. gada maijam. Spēlējis balles “Uļejā” un Lielajā Ģildē, taču arī Ķīšezermalā, Jaunās muižas parkā, uzstājoties kopā ar “The Banjo Band”, “Figaro” un “The Favorite Band”.

Vēl kāds sastāvs ar nosaukumu “The Metropolitan Band” minēts 1929. gada martā un sastopams līdz pat 1933. gadam. Šā orķestra sludinājumos vairākas reizes lasāms arī “diriģenta” Riharda Blūma vārds. Orķestris uzstājies ļoti dažādās vietās un visa gada laikā, līdz ar to varam secināt, ka tas bijis samērā pastāvīgs un ilglaicīgs sastāvs. Uzstājies kopā

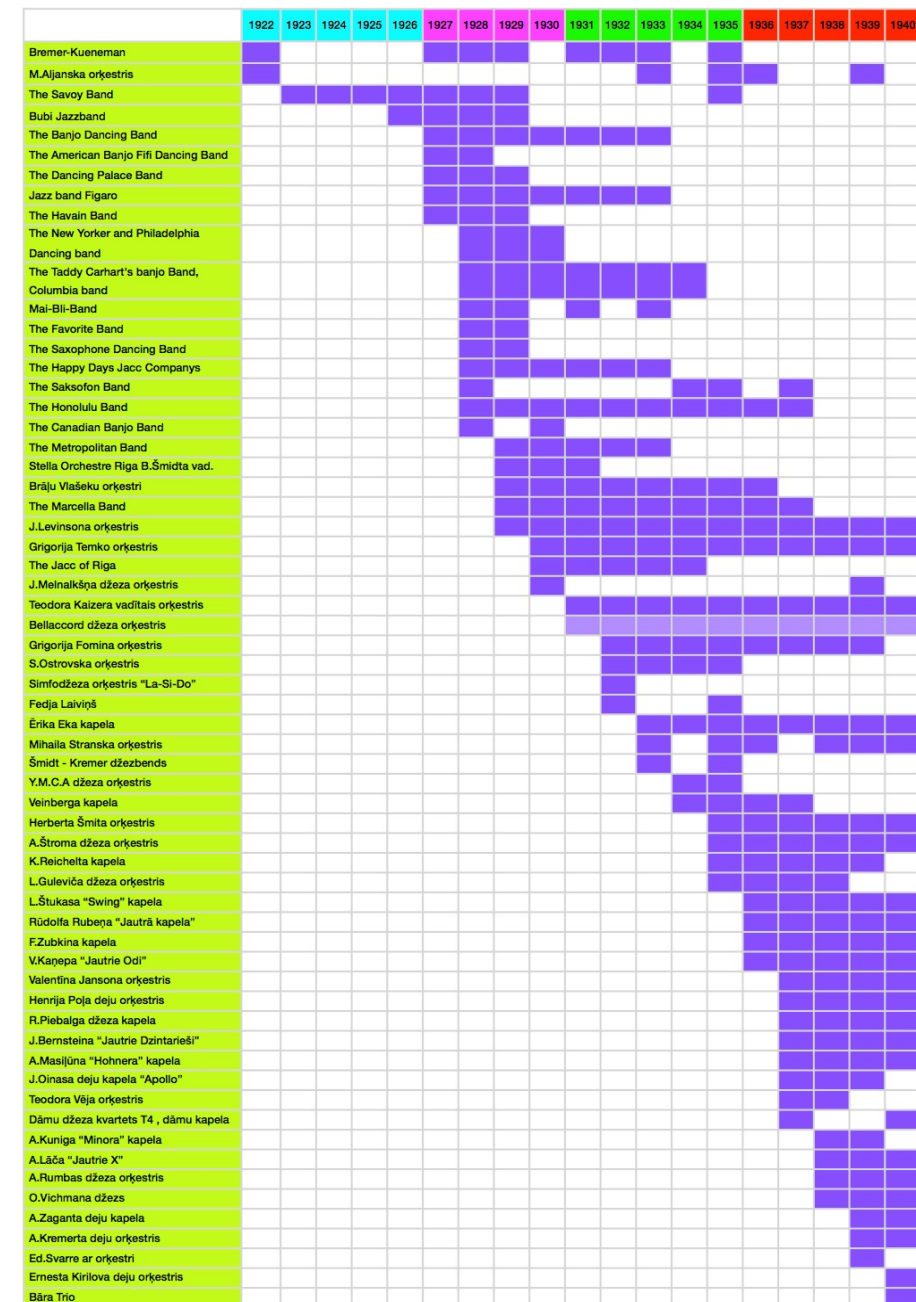
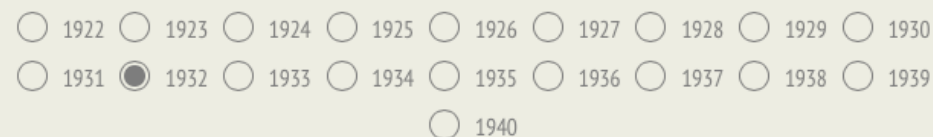
ar “Figaro”, “The Elite Dancing band”, “The Melody Boys” un citiem, tomēr acīmredzami – ne pirmā līmeņa sastāviem.

Bez nosauktajiem orķestriem sludinājumos minēti vēl vairāki desmiti deju orķestru nosaukumu, kā “The Havain Band” (1927.-1929.), “The Happy Days Jacc Companys” (1928.-1933.), “The Holywood Star Band” (1929.-1930.), “The Saksofon Band” (1928.- 1937.), “The Honolulu Band” (1928.-1937.) un daudzi citi.

Līdzās nosauktajiem ir daudz sastāvu, kas pieminēti tikai dažas vai pat 1 – 2 reizes. 1927. un 1928. gadā, kad konstatējams pirmais lielais sludinājumu skaita pieaugums,

(tātad vislielākais tirgus pieprasījums pēc džeza), protams, radās orķestri, kas nebija pastāvīgi sastāvi, bet tika izveidoti vienam konkrētam pasākumam vai arī darbojās neregulāri.

INFOGRAFIKA 3.2 Latvijas džeza orķestri un to darbība 1922–1940

Pirmā analītiskā džeza publikācija

Pirmā analītiska rakstura publikācija par džezu Latvijas periodikā ir žurnāla “Mūzika” 1926. gada marta numurā publicētais raksts “Kas ir džezbends?”. Raksta apjoms ir nepilnas divas lappuses, un tās autors ir Kārlis Paucītis – mūziķis un žurnālists, klarnetists Operas orķestrī, bijis Latvijas mūziķu biedrības izdotā žurnāla “Mūzika” redaktors un rakstu autors.

Raksturīgi, ka raksta nosaukums ir “Kas ir džebends?” (nevis “Kas ir džezs?”), jau nosaukumā demonstrējot izpratni par džezu kā specifiska sastāva orķestra izpildītu mūziku, nevis jaunu mūzikas novirzienu. To apliecina arī raksta pirmā rindkopa, kurā K. Paucītis nepārprotami runā par “amerikāņu izgudroto orķestra sastāvu”, tāpat nevis par jaunu mūzikas stilu, bet par specifisku mūziķu sastāvu.

Visumā diezgan pareizi tiek aprakstīta džeza izcelsme, apcerēts tā skanējums (kas tiek raksturots kā diezgan hao-

tisks, eksotisks un trokšņains), kā arī aplūkots džeza orķestra instrumentārijs un vadošie orķestri.

Zīmīgi, ka rakstā par vienu no galvenajiem džeza elementiem tiek minēts aranžējums jeb orķestrācija, savukārt improvizāciju (kas mūsdienās tiek uzskatīta par vienu no galvenajām džeza sastāvdaļām) K. Paucītis nepiemin vispār. Savukārt par labāko džeza orķestra paraugu tiek minēts P. Vaitmena orķestris, tādējādi apliecinot šī mūziķa lielo nozīmi džeza attīstībā Latvijā. Vaitmena orķestra ietekmi uz Latvijas džeza attīstību apliecina arī vēlākās publikācijas.

Rakstā ir daudz kļūdainu spriedumu un neprecīzas informācijas, tomēr ir arī neapšaubāmi pozitīvi aspekti. Ignorējis vai nenofiksējis improvizācijas būtisko nozīmi džeza mūzikā, K. Paucītis tomēr ir intuitīvi pareizi uztvēris citu būtisku džeza aspektu – skanējuma daudzkrāsainību un aranžējuma nozīmi. Lai arī tas tiek noniecināts kā “muzikāli maznozīmīgs”, tieši aranžējums ir viens no svarīgākajiem džeza aspektiem, kura nozīmība pierādīsies tikai dažus gadus vēlāk – bigbenda aranžējumos svinga ērā 20. gs. 30. gados. Par labu informētību liecina arī pazīstamā, daudzu vēlāku džeza standarttēmu autora komponista Irvinga Berlina pieminēšana, kā arī interesantā džeza un akadēmiskās mūzikas mijiedarbības saskatīšana Stravinska, Satī un citu komponistu darbos. Ievēribas cienīgs ir, iespējams, viens no pirmajiem amerikāņu mūziklu, kā arī blūza pieminējumiem latviešu presē.

K. Pauciša raksts ir nozīmīgs kā pirmais nopietnais mēģinājums patiesi iedziļināties jaunajā un svešādajā mākslas parādībā ar nosaukumu “džezs”. Lai arī rakstā ir daudz kļūdainu apgalvojumu, maldīgas informācijas, naivu un pat nepareizu spriedumu, visumā raksts atspoguļo tā laika vadošos uzskatus par dzezu un ir ietekmējis Latvijas dzeza attīstību.

GALERIJA 3.1 Pirmā analītiskā dzeza publikācija

K. Paucišs.

Kas ir džezbends?

Pēc kara Eiropā populārs palika amerikāņu izgudrotais orķestra sastāvs zem nosaukuma «jazzband», izsaucot muzikalā presē dzīvas pārrunas par tā nozīmi un vērtību; pie mums, Latvijā, radās daži mēģinājumi sastādīt džezbendus tikai pašā pēdējā laikā, tā kā mūsu sabiedrības plašākās aprindās daudzi vēl nezin, kas tas džezbends tāds ir. Lielākā daļa ārzemju laikrakstu par šo jautājumu ir plaši rakstījuši, tā kā varam dot diezgan pilnīgus paskaidrojumus.

Džezbendu pamats ir — nēģeru muzika, kuru raksturo sinkopētais ritums, gaudojošas skaņas un daudzu sitamo instrumentu lietošana. Nēģeru muzikas galvenā īpatnība ir — sparīgs ritums, tamdēļ arī amerikāņu «džezā» melodijai maza loma. Amerikā, kur džezs cēlies, nēģeru muzikai ir 2 nozares: garīgās dziesmas (spirituals) un laicīgas dziesmas — dejas (rag-times). Pirmās ir nēģeru folkloras īstais pamats, tās ir primitīva

tumiem, San-Francisko ostas kvartālā atrodami visu zemju un rāsu klaidoņi. Vārds «band» nozīmē — orķestris, bet «jazz» izcelšanās vēl nav skaidra. D atvasina no izteiciena «Jazz them, t (latviski apmērām «Smērē, čom'!»), Jaun-Orleanas «baskāju» aprindās. P domām šis vārds radies kādā nēģeru k ņā, kura saimnieks Jasbo Brown pac savus viesus ar dzērāju dziesmām, d tās caur tādu kā trumulu (lai stiprāki : tu), sitot pie tam arī bungas; «publika kusi, pēc dziesmām, kas tai patikušas reiz Jasbo (izruna «džezbo»), vēl reiz No sākuma džezbendu īpatnība bija ko un brutāls troksnis, lietojot nemuzikāla ņas un trokšņus, piem. autotaures, si tarkškus u. tml.; drīz tomēr šāda tro šana apnīka, un tagad kā Eiropā, tā Am labākos džezbendos dzirdamas tikai m las skaņas. Pirmo džezbendu (1914.—

Mūziķa un žurnālista Kārļa Pauciša raksts “Kas ir džezbends?” žurnālā “Mūziķa” 1926. gada martā

• •

TESTS 3.1 Deju orķestru posms

Question 1 of 5

Šajā posmā Latvijas dzeza orķestriem raksturīgi nosaukumi:

- ☐ A. latviešu valodā
- ☒ B. angļu valodā
- ☐ C. vācu valodā
- ☐ D. krievu valodā

Check Answer

Kvalitatīvās attīstības posms (1930–1935)

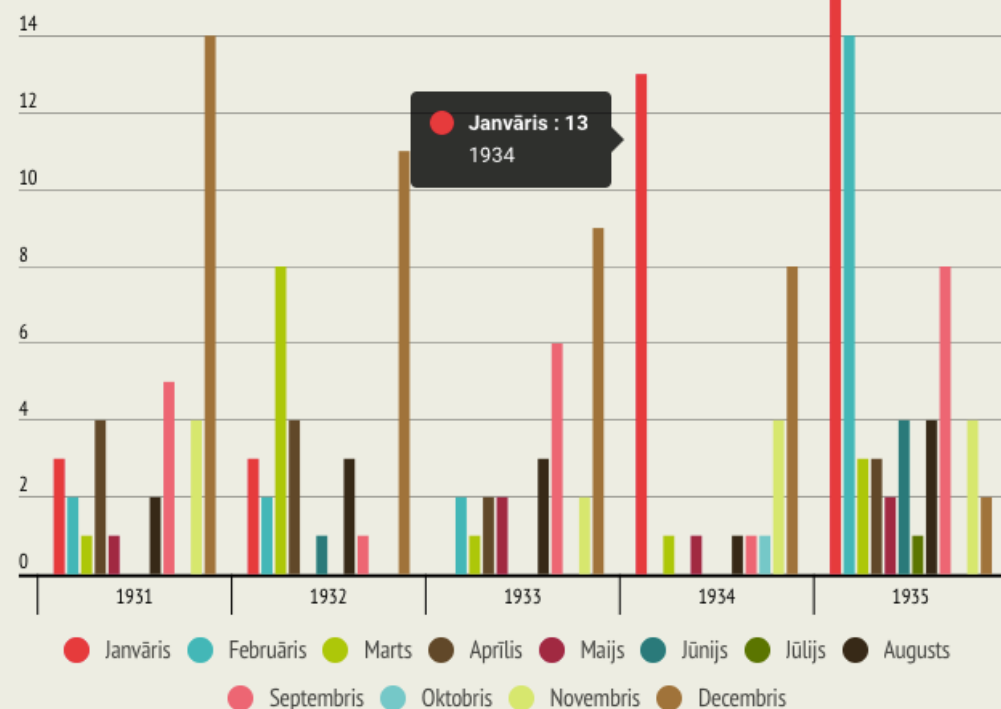
Džeza attīstību Latvijā maina pasaules ekonomiskās krīzes iestāšanās 1929. gadā, kuras rezultātā dramatiski sarūk džeza patēriņš. Šis džeza attīstības posms Latvijā aptver laiku no 1930. līdz 1935. gadam. **Pasaules ekonomiskās krīzes** iespaidā, kas smagi skāra arī Latviju, jūtami samazinās populārās mūzikas, t. sk. džeza patēriņš, par ko liecina džeza sludinājumu skaita kritums. Tas sākas jau 1929. gadā, sasniedzot zemāko punktu 1933. gadā, un turpinās līdz 1935. gadam, kad atkal atsākas pieaugums. Arī kopējais sludinājumu skaits ir salīdzinoši daudz mazāks nekā citos posmos.

Informācija par Latvijas izklaides mūziku un tās pārstāvjiem šajā posmā atrodama lielākos apjomos – saglabāties visai prāvs skaits orķestru fotoattēlu, kas ļauj identificēt mūziķus un orķestru sastāvus. Līdzās sludinājumiem avīzēs parādās koncertu recenzijas, kā arī citas publikācijas. Orķestru fotogrāfijās redzamais ļoti plašais instrumentārijs liecina par mūziķu universalitāti. Attēlos skatāmi dažādi orķestru sastāvi – gan tā sauktais simfodžeza orķestris, kas faktiski ir simfoniskā orķestra sastāvs, papildināts ar saksofoniem un ritma sekciju, gan jaukta tipa džeza orķestris (kapela 6 līdz 10 cilvēku sastāvā ar ļoti plašu instrumentāriju), kas bija spējīgs atskaņot stilistiski ļoti dažādu repertuāru. Šo aspektu apliecina arī saglabājušies orķestru repertuāra saraksti un koncertu programmas, kuros līdztekus modernām džeza kompozīcijām konstatējams liels akadēmiskās mūzikas īpatsvars.

Šajā laikā sāk parādīties jauni orķestru nosaukumi, orķestri tiek saukti to vadītāju vārdos un pakāpeniski nomaina iepriekšējos sastāvus. Šis aspekts rāda jaunas, kvalitatīvi citas attieksmes veidošanos pret dzezu, – agrākās tīri izklaidējošas uztveres vietā nāk nopietnāka interese, kurai būtiska ir kvalitāte – konkrēti mūziķi un to vadītie orķestri. Mainās arī džeza patēriņš – parādās džeza koncerti akadēmiskās zālēs (piemēram, Latvijas Konservatorijā un citur).

Laikā no 1932.–1934. gadam Latvijā attīstās savdabīgs džeza novirziens – simfodžezs. Šo parādību lielā mērā var saistīt ar komponista un aranžētāja Jāņa Vītoliņa darbību, kurš, atgriezies no ASV, 1932. gadā nodibina simfodžeza orķestri “La-Si-Do”, ar ko sniedz vairākus koncertus, pirmo reizi

INFOGRAFIKA 4.1

Latvijā atskaņojot arī Dž. Gēršvina “Rapsodiju blūza stilā”. Simfodžeza parādīšanās ir nozīmīgs pavēsiens Latvijas džeza attīstībā, jo, lai gan kā mākslas parādība tas pastāv tikai dažus gadus, kritikas presē un plašā rezonanse jūtami maina sabiedrības attieksmi pret džeza kopumā, un tas nonāk kvalitatīvi jaunā statusā, daļēji pateicoties arī savai profesionalizācijai. Simfodžeze kļūst arī par vienu no Latvijas džeza tradīcijas sastāvdaļām, kas ir izsekojama līdz pat mūsdienām.

Šajā posmā parādās divas nozīmīgas publikācijas par džeza – J. Vītoļa raksts “Kas ir džess” žurnālā “Daugava” 1932. gadā, kā arī J. Graubiņa sarakstītie šķirklī par džeza Latvijas Konversācijas vārdnīcā. Šīs publikācijas atspoguļo kvalitatīvi citu izpratnes līmeni par džeza nekā iepriekš. Savukārt simfodžeza koncerti raisa jūtamu reakciju presē, kur lasāmas vairākas koncertu recenzijas, kuru autori ir pazīstami mūzikas kritiķi Jānis Zālītis un Ernests Brusubārda. Šajās publikācijās manāma aizvien lielāka akadēmisko kritiķu norobežošanās no džeza, pretstatā pieaugošajam publikas pieprasījumam pēc izklaides.

Posma sākumā – 1931. gadā – tiek dibināta skaņuplašu kompānija “Bellaccord Electro”, kuras veiktajos ieskaņojumos dzirdami Latvijas džeza orķestri. Latvijas mūziķi un orķestri ir veikuši ieskaņojumus skaņuplatēs arī vairākās citās Latvijas un ārvalstu skaņuplašu kompānijās, kā “Kristall”, “His Master’s Voice”, “Homocord” u. c. Vairākos ieskaņojumos iespējams konstatēt arī džeza elementus.

1933. gadā skaņuplašu firma “Bellaccord Electro” publicē skaņuplati ar pirmo Latvijas mūziķu džeza solo – īsu sketa solo Y.M.C.A. džeza kapelas ieskaņotajā skaņdarbā “Šņāc(i) Minna”. Līdz ar to iespējams secināt džeza kā mūzikas stila pastāvēšanu Latvijā šajā posmā.

Kopumā laika periods no 1930. līdz 1935. gadam Latvijas džezā vērtējams kā kvalitatīvu pārmaiņu posms. Kaut arī šajā posmā džeza attīstību spēcīgi iespaidoja pasaules ekonomiskā krīze, tomēr konstatējami vairāki nozīmīgi notikumi – simfodžeza parādīšanās, pirmais džeza ieskaņojums, orķestru nosaukumu maiņa, kas būtiski mainīja izpratni par džeza un pakāpeniski veicināja kvalitatīvi citas izpratnes veidošanos par to, lielā mērā sagatavojot nākamo - svinga posmu Latvijas džezā attīstībā.

Simfodžezs un Jānis Vītoliņš

Tā dēvētais simfodžezs ir savdabīga parādība džeza vēsturē. Jau ar pašiem džeza pirmsākumiem mēģinājumi apvienot **džeza elementus ar akadēmisko mūziku** raisījuši asas diskusijas un pretrunīgus vērtējumus.

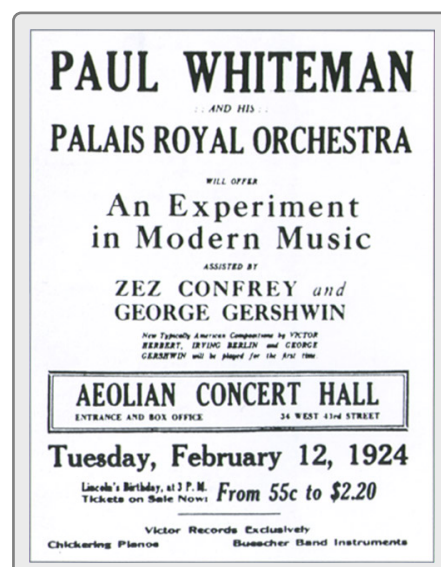
AUDIO 4.1
G. Gershwin -
Rhapsody In
Blue

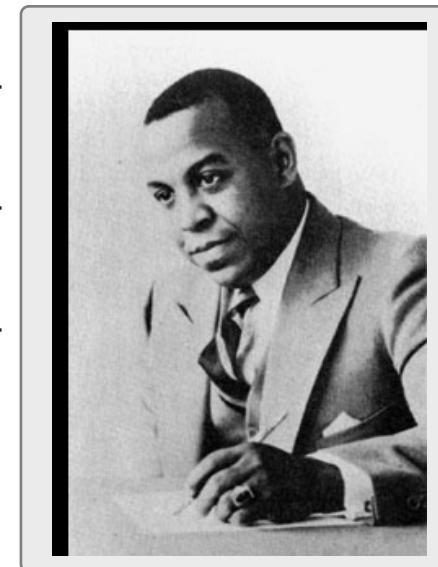
Vispazīstamākais šā koncepta popularizētājs un realizētājs džeza attīstības pirmajā desmitgadē (1920–1930) bija Pols Vaitmens.

Kā jau minēts,
Džordža
Ģēršvina
pazīstamā

„**Rhapsody in Blue**” tapa pēc viņa pasūtījuma, un tika pirmatskaņota koncertā “An Experiment in Modern Music” Eola zālē (Aeolian Hall) Ņujorkā 1924. gada 12. februārī. Pēc šā

koncerta radās liela interese par jauno “simfonisko džezu” (“Symphonic jazz”), un Vaitmena stils tika plaši imitēts. Viņa iespaids izsekojams tādu džeza aranžētāju darbos kā **Dons Redmens** un Djūks Elingtons, un dzirdams daudzu, īpaši balto džeza orķestru ieskaņojumos 20. gados. P. Vaitmena orķestris bija pazīstamākais ASV džeza orķestris Eiropā, kuru apmeklēja divas reizes ar plašām koncerttūrēm, tādējādi nav nejaušība, ka Eiropas mūziķi centās imitēt viņa stilu un skanējumu.

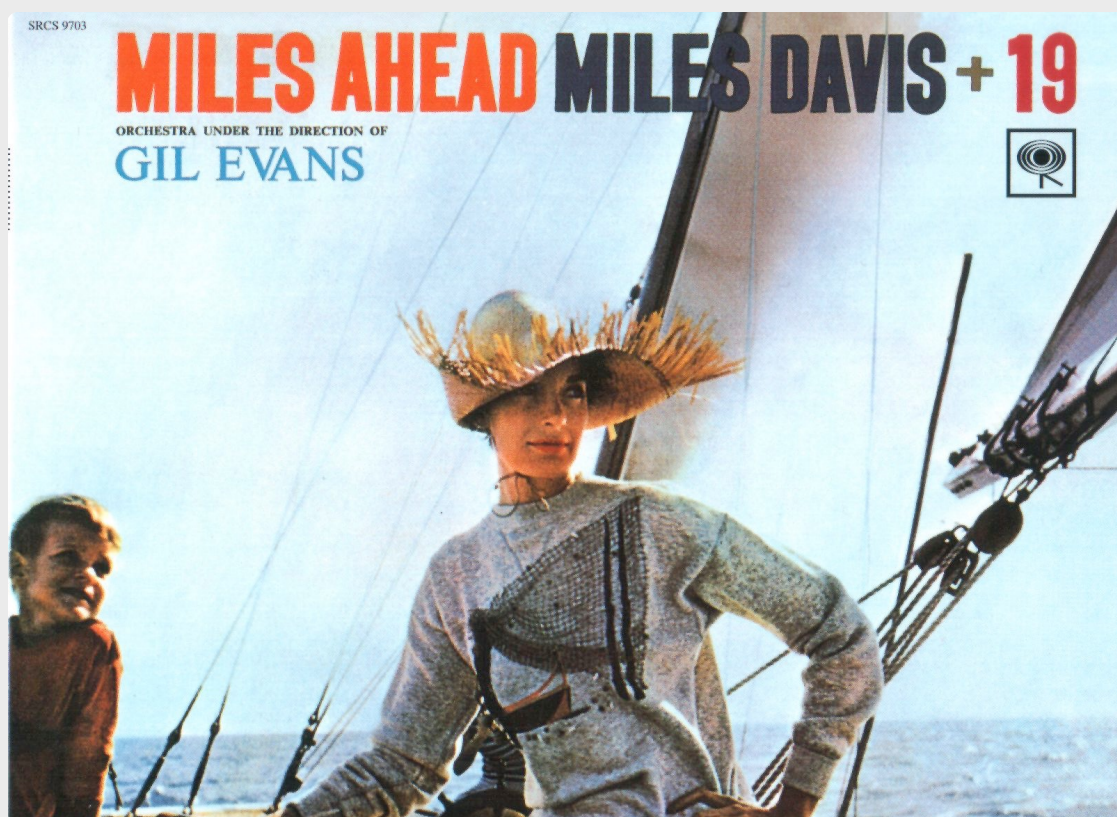

Vaitmena izpratnē simfoniskās mūzikas savienojums ar džezu izpaudās kā apvienots stīgu un džeza orķestris, kurš atskaņo simfoniskas ievirzes skaņdarbus ar džeza elementiem. Turpinoties džeza attīstībai, simfodžezs kļuva aizvien eksperimentālāks un novatoriskāks. Savu lielāko uzplaukumu šis koncepts sasniedza 50.–60. gados ASV līdz ar kūldžeza novirzienu “trešā straume” – “**Third Stream**”, kura pazīstamākie piemēri ir Mailsa Deivisa un Gila Evansa orķestra veiktie, par džeza klasiku kļuvušie ieskaņojumi. Tās ir trīs plates, kas tapušas abu mūziķu kopdarbībā no 1957. līdz 1960. gadam: “Miles Ahead” (1957), “Porgy and Bess” (1958) un “Sketches of Spain” (1960).

AUDIO 4.2
Miles Davis &
Gil Evans -
Summertime no
‘Porgy and Bess’

GALERIJA 4.1 "Third Stream" pazīstamākie ieskaņojumi

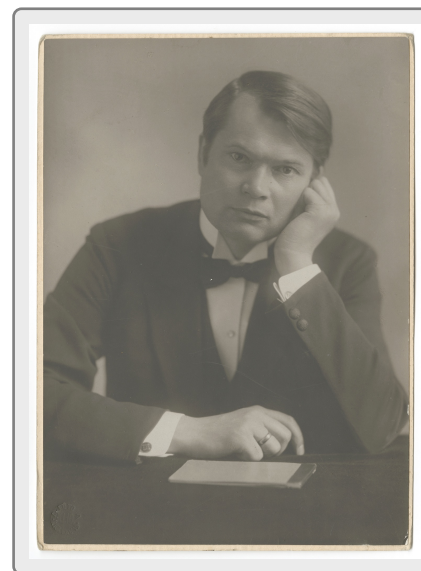
• • •

Latvijā simfodžeza attīstība sākās ar Jāni Vītolīņu un viņa dibināto simfodžeza orķestri "La-Si-Do". Jau 1929. gadā avīzē "Kurzemes Vārds" ir atrodamas ziņas par simfodžeza orķestri Liepājā "Lettonia" Čārlija Kinta (Charly Kint) vadībā, tomēr pagaidām nav izdevies par šo sastāvu atrast tuvāku informāciju, tāpat kā par tā diriģentu. Tomēr šis orķestris acīmredzot nav atstājis lielu iespaidu uz Latvijas džeza attīstību, pretstatā Jānim Vītolīņam, kura

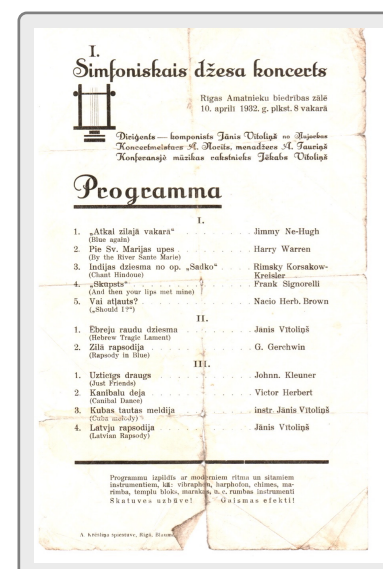

aizsāktais simfodžezs sākumā kļūst par populāru modes lietu, taču vēlāk pārtop par noturīgu un ilglaicīgu tradīciju, kas raksturo Latvijas dzezu. Vēlāk Latvijā simfodžeza tradīcijas turpina austriešu izcelsmes diriģents Valters Hāns, kas 1940.–1941. gadā Liepājā vada simfodžeza orķestri, ar kuru sniedz vairākus koncertus, bet pēckara laikā ar simfodžezu lielā mēra saistāma Ringolda Ores darbība 50.–60. gados. Šī tradīcija Latvijas dzezā joprojām ir dzīva.

Jānis Vītolīņš (1886–1955) ir viena no interesantākajām personībām latviešu mūziķu vidū, kura biogrāfija atgādina dēku romānu. Visticamāk, ka ideja par simfodžezu Vītolīņam radās, esot Amerikā. Atgriežoties Latvijā un atklājot, ka šādas mūzikas šeit nav, viņš saredzēja iespēju šāda projekta realizācijai, ko arī īstenoja kopā ar me-

nedžeri A. Tauriņu. Pirmais orķestra "La-Si-Do" koncerts notika 1932. gada 10. aprīlī Amatnieku biedrības zālē. Programmā līdzās paša Jāņa Vītolīņa kompozīcijām ("Latvju rapsodija", "Ebreju raudu dziesma" u. c.) bija arī Dž. Ne-Hjūa (Jimmy Ne-Hugh) "Blue Again", H. Varrena "By the River Sante Marie" un jau pieminētā Dž. Gēršvina "Rhapsody in Blue", kas tādējādi bija arī šā skaņdarba pirmatskaņojums Latvijā (solists – pianists

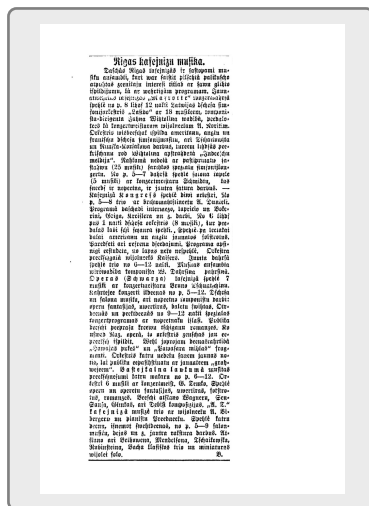
A. Dikmans). Koncerta ievadvārdus teica Jēkabs Vītolīņš.

Pēc atklāšanas koncerta notika vēl vairāki šā orķestra koncerti, viens no tiem arī Latvijas Konservatorijas lielajā

zālē 1932. gada 9. decembrī, par ko liecina saglabāties foto LMM. “La-Si-Do” minēts arī “Jaunāko Ziņu” rakstā par Rīgas kafejnīcu orķestriem 1932. gada 8. jūnijā kā “Maskottes” koncertdārza orķestris 18 cilvēku sastāvā:

“komponista – diriģenta Jāņa Vītolīņa vadībā, piedaloties kā koncertmeistaram vijolniekam A. Norītim, /../ visbiežāk izpilda amerikāņu, angļu un franču džeza simfonijmūziku. Orķestris spēlē vakaros no 8 līdz 12.”

Grūti pateikt, cik lielu iespaidu šie koncerti atstājuši uz tā laika mūziķiem un publiku, taču, spriežot pēc koncertu recenzijām un publikāciju skaita, orķestra darbība ieguvusi diezgan ievērojamu rezonansi. Sākotnēji kritikas novērtējums bija neitrāli labvēlīgs, taču pēc koncerta 1932. gada 9. decembrī J. Zālīša recenzija jau ir klaji negatīva. Tomēr jādodomā, ka respektablās koncerta telpas (Konservatorijas zāle!), apjomīgā un novatoriskā programma, lielais orķestra sastāvs un profesionālie mūziķi noteikti mainīja priekšstatu par džeza vismaz daļā klausītāju.

“La-Si-Do” spēlēja tā laika labākie “vieglā” žanra pārstāvji – saksofonisti Viktors Jugla un Pēteris Reinojans, vijolnieks un orķestra vadītājs Teodors Kaizers, orķestra vadītājs, kontrabasists un bandžo spēlētājs Teodors Briedis u. c. Orķestra sastāvā par sitaminstrumentu spēlētāju piedalījās arī vēlākais ievērojamais latviešu komponists Ādolfs Skulte, bet koncertu diriģēja Teodors Vējš.

Jāsecina, ka J. Vītolīņš bija izveidojis orķestri, kurš pēc savas uzbūves un sastāva tuvojās līdzīga rakstura kolektīviem ASV, jo īpaši Pola Vaitmena orķestrim, kas tolaik tika uzskatīts par džeza orķestra etalonu. Turklāt šāda kolektīva izveidošana un vairāku koncertu noorganizēšana respektablās zālēs liecina par vērā ņemamu menedžera darbu, kā arī organizatora spējām. “La-Si-Do” atskaņotais repertuārs bija tiem laikiem novatorisks un aktuāls, līdzās nozīmīgās Dž. Gēršvina “Rapsodijas blūza stilā” pirmatskaņojumam koncerta programmā bija arī speciāli šim sastāvam komponēti un aranžēti paša J. Vītolīņa skaņdarbi, turklāt pirmo reizi džeza Latvijā skanēja prestižā akadēmiskā zālē. Tas viss ļauj novērtēt “La-Si-Do” darbību kā vienu no nozīmīgākajiem notikumiem Latvijas džeza vēsturē līdz 1940. gadam. J. Vītolīņa darbība ir aizsākums Latvijas dzejam raksturīgajai tieksmei apvienot džeza ar akadēmisko mūziku - šīs tendences piemērs ir Māra Briežkalna kvinteta ieskaņojumi ar latviešu klasiskās mūzikas skaņdarbu džeza aranžējumiem. Simfodžezs ir viena no Latvijas džeza attīstības raksturīgām

AUDIO 4.3
Māra Briežkalna
kvartets - Teici
to stundu

īpatnībām, kas nav tik izteikta Igaunijā un Lietuvā.

Kā jau minēts, simfodžeza tradīciju turpināja Latvijā dzīvojošais austriešu diriģents Valters Hāns (1911–1941) ar saviem simfodžeza koncertiem 1940. gada rudenī, jau pēc Latvijas okupācijas. Kaut arī orķestra dalībnieku liela daļa bija pazīstami Latvijas džeza mūziķi, tomēr šie koncerti notika jau PSRS okupācijas laikā un iekļāvās okupācijas varas kultūras politikas kontekstā, līdz ar to attiecas jau uz nākamo Latvijas džeza vēstures periodu.

Y.M.C.A. orķestris un pirmais ieskaņotais džeza solo

Līdzās simfodžezam otrs nozīmīgs Latvijas džeza vēstures notikums šā posma beigās, ir pirmā džeza solo ieskaņojums, ko veic Y.M.C.A. (Young Men's Christian Association – amerikāņu palīdzības organizācija) “džeza orķestris”. Y.M.C.A. kapela dibināta aptuveni 30. gadu sākumā. Grupas pamatsastāvā bija seši mūziķi – Oskars Saulespurēns – tenora saksofons, klarnete, Juris Kalniņš – saksofons, Voldemārs Lācis – trompete, Armands Krūmkoks – klavieres, Fricis Ik-

strums – tuba, Verners Troics – sitaminstrumenti. Reizēm grupai pievienojās arī citi mūziķi, tādi kā ģitārists un b a n d ž o spēlētājs Teo-

dors Briedis, kurš acīmredzot spēlēja arī fokstrota “Šņāc(i), Minna” ieskaņojumā, un citi.

Aptuveni 1934.–1935. gadā Y.M.C.A. kapela veic ieskaņojumu, ko ir iespējams identificēt kā vienu no pirmajiem Latvijas džeza ieskaņojumiem, proti, savā laikā ārkārtīgi populāro fokstrotu „Šņāc(i), Minna!” (mūzikas un angļiskā teksta autors **Leslijs Saronī**. Minētā plate atrodama 1935. gada “Bellaccord Electro” katalogā, līdz ar to varam pieņemt, ka ieskaņojums veikts ne vēlāk par šo gadu. Pēc Mārtiņa Saulespurēna, Oskara Saulespurēna dēla, atmiņām, tas bijis angļu šlāgeris, ko mūziķi dzirdējuši pa radio. Dziesma iepatikusies, uzrakstīti vārdi latviešu valodā, un skaņdarbs ieskaņots, nemaz nedomājot, ka tas kļūs tik populārs. Pēc Mārtiņa Saulespurēna atmiņām, vokālu ir iedziedājis Oskars Saulespurēns, kurš arī esot bijis latviešu teksta autors.

Kaut gan skaņdarbu kopumā nevar uzskatīt par džeza ieskaņojumu, tajā konstatējamas vairākas džezam raksturīgas iezīmes, kas parādās gan ritma pulsācijā, gan artikulācijā, gan aranžējumā. Skaņdarba vidū ir dzirdams četru taktu garš sketa solo, imitējot Luija Ārmstronga stilu.

AUDIO 4.4
Šņāc(i), Minna!

AUDIO 4.5

Louis
Armstrong -
Hotter Than
That

Kas ļauj šo īso, tikai 4 taktis garo solo definēt kā džeza solo? Tā ir improvizācija, izpildīta sketa dziedājumā. Dziedājums ir instrumentālā manierē un sastāv no divām frāzēm, kuras raksturo sinkopācija, akordu pamatskaņu apspēlējums un svingojošs frāzējums. Dzirdamais džezam raksturīgais frāzējums un sinkopācija, savienojumā ar īpatnējo, L. Ārmstrongam

raksturīgā balss tembra atdarināšanu ļauj šo ieskaņojumu definēt kā vienu no pirmajiem latviešu džeza solo ieskaņojumiem.

Par Y.M.C.A. kapelas saistību ar džezu liecina arī tās nosaukums, jo katalogā un uz plates vāka ir uzdrukāts “Y.M.C.A.’s džeza orķestris”. Kaut gan džeza vārds tika pievienots daudziem tā laika kolektīviem kā nodeva modei, Y.M.C.A. orķestra saikne ar džezu ir konstatējama ne tikai nosaukumā, par ko liecina mūziķu turpmākā radošā darbība.

Citi orķestri

Bez “La-Si-Do” šajā laikā Latvijā darbojās arī citi džeza orķestri. Šā posma sākumā sludinājumos sāk parādīties sastāvi, kuru nosaukumos figurē to vadītāju vārdi. Viens no pirmajiem orķestriem ar vadītāja vārdu nosaukumā ir

“Stella Orchestre Riga H. Šmidta vad.” (arī “Stella Orchestre Riga”), kurš parādās 1929. gadā, un darbojas līdz 1931. gadam. Kā orķestra dalībnieki minēti K. Vilhelmsons, T. Briedis (bandžo), A. Priedītis (klavieres). Koncertmeistara Šmita salona kapela 5 cilvēku sastāvā atzīmēta “Jaunāko Ziņu” 1932. gada 8. jūnija rakstā par Rīgas kafejnīcu orķestriem kā mūziķu vienību, kas “sniedz nopietna un jautra satura darbus”. Tieši šis orķestris ballē “Uļejā” 1929. gada 23. novembrī

AUDIO 4.6
Sonny Boy

atskaņoja jauno modes grāvēju, vēlāk populāru džeza tēmu “Sonny Boy”. Amerikāņu hits un džeza tēma “Sonny Boy” jau ir pieminēta šajā darbā kino kontekstā, un sludinājuma teksts ļauj šo orķestri saistīt ar dzezu.

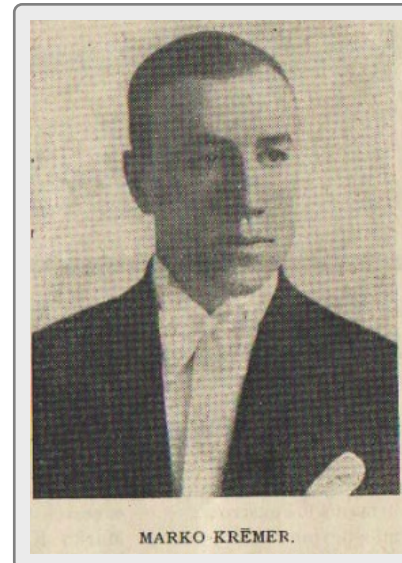
Savukārt orķestra vadītājs Herberts Šmits 1933. gadā kopā ar vijolnieku **Marko Krēmeru** 1933. gadā nodibina “Šmidt–Kremer džezbendu”.

Šis ir bijis viens no pazīstamākajiem 1930. gadu džeza orķestriem, darbojies lepnākajos izklaides iestādījumos – “Al-

hambrā”, kafejnīcā “Rokoko” un Jūrmalā, restorānā “Mascotte”. Vēlāk abu vadītāju vārdi sastopami arī kā atsevišķu orķestru vadītāji.

M. Krēmera “džeza orķestris”, iespējams, ir pirmais Latvijas populārās mūzikas orķestris, kas veicis skaņuplašu ieskaņojumus. Vācu skaņuplašu firmas “Kristall” 1931. gada katalogā ir atrodami 63 plašu nosaukumi (kopā 126 skaņdarbi) ar M. Krēmera orķestra piedalīšanos, lielākoties kopā ar solistiem Jāni Āri, Artūru Briedi un vokālo kvartetu “Latvju Dziedoņi”. M. Krēmera orķestris tiek apzīmēts “Marko

Krēmera jacorķestris no Kabarē “Jar””, un ieskaņojumos atrodams arī solista, vijolnieka un arī orķestra vadītāja Teodora Kaizera vārds. “Kristall” katalogā publicēts arī orķestra foto.

1929. gada 24. decembrī sludinājumā pirmo reizi parādās sastāvs “The Marcella Band”, nosaukumā vienmēr minēts kopā ar tā vadītāja **A. Šurpfela** vārdu. Sastāvs lielākoties uzstājies ballēs (Lielajā un Mazajā Ģildē, Grāmatrūpnieku biedrībā, Amatnieku biedrībā un citur), un pēdējo

1930. gada “Trio “Marcella” – A. Šurpfels” foto: A. Šurpfels – vijole, ģitāra, Teodors Briedis – bandžo, L. Tīmanis – akordeons.

reizi parādās 1937. gada novembrī. Kaut arī sastāvs parasti nosaukts par trio, 1935. g. 31. decembra sludinājumā publicētajā fotogrāfijā redzams 7 mūziķu sastāvs.

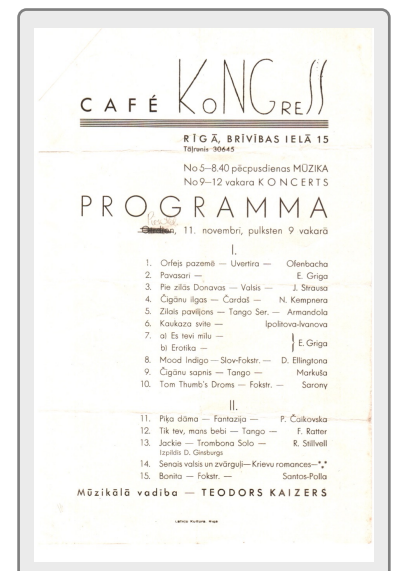
Pēc visa spriežot, šis ir bijis ļoti iecienīts sastāvs, par ko liecina daudzie sludinājumi lielajās deju zālēs.

“Marcellai” ir samērā daudz ieskaņojumu – vairāki desmiti (salīdzinājumā ar daudziem orķestriem, kuriem to nav vispār). Latviešu skaņuplašu firmas “Homocord” sludinājumā atrodami 30 trio “Marcellas” ieskaņojumi, bet “Bellaccord Electro” 1935. gada katalogā atrodama “populārā Marcella Trio – A. Šurpfels – L. Tīmanis – T. Briedis” ieskaņotā plate Nr. 3122 (polka “Iemet, papiņ”, un “Mariechen valsis”). Savukārt vācu skaņuplašu firmas “Kristall” katalogā atrodami 34 Šurpfela “Marcellas” skaņdarbu ieskaņojumi.

Spriežot pēc instrumentārija un katalogos publicētā repertuāra, šis ir bijis tipisks tā sauktais salona trio, kurš atskaņojis maršus, polkas, valšus un tamlīdzīgu viesību un deju mūziku. Nozīmīga ir T. Brieža – viena no Latvijas džeza pionieriem – dalība šajā sastāvā. Lielais ieskaņojumu skaits liecina par kapelas popularitāti un profesionalitāti.

Kopā ar “Stellu” un “Marcellu” bieži minēts sastāvs “The Jacc of Riga”, kurš darbojies no 1930. līdz 1934. gadam. Orķestra vadītājs bija R. Šteins. Spriežot pēc ļoti dažādajām uzstāšanās vietām, kā arī mainīgā nosaukuma, šis, šķiet, bijis diezgan nepastāvīgs orķestris ar mainīgu mūziķu sastāvu.

Pazīstamā vijolnieka **Teodora Kaizera** vadītais orķestris sākotnēji parādās kafejnīcā “**Cafe Kongress**” 30. gadu sākumā, par ko liecina restorāna koncertu programmas. Spriežot pēc tām,

koncerti notikuši otrdienās un piektdienās, sākot no 9.00 vakarā. Repertuārs pamatā sastāvējis no populāras operešu mūzikas, dažādām uvertīrām, akadēmiskās mūzikas pārlikumiem un jaunākās deju mūzikas. Programmās konstatējami arī džeza skaņdarbi, kā Djūka Elingtona “Mood Indigo.” Kaizera orķestra nosaukums kafejnīcā “Kongress” minēts arī “Jaunāko Ziņu” rakstā par Rīgas kafejnīcu orķestriem 1932. gada 8. jūnijā:

“...no 8 līdz pus 1 naktī [spēlē] džeza orķestris (8 mūziķi), kur piedalās labi šī žanra spēki. Spēlē pa lielākai

T. Kaizers – vijole, orķestra vadītājs; E. Galviņš – pianists; V. Grīniņš – altsaksofons, vijole, klarnete; Kolangs – tenor-saksofons, čello; Baltruks – trompete; Skuja – bandžo; E. Spunde un Sermauklis – sitaminstrumenti.

daļai amerikāņu un angļu jaunākos fokstrotus. Paredzēti arī refrenu dziedājumi. Programma apzinīgi iestudēta, no lapas neko nespēlē. Orķestra priekšgalā vijolnieks Kaizers.”

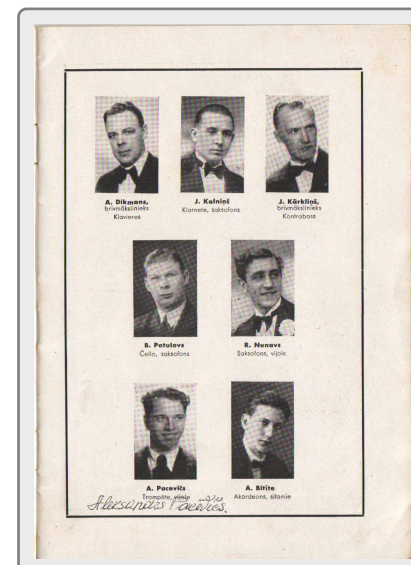
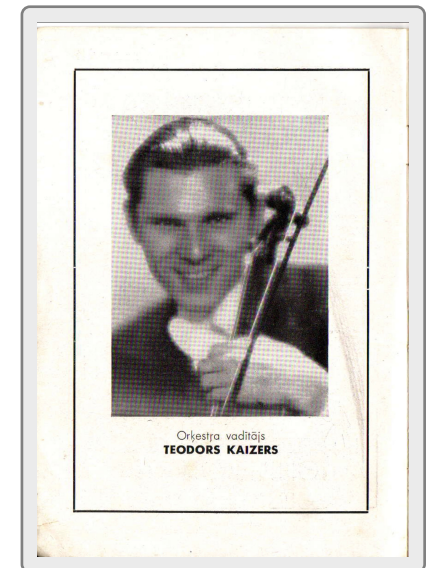
T. Kaizera orķestrī “Cafe Kongress” 1933. gadā spēlēja astoņi mūziķi.

T. Kaizers 1935. gadā vadījis Rīgas radiofona orķestri, par ko liecina “Jaunāko Ziņu” sludinājumi 1935. gada 31. janvārī un 2. februārī:

“Latviešu – zviedru biedrības Pēcpusdienas tēja ar deju – Rīgas radiofona salonork. T. Kaizera vad.”

No 1938. gada T. Kaizers vada **“Piena restorāna”** orķestri. Šā orķestra mūziķi bija: Teodors Kaizers – vijole, orķestra vadītājs, A. Dikmans – klavieres, J. Kalniņš – klarnete, saksofons, J. Kārklis – kontrabass, B. Potulovs – čells, saksofons, R. Nunavs – saksofons, vijole, A. Pacēvičs – trompete, vijole, A. Bitīte – akordeons, sitaminstrumenti. Vismaz divu šo mūziķu vārdi – A. Pacēvičs un A. Dikmans ir sastopami arī citu orķestru sastāvos, turklāt A. Dikmans minēts arī kā aranžētājs.

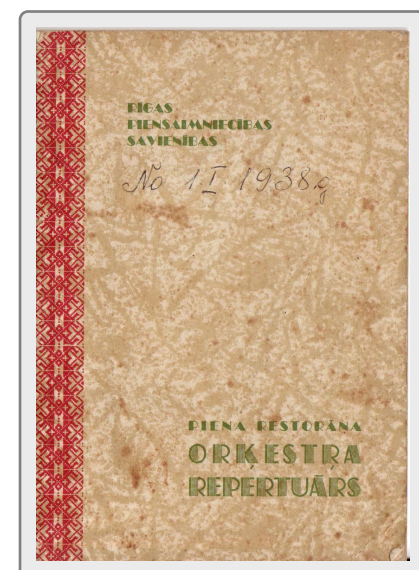
Par orķestra apģērbu, kā arī restorāna interjeru, atrodama ziņa avīzē “Rīts” 1938. gadā:

“Orķestris baltās frakās. Piena restorāna orķestra dalībnieki tagad tērpušies baltās frakās. Orķestra sastāvs pārmainīts un reizē arī palielināts. Orķestri vada T. Kaizers. Orķestra vieta restorānā dekorēta no griestiem līdz grīdai ar tumši sarkanu audumu.”

T. Kaizera orķestris ir ieskaņojis četrus skaņdarbus skaņuplašu firmā “Bellacord Electro” – “Kad zvani skan”, “Zilās debesis”, “Makss un Morics” un paša T. Kaizera skaņdarbu “Buda-

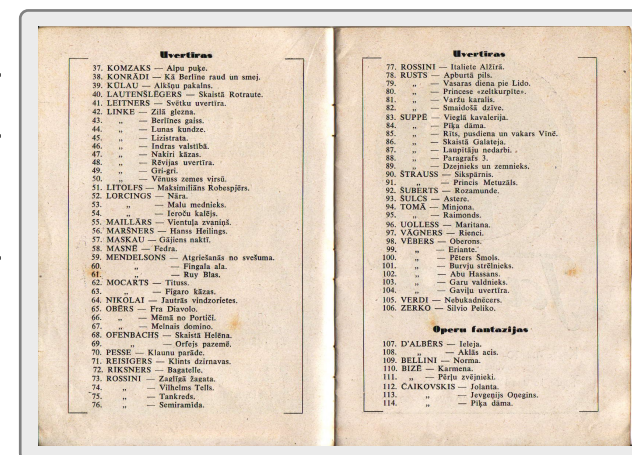

peštas skaņas”. T. Kaizera orķestris bijis viens no nozīmīgākajiem pirmajiem džeza orķestriem Latvijā.

Ir saglabāties “Piena restorāna” orķestra repertuāra saraksts, kas apliecina tā laika mūziķu daudzpusību. Tā ir 1938. gadā publicēta brošūra ar 50 (!) lappusēm, kurās secīgi pa žanriem sakārtots atskaņojamais repertuārs, pavisam 1044 (!) skaņdarbu nosaukumi, starp tiem: 106 uvertīras, 53 operu fantāzijas, 66 svītas, baleti un simfonijas (acīmredzot popūriji un parafrāzes), 89 operešu un dziesmu popūriji, 352 koncerta un salona mūzikas skaņdarbi, 56 intermeco, 45 “ungāru mūzikas” skaņdarbi, 15 “modernās amerikāņu mūzikas” skaņdarbi, 138 valši, 40 “trio un dueti”,

38 marši. Acīmredzot restorāna klients šo grāmatīņu saņēma kopā ar ēdienkarti un par attiecīgu samaksu varēja izvēlēties, kādu skaņdarbu klausīties, baudot maltīti. Skaņdarbu autoru klāsts ir ļoti plašs, lai neteiktu milzīgs. Sarakstā ir atrodami V. A. Mocarta, L. Bēthovena, P. Čaikovska, J. Brāmsa, E. Valdeifela, J. Štrausa, F. Lehāra, I. Kalmana, Dž. Gēršvina un daudzu citu dažādu laikmetu komponistu skaņdarbi.

Kā jau minēts iepriekš, restorāna orķestris, kas atskaņoja šo milzīgo repertuāru, sastāvēja tikai no astoņiem mūziķiem, kuru spēlētie instrumenti ir šādi: 3 vijoles, čells, klarnete, 3 saksofoni, trompete, akordeons, klavieres, kontrabass, sitaminstrumenti. Šāds instrumentu sastāvs bija pietiekams, lai orķestris spētu atskaņot praktiski jebkuru skaņdarbu.

No 1932. līdz 1939. gadam darbojas **Grigorija Fomina** orķestris - galvenokārt **restorānā “F.T.D.”**, bet 1939. gadā arī “Alhambrā”. Acīmredzot šis ir bijis pastāvīgais **“F.T.D.” orķestris**, līdz ar to plaši pazīstams. Par tā augsto rangu liecina orķestra angažements “Alhambrā” 1939. gadā, kur uzstājās tikai visaugstākās klases kolektīvi. Arī G. Fomina orķestris, līdzīgi T. Kaizera orķestrim, bija jaukta tipa sastāvs ar plašu un stilistiski daudzveidīgu repertuāru.

Brāļu Vlašeku – Georga un **Vladimira** – vadītie orķestri ilgstoši bija populārāko un pazīstamāko džeza kolektīvu skaitā. Orķestru darbība aizsākusies jau 1929. gadā, kad G. Vlašeks un viņa orķestris (“The Orpheans”) pieminēts rakstā par Jūras svētkiem Edinburgā 1929. gada 15. jūlijā, kur viņš uzstājies kopā ar nēģeru dziedātāju Koreti Arli-Tīcu (Koreti Arle-Tietz).

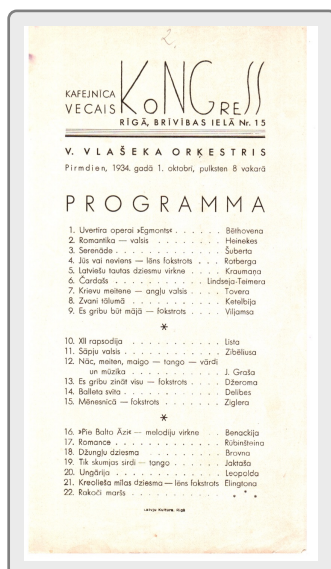
Georga Vlašeka kā “Alhambras” orķestra vadītāja vārds līdz ar **mūziķu sastāvu** atrodams 1935. gada Mūziķa kalendārā.

Savukārt brāļa Vladimira Vlašeka orķestris parādās 1935. gadā, un galvenokārt uzstājies restorānā “Lido”. Saglabājusies arī V. Vlašeka orķestra atskaņotā koncerta programma kafejnīcā “Vecais Kongress” 1934. gada 1. oktobrī.

Arī V. Vlašeka orķestra sastāvs minēts Mūziķa kalendārā kā **kafe “Kongress” orķestris**.

V. Vlašeka orķestris ir bijis ļoti profesionāls sastāvs, par ko liecina gan saglabājušās programmas, gan fotoattēlos redzamais instrumentārijs, gan arī orķestra dalībnieku vidū esošie džeza mūziķi (kā O. Saulespurēns un V. Lācis). Repertuāra un

stilstikas ziņā, līdzīgi vairumam orķestru, šis sastāvs bijis pietiekami universāls – plaša spektra un pielietojuma deju–džeza orķestris. Šie nosacījumi loģiski izriet no orķestra darbības vietas – deju zāles un attiecīgi – no publikas pieprasījuma. Diemžēl V. Vlašeka orķestrim nav atrodami ieskaņojumi skaņuplatēs.

1930. gadā sāk darboties pianista **Simona Ostrovska** (1896–?) vadītais orķestris. S. Ostrovska vārds atrodams jau

Simona Ostrovska orķestris

Orķestra fotogrāfijā redzamais instrumentārijs: čells, lielās un mazās bungas ar šķīvjiem, akordeons, bandžo, divas klarnetes, klavieres, čells, divi akordeoni, četri saksofoni, trombons, trompete, ģitāra, un zuzafons - liecina par jauktu deju–džeza orķestri, kurš bija spējīgs atskaņot ļoti dažādu repertuāru

1925. gadā “The Savoy Band” sastāvā, bet viņa vadītais orķestris spēlējis ļoti dažādos sarīkojumos - 1932. gadā Preses ballē, Amatnieku biedrībā un citur. S. Ostrovska orķestris uzstājies arī deju zālē “Dreidīle”.

S. Ostrovska brālis L. Ostrovskis bija saksofonists, čellists un bundzinieks. Abu brāļu vārdi atrodami dažādu orķestru sastāvos – S. Ostrovskis minēts kā restorāna “Mascotte” orķestra dalībnieks, bet L. Ostrovskis – kafejnīcas “Mona” orķestrī. Zīmīgi, ka vairāki minēto orķestru mūziķi pieminēti jau “The Savoy Band” sastāvā 1925. gadā, tai skaitā arī abi brāļi Ostrovski.

S. Ostrovska orķestris, pēc visa spriežot, galvenokārt uzstājies deju pasākumos un kafejnīcās.

Līdzās aplūkotajiem orķestriem šā posma sludinājumos atrodami vēl vairāku citu orķestru nosaukumi.

Džeza publikācijas

Kā jau minēts iepriekš, kvalitatīvās attīstības posmā parādās vairākas nozīmīgas publikācijas par džezu – J. Vītoļa raksts “Kas ir džess” žurnālā “Daugava” 1932. gadā, kā arī J. Graubiņa sarakstītie šķirklī par džezu Latvijas Konversācijas vārdnīcā.

Pazīstamā mūzikas kritiķa un muzikologa Jēkaba Vīto-

liņa raksts “Kas ir džess?”, kas publicēts literatūras, mākslas un zinātnes mēnešraksta “Daugava” 1932. gada 3. numurā, ir otrā džezam veltītā analītiska publikācija pēc K. Paucīša.

Kas ir džess?

“Kas ir džess?” uzvedums Rīgai devis iemeslu atkal bieži runāt par džezu. Gada vai agrāk šo pašu tematu pacēla nēģeru operā, tāpat Kzeneka operas „Džonnijs uzspēlēja” artuārā. Priekš tam šo jauno vārdu pie mums atnesa amerikāņu džezisti, kas, ar džesbendu nosaukumu, sāka pēdējo dziesmās. Dzirdēts ir bezgalīgi daudz spriedumu un tāpat arī jūsmojošu, par šo jauno īpatno mūzikas stilu, kas visām šīm pārrunām pie mums trūkst paša patērētāja, tieša šīs mūzikas pārdzīvojuma. Ja atskaita nēģeru pārejošais pie mums ir bijis gaužam vājš džesa mūzikas fona plate nedod visa vajadzīgā iespaids, jo īstu džesu, to vajag arī redzēt. Dziesmas mūsu laikos ir jau kļuvušas tik plašas, ka par tās rakstīšanu veselas grāmatas. publicēti daudzi mū-

Gan teksta uzbūves, gan saturiskā ziņā J. Vītoļa rakstā ir konstatējamas būtiskas atšķirības, pirmkārt jau publikācijas nosaukums – pretstatā K. Paucītim, J. Vītoļiņš runā vairs nevis par “orķestra sastāvu”, bet gan par jaunu mūzikas žanru, kas, protams, ir kvalitatīvi cita attieksme. Līdz ar to raksta mērķis ir izskaidrot un aprakstīt plašu popularitāti ieguvušo jauno mūziku. Rakstā visumā pareizi raksturoti džeza pamatelementi, izcelsme no Āfrikas tautu mūzikas un sitaminstrumentu dominante, kā arī mēģināta aprakstīt džeza frāzējuma specifika. Taču, atšķirībā no Paucīša, Vītoļiņš ir spējis uztvert vienu no pašām būtiskākajām džeza īpašībām – ritma pulsāciju, kas ļauj runāt par kvalitatīvi citu izpratni par džezu, daudz tuvāku džeza būtībai.

Taču rakstā vissvarīgākā ir improvizācijas kā nozīmīgas džeza sastāvdaļas pieminēšana. Vītoļiņš min vairākas, tieši agrīnajiem džez mūziķiem raksturīgas īpašības, tādas kā nošu nezināšana, spēlēšana pēc dzirdes, vienlaikus ievērojama virtuozitāte un jau pieminētais ritms. Improvizācijas aprakstā arī skaidri formulēti principi, pēc kuriem tā tiek veidota – “sekojot harmoniju loģikai”, kas ievērojami atšķiras no nemākulīgā un neskaidrā Paucīša apraksta.

Vītoļa raksta nozīme ir arī nepārprotami labvēlīgā attieksme pret džezu, kas kontrastē ar citās džezam veltītajās publikācijās jūtamo aizspriedumaino snobismu. Par to liecina izteismīgās rindas raksta noslēgumā.

“...Bet nevar neredzēt, ka /../ džesa ritmi ir atdzīvinājuši Eiropas mūzikas ritmisko bālumu, kādā to

ieveda impresionistiskās un ekspresionistiskās mūzikas laiks, īpaši pirmais; ka arī jaunie džesa orķestrācijas principi, pat harmonijas ir auglīgas mūsu “nopietnajai”, lielai mūzikai, ka arī vokālais džess rada jaunu vokāla ansambļa tehniku un interpretācijas mākslu. /../ Džesu nevajag arī vērtēt pēc sliktiem džesa orķestriem, kur vāji mūziķi, nepilnīgs sastāvs, kur sitamos instrumentus apkalpo spēlmaņi ar sliktu gaumi. Protams, džess var izlikties vulgārs, tam nav mūsu mākslas ideālistiskā pamattona, bet džess ir vitāls, un roku uz sirds – vai ir kāds no mums, kuru džess vēl nebūtu saģiftējis?”

J. Vītoliņa rakstā ir mazāk vārdu un sīkāku faktu skaidrojumu nekā K. Pauciša rakstā, taču kopējā izpratne par džezu ir daudz pareizāka un objektīvāka. Tas attiecas gan uz orķestra sastāva (instrumentārija), gan tā funkciju un spēles manieres aprakstu. Ļoti svarīgs fakts ir improvizācijas kā džeza mūzika sastāvdaļas pieminēšana un aprakstīšana. Tomēr galvenais ir

raksta autora neitrāli labvēlīgā attieksme pret šo mūziku. J. Vītoliņš bija viens no vadošajiem mūzikas kritiķiem Latvijā, un šāda viņa attieksme pret džezu, domājams, ir atstājusi iespaidu uz tā laika mūzikas sabiedrību.

Savukārt lielākajā un nozīmīgākajā 30. gadu Latvijas enciklopēdijā – Konversācijas vārdnīcā 4. sējumā – muzikologs Jēkabs Graubiņš saraksta šķirkļus

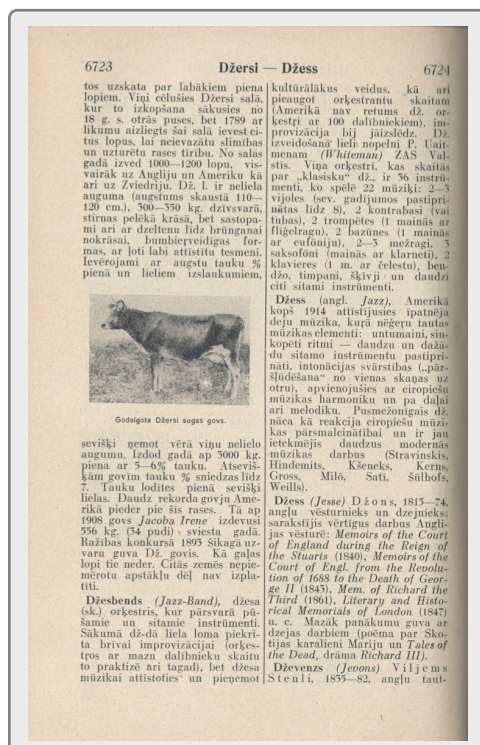
“džess” un “džessbends”. Latvijas konversācijas vārdnīcas 4. sējuma izdošanas laiks ir 1929.–1930. gads, tātad laika posmā starp Pauciša un Vītoliņa publikācijām.

Salīdzinot enciklopēdijas tekstu ar abiem rakstiem, jūtama J. Graubiņa formālāka attieksme pret aprakstāmo parādību. Teksts ir ļoti konspektīvs, taču to, protams, nosaka enciklopēdijas formāts, kas pieprasa iespējami īsu un konkrētu aprakstu. Konstatējams samērā daudz līdzīgas informācijas – ritma un sinkopācijas kā galveno džezu raksturojošo elementu pieminēšana, džeza izcelsme no Āfrikas tautu mūzikas, sitaminstrumentu dominante, P. Vaitmena orķestra kā galvenā džeza parauga minēšana. Džess tiek dēvēts par deju mūziku, kas 1930. gadā atbilst realitātei.

J. Graubiņš mēģinājis arī aprakstīt džeza frāzējumu, lietojot ne pārāk veiklu apzīmējumu “intonācijas svārstības (“pāršļūdēšana” no vienas skaņas uz otru)”. Protams, ka, šādi raksturots, šis apzīmējums nesniedz priekšstatu par džeza frāzējumu, tomēr pārsteidzoši ir tas, ka Graubiņš ir mēģinājis šo ļoti svarīgo džeza aspektu šādā veidā formulēt.

Otrs ļoti svarīgs aspekts ir improvizācijas pieminēšana. Šis, būtiskas džezu raksturojošas īpašības pieminēšana enciklopēdijā ir svarīgs džeza kvalitatīvākas izpratnes indikators.

Savukārt P. Vaitmena orķestra sastāva uzskaitījums rāda tipisku tā laika Eiropas mūzikas pētnieku priekšstatu par džeza orķestri kā specifisku simfoniskā un salona/deju orķestra sajaukumu ar eksotiskiem sitaminstrumentiem. Nav īsti saprotams J. Graubiņa teikums par 100 cilvēku lieliem džeza

orķestriem, jo tādi nav pastāvējuši (vismaz saistībā ar džezu). Toties precīzs ir no džeza iespaidojušos akadēmiskās mūzikas komponistu uzskaitījums.

Kopumā rezumējot, J. Graubiņa teksts rāda tipisku, savam laikam atbilstošu izpratni par džezu, kāds tolaik dominēja akadēmiskās mūzikas pārstāvju vidū. Šī izpratne samērā strauji mainījās jau dažus gadus vēlāk, līdz ar swinga ēras sākšanos 1935. gadā un ASV džeza mūziķu koncertiem Eiropā.

Rezumējot, abas publikācijas atspoguļo kvalitatīvi citu izpratnes līmeni par džezu nekā iepriekš. Kontekstā ar daudzo orķestru darbību un džeza plašo popularitāti, tie veidoja daudz objektīvāku izpratni par džezu kā modernās mūzikas parādību, veicinot tā tālāku attīstību Latvijā.

TESTS 4.1 Kvalitatīvās attīstības posms

Question 1 of 5

Kāds jauns džeza novirziens šajā laikā attīstās Latvijā?

- ☐ A. Diksilends
- ☐ B. Svings
- ☒ C. Simfodžezs

Check Answer

Svinga posms (1936–1940)

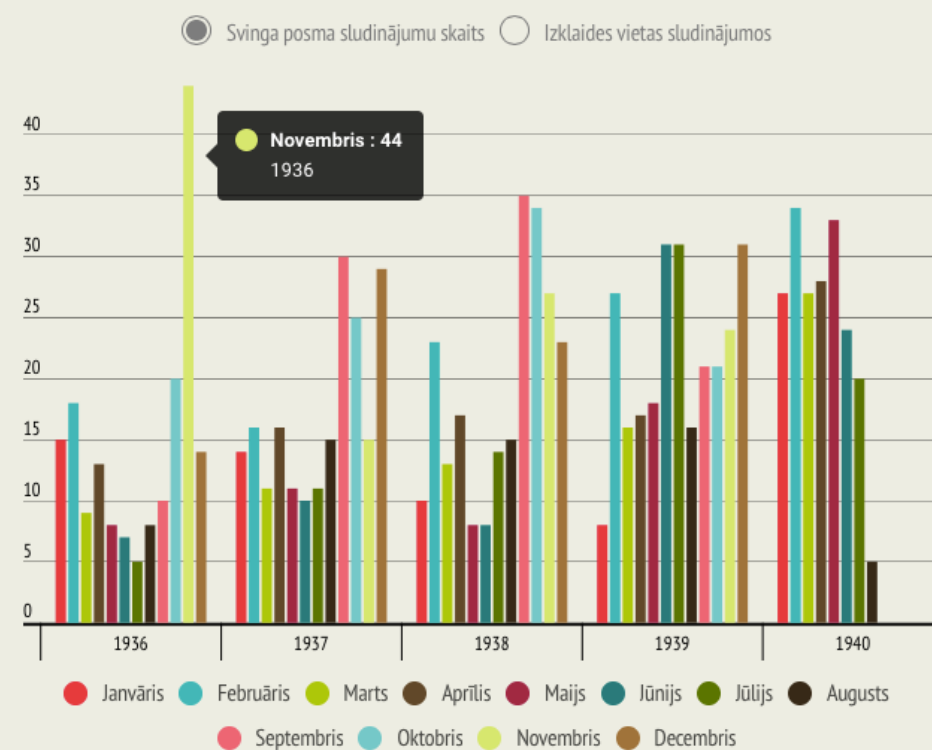
Ceturtais – svinga posms aptver laiku no 1936. gada līdz Latvijas okupācijai 1940. gada jūnijā. Šajā laikā parādās jauni orķestri un mūziķi, un notiek intensīva džeza attīstība. Šā posma sākums sakrīt ar svinga ēras sākumu ASV (kā jau minēts iepriekš, par svinga ēras sākumu tiek uzskatīts triumfālais Benija Gudmena orķestra koncerts 1935. gada 21. augustā Palomaras deju zālē Losandželosā).

Sākot ar 1936. gadu, konstatējams liels džeza sludinājumu skaita pieaugums (tikpat, cik visos iepriekšējos posmos kopā), kurš konsekventi turpinās līdz pat 1940. gada vasarai, norādot uz intensīvu džeza attīstību. Sākot ar 1937. gadu, sludinājumos sāk parādīties jauni orķestru un mūziķu nosaukumi, kas rāda jaunas mūziķu paaudzes darbības sākumu. Sākot ar 1938. gadu, laikrakstu sludinājumos sāk parādīties arī orķestru un mūziķu attēli, tādējādi vēl intensīvāk reklamējot un popularizējot to darbību. Galvenais džeza patēriņš ir balles un dažādi sarīkojumi, kā arī restorāni, kafejnīcas un deju zāles, norādot uz tā izklaidējošo raksturu. Džeza pieaugošo popularitāti 30. gadu beigās apliecina arī kinoteātru repertuārs – tiek demonstrētas filmas, kurās skan džezs.

Šā posma orķestru fotogrāfijām kompozicionāli un saturiski piemīt reprezentācijas raksturs, kas skaidrojams ar to lietojumu laikrakstu un žurnālu reklāmās. Fotogrāfijās

INFOGRAFIKA 5.1

redzamais mūziķu apģērbs, kā arī citi aksesuāri netieši liecina par džeza mūziķu statusu un samērā augstajiem ienākumiem. Attēli rāda dažādus sastāvus – visbiežāk jauktus džeza/deju mūzikas orķestrus ar plašām repertuāra variācijas iespējām, taču vairāku orķestru (piemēram, V. Jansona un G. Vlašeka orķestru) instrumentārijs nepārprotami atbilst džeza orķestra – bigbenda sastāvam, un tie acīmredzot ir atskaņojuši dzezu. Mainās arī instrumentārijs – retāk skatāms bandžo un vijole, bet parādās akordeons. Iepriekšējo posmu orķestru attēlos redzamais bērnišķīgais eksotiskums ir pilnībā zudis, tā vietā nākuši augstas klases deju orķestri, kas izvietojušies greznās telpās ar raksturīgu džeza instrumentāriju un mūziķiem,

tērptiem speciāli šūtās baltās frakās, paužot izsmalcinātību un eleganci. Kopumā tas rāda džeza pilnīgu akceptētību sabiedrībā, un pozicionē to kā nozīmīgu izklaides fenomenu.

Šā posma publikācijas pauž daudz labvēlīgāku attieksmi pret džezu, atspoguļojot plašas sabiedrības pieprasījumu pēc izklaides un dejām. Posmā pagaidām nav konstatēti izvērsti, analītiski raksti par džezu, kas liek domāt par akadēmiskās mūzikas pārstāvju ignoranci. Savukārt vairākās citās plašākai sabiedrībai domātās publikācijās konstatējama klaji labvēlīga attieksme pret džezu, autentiski vēstot par pieredzēto ASV un sastapšanos ar džeza meistariem (kā raksturīgs piemērs jāmin rakstnieka Jāņa Plauža raksts “Ņujorkas nēģeru dejas” avīzē “Jaunākās Ziņas” 1939. gada 16. decembrī). Publikācijās un sludinājumos saistībā ar džezu dominē vārds “jautrais”, raksturojot to kā izklaidējošu parādību atšķirībā no iepriekšējā posma akadēmiski veidotajiem simfodžeza koncertiem.

Saglabājušies orķestru repertuāra saraksti rāda plašu mūzikas spektru, kurā blakus modernajam modes repertuāram redzams arī samērā liels salonmūzikas un akadēmiskās mūzikas īpatsvars. Orķestru sastāvu saraksti apliecina mūziķu daudzpusību – praktiski visi sastāva dalībnieki spēlē divus vai vairāk instrumentus, tādējādi spējot atskaņot stilistiski dažādu repertuāru. Orķestru sludinājumos parādās “refrēndziedoņi” – orķestru sastāviem piesaistīti vokālisti – dziedātāji, kas izpilda populārus hitus orķestra pavadījumā. Šajā laikā intensīvi darbojās skaņuplašu kompānija “Bellaccord Electro” un tās orķestris, veicot ap 600

ieskaņojumu, kas attiecināmi uz izklaidējošo jeb populāro mūziku. Lielu daļu šo ieskaņojumu ir veikuši Latvijas vadošie džeza mūziķi. Daudzos ieskaņojumos iespējams konstatēt džeza elementus, tādus kā improvizāciju, svinga pulsāciju pavadījumā, džezam raksturīgu aranžējumu u. c., ļaujot tos definēt kā džeza ierakstus. Posma beigās ieskaņojumus veic arī viens no profesionālākajiem Latvijas džeza sastāviem – Bāra trio pianista Džeka Mihaļicka vadībā.

Precīzā posma sākuma korelācija ar analogisku posmu ASV džeza vēsturē, sabiedriskais konteksts un valdošā deju mode, atskaņotais repertuārs, kā arī attēlos redzamais orķestru instrumentārijs, kurš daudzos gadījumos atbilst džeza orķestra – bigbenda sastāvam, ļauj šo Latvijas džeza vēstures posmu cieši saistīt ar svingu. Diemžēl šo attīstību pārtrauc Latvijas okupācija 1940. gada jūnijā.

Džeza orķestri

Viens no pirmajiem šā posma orķestriem ir **Herberta Šmita** orķestris, kurš parādās 1935. gadā, un darbojas līdz 1940. gadam. Kā minēts iepriekš, Herberts Šmits kopā ar Marko Krēmeru jau 1933. gadā dibināja “Šmita–Krēmera orķestri”, taču kopš 1935. gada H. Šmita vārds parādās arī kā vienīgais orķestra vadītājs. Šis orķestris darbojies restorānos “Alhambra”, “Lido” un “Korso.”

Nemot vērā ilgstošo M. Krēmera un H. Šmita sadarbību, iespējams, ka H. Šmita orķestris bijis tas pats Šmita–Krēmera orķestris, kurš turpinājis darbību tikai ar viena diriģenta vārdu. Par to liecina rakstā minētā M. Krēmera dalība orķestra sastāvā. Fotoattēlā, kas datēts ar 1933. gadu, tātad laiku, kad H. Šmits un M. Krēmers uzstājās kopā, M. Krēmers nav redzams, turklāt foto figurē kā H. Šmita orķestra attēls.

Herberta Šmita orķestris veicis arī ieskaņojumus firmā “Bellaccord Electro” – ar matricas numuru 5878 atrodams

Pēc sludinājumu datumiem daļēji iespējams rekonstruēt orķestra darbību: 1935. gada janvārī orķestris uzstājies restorānā “Mascotte”, 1936. gadā – “Lido”, 1938. gada vasarā – restorānā “Korso”, bet, ar 1938. gada 8. septembri – “Alhambrā.” (“Sākot ar šodienu spēlē Herberta Šmita orķestris.”) 1939. gada vasarā – restorāni “Lido” un “Korso”. No septembra orķestris atkal uzstājas “Alhambrā”, bet pēdējais sludinājums ir 1940. gada 22. jūnijā – īsi pēc Latvijas okupācijas – atkal restorānā “Lido”.

ieskaņojums “Kavalērijas maršs”, savukārt 1935. gada katalogā atrodama plate ar diviem Leo Ratha skaņdarbu ieskaņojumiem – valsis “Schau mich an, und sag Du!” un “Tango–Serenāde”.

Konsekventā orķestra darbība augstākās klases prestižos restorānos, kā arī ilgais pastāvēšanas laiks liecina, ka tas bijis ļoti profesionāls un kvalitatīvi skanošs orķestris, savukārt džeza mūziķu V. Lāča un Dž. Mihaļicka dalība ļauj orķestri saistīt ar dzezu.

L. Štukasa “Swing” kapela sludinājumos parādās, sākot ar 1936. gada janvāri līdz pat 1940. gada martam. Šis ir bijis ļoti pieprasīts orķestris, kas regulāri uzstājies lielākajās zālēs: Latviešu biedrībā, Grāmatrūpnieku biedrības zālē, Amatnieku biedrības zālē, M. Kauliņa deju skolā, Mazajā ģildē, “Uļejā” un citur. Orķestris ir uzstājies gan viens pats, gan kopā ar citiem – F. Zubkina, R. Rubeņa, V. Kaņepa, E. Eka u. c. sastāviem.

Zīmīgs ir orķestra nosaukumā lasāmais vārds “Swing”, kurš turklāt gandrīz visos sludinājumos parādās pareizā ortogrāfijā. Pirmo reizi orķestra nosaukumā šis vārds minēts

1937.

gada beigās, un pēc tam konsekventi tiek lietots. Orķestra sludinājumos redzams arī speciāli izveidots logo – melni mūziķu silueti, virs kuriem redzams izvīts uzraksts “L. Štukasa Swing kapele”. Arī vairākos citos L. Štukasa orķestra sludinājumos redzami zīmējumi – ilustrācijas, piemēram, 1938. gada 16. aprīļa

divos sludinājumos attēlots deju pāris ar šampanieša glāzi un karikatūra – spēlējošs brillains saksofonists. Sākot ar 1939. gada oktobri, L. Štukasa sludinājumos parādās arī orķestra foto. Attēlā redzams orķestra instrumentārijs: vienādās frakās ar baltiem atlokiem tērpušies 6 mūziķi, kas spēlē bungas, saksofonu, trompeti, trombonu un akordeonu.

L. Štukasa orķestris uzstājies ar **refrēndziedoņiem** A. Šmerlingu 1935. un 1936. gadā, M. Vinikoviču un A. Mitrevicu 1939. un 1940. gadā. Diemžēl vienīgais mūziķa vārds saistībā ar šo orķestri, kas atrodams sludinājumos līdzās orķestra vadītājam, ir Mituzovs (divos sludinājumos 1936. un 1937. gadā) – “Štuka lielais džeza orķ. Mituzova vadībā”.

Konsekventais apzīmējuma “swing” lietojums, kas turklāt nav sastopams neviena cita orķestra nosaukumā, liek domāt par šī sastāva dziļāku saistību ar dzezu, savukārt foto redzamais instrumentārijs ir tipisks deju–džeza kapelai. Ļoti lielais sludinājumu skaits liecina, ka šis sastāvs bijis viens no vadošajiem orķestriem šajā posmā.

A. Štroma džeza orķestris pirmo reizi sludinājumos parādās 1935. gada janvārī ballē Grāmatrūpniecības biedrības zālē kopā ar M. Stranska orķestri un “Mascotte-band”. Orķestris uzstājies līdz pat 1940. gada maijam gan zālēs – Latviešu biedrībā, Grāmatrūpnieku biedrības zālē, Amatnieku biedrības zālē, M. Kauliņa deju skolā, Mazajā ģildē, Vidzemes Ārīgas Ugunsdzēsēju biedrības zālē (Bīķernieku ielā 8), gan

Līdzīgi citiem orķestriem, arī A. Štroma orķestra foto ir atrodamā “Jaunāko Ziņu” sludinājumos, sākot ar 1937. gadu. Diemžēl publicētais A. Štroma kapelas foto nesniedz priekšstatu par kapelas instrumentāriju, jo ir fragments no lielākas fotogrāfijas. Neskaidrajā attēlā redzami 4 mūziķi – saksofonists, bundzinieks un divi akordeonisti, taču orķestra sastāvs acīmredzami bijis lielāks

arī parkos – 1905. gada parkā un Arkādijā. Orķestris saukts gan par “džeza”, gan “deju” orķestri un kapelu, un samērā regulāri uzstājies ar refrēndziedoņiem R. Vilhelmu un A. Rozenbergu.

Arī šis uzskatāms par vienu no vadošajiem orķestriem posmā līdz 1940. gadam, taču pagaidām trūkst tuvākas informācijas par tā sastāvu un atskaņoto repertuāru.

Rūdolfs Rubenis ar savu orķestri “Jautrā kapela” darbojies no 1936. gada marta līdz pat 1940. gada jūlija beigām – tāpat jau pēc Latvijas okupācijas. Orķestris minēts ar dažādiem nosaukumiem – gan kā “Jautrie zēni”, “Jautrā kapela”, gan kā džeza orķestris un deju kapela. Pirmajos sludinājumos orķestris nosaukts arī par “akordeonu džeza kapelu”.

Orķestris uzstājies galvenokārt zālēs – Grāmatrūpn. biedrības zālē, M. Kauliņa dejas skolā, Latviešu biedrībā, Mazajā Ģildē, “Uļejā” un citur, kā arī parkos – Arkādijā un 1905. gada parkā. Tas samērā maz uzstājies viens pats (1940. gadā ballēs Arkādijā), parasti kopā ar citiem orķestriem visdažādākajās kombinācijās.

Sākot ar 1937. gada janvāri, sludinājumos parādās vairāki R. Rubeņa kapelas foto. Attēlos redzamais orķestra instrumentārijs raksturīgs deju–džeza kapelai.

R. Rubeņa orķestris uzstājies arī ar refrēndziedoņiem V. Narbūtu, R. Ieviņu, R. Vilhelmu, R. Rozenbergu, un Hariju Alleru.

Kaut arī attēlu kvalitāte ir slikta, tāpat kā citiem avīzē publicētajiem orķestru foto, tomēr attēlos var saskatīt 6 mūziķus, kas sēž pie nošu pultīm, uz kurām ir inciāļi RR. Mūziķi ģērbušies vienādās frakās ar baltiem atlokiem. Redzamais instrumentārijs ir trombons, trompete, divi saksofoni, klarnete un akordeons. Attēlos saskatāmas arī lielās bungas ar uzrakstu “Rudolfa Rubeņa kapela”

Rūdolfa Rubeņa orķestris ir bijis viens no populārākajiem un iecienītākajiem deju orķestriem 30. gadu otrajā pusē, par ko liecina lielais sludinājumu skaits, ilgstošā un intensīvā orķestra darbība.

Akordeonista F. Zubkina kapela ir vēl viens deju orķestris, kas sāk savu darbību 1936. gadā. Līdzīgi R. Rubeņa kapelai, F. Zubkina orķestris gandrīz visos sludinājumos tiek saukts par “jautro kapelu”, kaut arī tas acīmredzot nav bijis orķestra oficiālais nosaukums. F. Zubkina kapela pirmo reizi parādās 1936. gada novembrī Mazajā Ģildē kopā ar “Marcellu”, un turpina darboties arī pēc Latvijas okupācijas līdz pat 1940. gada 3. augustam.

Kaut arī attēlu kvalitāte neļauj tos pilnvērtīgi analizēt, salīdzinot divus dažādus attēlus, iespējams noteikt orķestra instrumentāriju. Redzami 7 mūziķi, kas spēlē divus akordeonus, vijoli, saksofonu, trompeti, trombonu un sitaminstrumentus. 1937. gada 31. decembra sludinājumā publicēts arī F. Zubkina portrets – fotogrāfijā redzams jauns cilvēks ar akordeonu

F. Zubkina orķestris uzstājies gan kopā ar citiem orķestriem, gan arī viens pats. Visvairāk tas bijis Latviešu biedrībā, Grāmatrūpniecības zālē, Mazajā Ģildē, Vidzemes Ārrīgas Ugunsdzēsēju biedrības zālē (Biķernieku ielā 8), M. Kauliņa dejas skolā un 1905. gada parkā. F. Zubkina orķestris uzstājies arī kopā ar refrēndziedoņiem K. Sokoļski, St. Paškēviču un M. Vinikoviču. Sākot ar 1937. gada decembri, sludinājumos atrodami vairāki F. Zubkina orķestra fotoattēli.

Līdzīgi R. Rubeņa kapelai, redzamais orķestra instrumentārijs raksturīgs deju–džeza kapelai. Šķiet, ka gan R. Rubeņa, gan F. Zubkova sastāvi pēc sava rakstura un atskaņotās mūzikas ir bijuši visai līdzīgi – par to liecina gan līdzīgais instrumentārijs, gan uzstāšanās vietu statistika. Abi šie orķestri pārstāv jaunu mūziķu paaudzi, kas sāk parādīties 1936.–1937. gadā ar salīdzinoši nelieliem, uz deju mūziku orientētiem sastāviem, kuros būtiska loma ir akordeonam, nevis vijolei kā iepriekš.

Valentīna Jansona orķestris darbojas no 1937. gada oktobra līdz pat 1940. gada maijam, uzstājoties Latviešu biedrības namā, Mazajā Ģildē, “Uļejā”, Kongresu namā un

citās deju zālēs. Sludinājumos Jansona orķestris apzīmēts gan par džeza, gan moderno deju orķestri. V. Jansona orķestra foto skatāms 1937. gada 4.

decembra publikācijā – fotogrāfijā un aprakstā par Preses balli, kurā nepārprotami atpazīstams džeza orķestris–bigbends. Kaut arī redzami akordeoni un vijole, orķestra izvietojums, instrumentārijs un kopējā foto kompozīcija apliecina tā piederību džezam. Lai gan nav saglabājušies ne Jansona orķestra ieskaņojumi, ne arī repertuāra saraksti, pēc kuriem varētu spriest par spēlēto repertuāru, attēlā redzamais instrumentārijs liecina par džeza orķestri – bigbendu. To, ka šis sastāvs spēlējis džezu, apliecina arī mūziķu atmiņas.

GALERIJA 5.1 Jura Bernšteina orķestris “Jautrie Dzintarieši”

Attēlā redzami 7 mūziķi, kas spēlē akordeonu, vijoli, alta un tenora saksofonu, trompeti, trombonu un sitaminstrumentus. Kaut arī sastāvs ir deju–džeza mūzikas kapela, attēlā redzamais instrumentārijs, kurā dominē pūšamie instrumenti, tai skaitā trīs saksofoni, kā arī sitaminstrumentu komplektācija, pieļauj repertuāra lielāku šī sastāva saistību ar džezu

• • •

Jura Bernšteina deju orķestris “Jautrie Dzintarieši”, sākotnēji vienkārši J. Bernšteina deju orķestris, darbojies no 1937. gada septembra līdz 1940. gada jūnijam. Intensīvākais orķestra darbības laiks bijis 1938. un 1939. gads, kad orķestris uzstājies regulāri. Orķestris uzstājies daudz un dažādās zālēs – Latviešu biedrībā, Mazajā Ģildē, Grāmatrūpniecības biedrības zālē, Amatnieku biedrības zālē, “Uļejā”, Ziemeļblāzmā un citur. “Dzintarieši” spēlējuši kopā ar lielāko daļu no iepriekš aplūkotajām kapelām dažādās kombinācijās. 1939. gada 12. maija sludinājumā redzams “Jautro Dzintariešu” foto. Samērā lielais sludinājumu skaits un intensīvais noslogojums liecina, ka sastāvs bijis visai pieprasīts un populārs.

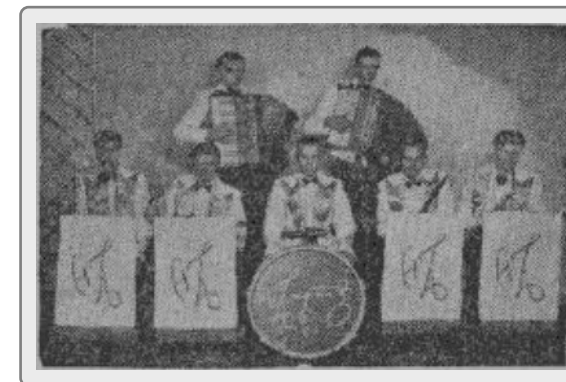

Ernesta Kirilova deju orķestris minēts četros dažādos pasākumos 1940. gadā – līdz aprīlim. Uzstājies gan kopā ar A. Zaganta un O. Vihmaņa orķestriem, gan arī kā atsevišķs orķestris.

“Jaunāko Ziņu” 1940. gada 3. februāra sludinājumā publicēts arī E. Kirilova orķestra foto, kurā redzams deju–džeza orķestris. Kā redzams attēlā, orķestra instrumentārijs ir divi saksofoni, trompete, vijole, divi akordeoni un klavieres. Šķiet, ka šis ir bijis relatīvi jauns sastāvs, kurš sācis intensīvi darboties 1940. gada sākumā, taču turpmākie politiskie notikumi 1940. gada vasarā pārtraukuši tā darbību.

A. Zaganta deju kapela ļoti intensīvi (10 mēnešu laikā sludinājumos minēta 37 reizes) darbojusies no 1939. gada novembra līdz 1940. gada 3. augustam, tātad, līdzīgi F. Zubkina orķestrim, turpina darboties arī pēc Latvijas okupācijas. Kapela uzstājusies visās lielākajās zālēs – Amatnieku biedrības zālē, Grāmatrūpniecības biedrības zālē, Latviešu biedrībā, Lielajā un Mazajā Ģildē, M. Kauliņa deju skolā, “Uļejā”, Vidzemes Ārīgas Ugunsdzēsēju biedrības zālē (Bīķernieku ielā 8), “Ziemeļblāzmā” un citur, kopā ar V. Kaņepa, L. Štukasa, V. Jansona, A. Štroma u. c. orķestriem un arī kā vienīgais pasākuma orķestris. A. Zaganta kapela uzstājusies arī kopā ar savu refrēndziedātāju Bruno.

A. Zaganta kapelas foto “Jaunāko Ziņu” sludinājumos redzams deju–džeza orķestris. Redzams orķestra instrumentārijs: trompete, trombons, klarnete, saksofons, divi akordeoni un sitaminstrumenti.

Spriežot pēc intensīvā orķestra grafika, tas, līdzīgi E. Kirilova orķestrim, ir bijis jauns un jau popularitāti ieguvis deju orķestris, kura darbību pārtrauca padomju okupācija.

Bez šiem, jau minētajiem orķestriem un kapelām, sludinājumos parādās vēl vesela rinda deju orķestru, kuru darbība mazāk saistāma ar džeza. Tomēr tie bieži uzstājās kopā dažādos pasākumos, un, ļoti iespējams, ka to sastāvos

bieži spēlēja vieni un tie paši mūziķi no citiem orķestriem, tai skaitā arī džeza mūziķi. Līdzīgi iepriekšnosauktajiem, šie orķestri bija ļoti populāri. Kā šādi sastāvi jāmin V. Kaņepa deju orķestris “Jautrie Odi”, Henrija Poļa deju orķestris, R. Piebalga džeza kapela, A. Kuniga “Minora” kapela, A. Lāča “Jautrie X”, A. Masiļūna “Hohnera” kapela, J. Oinasa deju kapela “Apollo”, Mihaila Stranska orķestris un daudzi citi.

GALERIJA 5.2 Citi džeza orķestri

V. Kaņepa deju orķestris “Jautrie Odi”.

Bāra trio un Džeks Mihaļickis

1933. gada 2. septembrī kafejnīcas “Rokoko” sludinājumā laikrakstā “Jaunākās Ziņas” pirmo reizi pieminēts legendārais džeza pianists Džeks Mihaļickis (īstā vārdā Solomons Mihaļickis, 1908–1941) - iespējams, ievērojamākais Latvijas džeza mūziķis aplūkojamā laika posmā. Dž. Mihaļickis dzimis Smoļenskā. Īsu laiku mācījies Parīzē pie slavenā pianista profesora **Fīlipa**, Mihaļickis pēc 1931. gada piedalījās praktiski visos vadošajos Latvijas džeza kolektīvos, spēlēja M. Aljanska, F. Laiviņa un arī paša vadītos orķestros lepnākajos Rīgas un Jūrmalas restorānos. Mihaļickis bijis jau pieminētā Šmita–Krēmera orķestra sastāvā 1933. gadā, kā arī vadījis restorāna “Lido” orķestri Jūrmalā 1939. gada vasarā. Dž. Mihaļickis bijis arī M. Aljanska orķestra pianists 1936. gadā. Paša Mihaļicka spēles stils ir stride piano manierē ar svingo-

jošu ritmu, labu tehniku un atturīgu, ļoti intelligentu frāzējumu. Viņš ir dzirdams lielā daļā “Bellaccord” orķestra ieskaņojumu un ticis uzskatīts par labāko tā laika džeza pianistu Latvijā. Diemžēl Dž. Mihaļicka liktenis ir traģisks – kopā ar citiem Latvijas ebrejiem viņš tiek nošauts Rumbulas mežā 1941. gadā. Acīmredzot, būdams ar politiku nesaistīts mūziķis, Mihaļickis, līdzīgi daudziem citiem, nespēja pat iedomāties turpmāko traģisko situācijas attīstību.

Dž. Mihaļickis kopā ar V. Troicu (sitaminstrumenti) un O. Saulespurēnu 30. gadu beigās nodibināja “Bāra trio”. Šis sastāvs veicis ieskaņojumus firmā “Bellaccord Electro” un arī Radiofonā, acīmredzot, īsi pēc Latvijas okupācijas 1940. gada rudenī. Šie ieskaņojumi ir ļoti nozīmīgi Latvijas džeza vēsturē, jo pilnībā atbilst džeza stilistikai, un var tikt uzskatīti par pirmajiem pilnvērtīgajiem Latvijas džeza ieskaņojumiem. Par

to liecina skaņdarbu ritmiskais iekārtojums – svinga esamība; džezam raksturīgā artikulācija un spēles maniere; skaņdarbu harmoniskā uzbūve, pielietojot džezam raksturīgas akordu secības; ansambļa kopējais muzicēšanas stils; tēmu brīvi interpretējošais, improvizatoriskais atskaņojums; un – visbeidzot – tēmu autori ir pazīstami, ar džezu cieši saistīti komponisti un džeza mūziķi.

AUDIO 5.1
Bāra trio -
Fokstrotu
popūrijs

“Bāra trio” dalībnieki savu profesionālo darbību bija sākuši jau 30. gados un, visticamāk, jau toreiz spēlējuši tādā veidā, kāds dzirdams minētajos ieskaņojumos. Tikai sagādīšanās dēļ ieskaņojumi veikti jau Latvijas okupācijas laikā. Tomēr tas nemazina šo ieskaņojumu – vienu no

Latvijas pirmajiem džeza paraugiem – vērtību.

Stilistiski Bāra trio ir līdzīgi Benija Gudmena trio ieskaņojumiem. Pēc Mārtiņa Saulespurēna atmiņām, 1940. gadā šim sastāvam jau esot bijis sarunāts kontrakts par spēlēšanu Šveicē, kalnu kūrortos, tieši šādā “Benija Gudmena tipa sastāvā” (pievienojoties vibrafonistam Ed. Ābelskalnam), taču padomju okupācija visam esot pārvilkusi svītru.

Citi džeza mūziķi

Analizējot orķestru sastāvu un tā izmaiņas laika gaitā, jākonstatē, ka liela daļa mūziķu vārdu ir sastopami vairākos orķestros un kapelās, dažreiz pat vienā laikā. Kaut arī kopējais restorānu mūziķu skaits ir samērā liels (Mūziķa kalendārā 1935. gadā uzskaitīti 123 Rīgas kafejnīcu mūziķi), tomēr ne visi saistāmi ar džezu un pat deju mūziku. Savstarpēji salīdzinot pieejamo informāciju par orķestru sastāviem, instrumentāriju un atskaņoto repertuāru, iespējams identificēt mūziķus, kas šajā laikā saistāmi ar džezu. Nozīmīgākie no tiem ir **Oskars Saulespurēns**, **Voldemārs Lācis**, Džeks Mihaļickis, **Verners Troics**, **Teodors Briedis**, Vladimirs un Georgs Vlašeki, Marko Krēmers, **Miša Aljanskis**, **Jaša Levensons** (Aldjanovs), **Teodors Vējš** un vairāki citi.

Iespējams identificēt vēl grupu mūziķu, kuru vārdi visbiežāk atrodami džeza orķestru sastāvos, kā Grigorijs Gņedovskis, J. Pacēvičs, Ārons Moisejevs, Fricis Ikstrums, A. Kivmans, Aleksandrs Dikmans, Viktors Jugla, E. Baltruks,

Otrais no labās: saksofonists Oskars Saulespurēns, pirmais no kreisās: bundzinieks Verners Troics, trešais no kreisās: trompetists Voldemārs Lācis.

Ēriks Eks, Ilja Gutmans, **Viljams Šērs** un daudzi citi. Šo mūziķu biogrāfijas lielākoties nav pētītas, un ir atrodama tikai fragmentāra informācija par viņu darbību.

Daudzi no minētajiem mūziķiem aktīvi ceļoja un uzstājās citās valstīs (galvenokārt Vācijā līdz 1933. gadam, kā arī Polijā un Baltijas valstīs). Kaut arī ne tieši saistīti ar džezu, tomēr kopējā kontekstā svarīgi ir arī tolaik pazīstamie Latvijas populārās mūzikas komponisti Marks Marjanovskis (?–1944, Būhenvaldē), Saša Vladi (Aleksandrs Okolo-Kulaks,

1906–1989) un Oskars Stroks, kuru kompozīcijas (galvenokārt tango) guvušas arī starptautisku atzinību.

TESTS 5.1 Svinga posms

Question 1 of 5

Šajā posmā ir konstatējams:

- ☒ **A.** vislielākais daudzums džeza sludinājumu
- ☐ **B.** vismazākais džeza sludinājumu skaits
- ☐ **C.** sludinājumu nav vispār

Check Answer

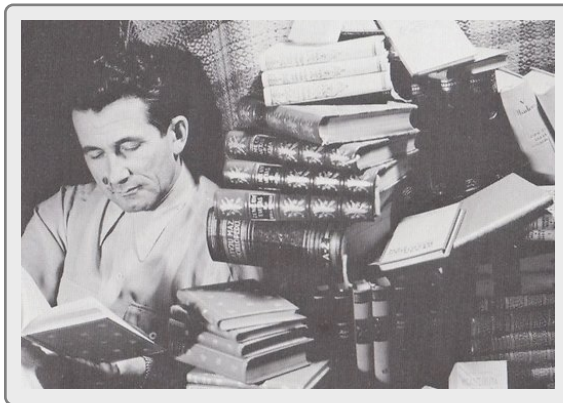
“Bellaccord Electro” un tās orķestra ieskaņojumi

Skaņuplašu firmas “Bellaccord Electro” darbība ir ļoti būtisks notikums Latvijas kultūras dzīvē. Jo īpaši nozīmīgs tas ir Latvijas džeza vēstures kontekstā, jo, tikai pateicoties “Bellaccord” ieskaņojumiem, iespējams dzirdēt, ko un kā tad patiesībā spēlēja tā laika orķestri un mūziķi. Tās vēsture un veiktie ieskaņojumi pelnījuši atsevišķus pētījumus. Tos jau ilgu gadu veic “Bellaccord Electro” skaņuplašu kolekcionārs un skaņuplašu muzeja vadītājs Atis Gunivaldis Bērtiņš, kurš 2015. gadā laidā klajā grāmatu - savu pētījumu un mūža darbu “Latviešu skaņuplašu vēsture”, kurā apraksta arī “Bellaccord” vēsturi. “Bellaccord Electro” veiktie ieskaņojumi sniedz priekšstatu par populāro mūziku Latvijā 30.–40. gados, un šī mūzikas materiāla zinātniska izvērtēšana vēl ir nākotnes pētījumu uzdevums.

“Bellaccord electro” dibināšana

1930.–40. gados Latvijā pastāvējušas vairākas skaņuplašu kompānijas, taču pazīstamākā un lielākā no tām bija “Bellaccord Electro”, kas savu darbību uzsāka 1931. gada nogalē. 1931. gada 19. novembrī Tirdzniecības un rūpniecības

departamenta Rūpniecības nodaļa izsniedza izdevējam, grāmatu apgāda “Grāmatu Draugs” īpašniekam Helmāram Rudzītim atļauju atvērt skaņuplašu izgatavošanas darbnīcu. Rudzītis pārpirka bankrotējušas vācu

firmas “VOX” iekārtas un pārveda tās uz Rīgu. Īsā laikā firma guva panākumus, pateicoties kvalitatīvajiem ieskaņojumiem, un kļuva par vadošo skaņuplašu kompāniju 30.–40. gados Baltijas valstīs, savas pastāvēšanas laikā veicot vairāk nekā 1500 skaņdarbu ieskaņojumu. Viens no panākumu iemesliem bija tiem laikiem ļoti modernie firmas “Neumann” mikrofoni,

kas ļāva veikt ļoti kvalitatīvus skaņu ierakstus. Tie tika veikti Radiofona studijā, bet plates ražotas fabrikā, Kalnciema ielā 40. Firma kopumā pastāvēja 13 gadus – līdz 1944. gadam. Savas darbības laikā tā bija lielākā skaņuplašu ražošanas firma Baltijas valstīs, kas eksportēja savu produkciju arī uz ārzemēm – Igauniju, Somiju, Lietuvu, Zviedriju un Ķīnu.

Firma 1940. gadā tika nacionalizēta. Īpašnieks H. Rudzītis gan paglābās no 1941. gada deportācijas un vācu okupācijas laikā atsāka plašu ražošanu, taču 1944. gadā emigrēja un atlikušo mūžu nodzīvoja ASV. Savukārt

skaņuplašu fabrika Kalnciema ielā 40 turpināja pastāvēt līdz pat 20. gs. 90. gadiem, pēc Otrā pasaules kara beigām kļūstot par PSRS firmas “Melodija” filiāli. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā tā pārtapa par firmu “Ritonis”, taču diemžēl

pēc dažiem gadiem bankrotēja. Savas pastāvēšanas laikā līdz 1944. gadam “Bellaccord Electro” ir ieskaņojusi un iespiedusi vairāk nekā 1500 skaņdarbu (aptuvenais matriču skaits), no kuriem aptuveni puse (ap 600) ir populārā mūzika.

“Bellaccord Electro”

Pēc “Bellaccord Electro” dibināšanas firmas vajadzībām tika izveidots orķestris. Bellaccord orķestris kā pastāvīga mūzikāla vienība nepastāvēja – katreiz tas tika savākts no jauna no operas un citu orķestru mūziķiem, vadoties no konkrētā skaņdarba nepieciešamības – sastāva, stilistikas un aranžējuma. Tādēļ “Bellaccord” orķestris ieskaņojumos figurē ar visdažādākajiem apzīmējumiem – gan “džeza”, gan “salona”, gan “simfoniskais”, “vecu deju” un vienkārši “Bellaccord orķestris”. Uzaicināti tika paši labākie mūziķi, par ko liecina ieskaņojumu muzikālā kvalitāte. Diemžēl pagaidām

AUDIO 6.1
T.Vēja orķestris
- “Laša kundze”
no k/filmas
“Zvejnieka dēls”

nav atrasti orķestra mūziķu saraksti, un ļoti iespējams, ka tādi nemaz tolaik nav bijuši – mūziķi vienkārši ir atnākuši uz ierakstu studiju, iespēļējuši un uzreiz saņēmuši par to atalgojumu. Kā jau minēts iepriekš, viens no sastāvu “vācējiem” bijis diriģents un vijolnieks Teodors Vējš, kurš stīgu grupu parasti sa-

Teodors Vējš ir viena no nozīmīgākajām personām 20. gs. 30. gados saistībā ar džezu Latvijā – gan kā diriģents, gan vijolnieks, gan “Bellaccord Electro” ieskaņojumu veicējs. Tomēr “Bellaccord Electro” T.Vējš galvenokārt ieskaņojis populāras operešu un kino melodijas ar pazīstamu operas solistu (A. Priednieks-Kavarra, T. Matīss) piedalīšanos. Arī vēlākā Teodora Vēja darbība saistās ar operetes žanru, un, pēc mūziķu atmiņām, viņš bijis ļoti lietpratīgs šajā mūzikas žanrā, kā arī izcils aranžētājs

runājis no operas orķestra, bet pūtējus – saksofonus un trompetes – no vadošajiem restorānu mūziķiem. Orķestra sastāvs bieži ir mainījies, kā tas ieskaņojumos dzirdams. Atkarībā no aranžējuma, tas svārstās no dažiem dalībniekiem (ritma grupa un kāds pūšamais instruments) līdz pat liela izmēra orķestrim. Par orķestra sastāvu iespējams spriest pēc fotogrāfijām “Bellaccord” firmas katalogos.

Bellacord orķestris

Daļu no fotogrāfijā redzamajiem mūziķiem ir iespējams identificēt – vibrafonists Eduards Ābelskalns, saksofonisti Viktors Jugla, Oskars Saulespurēns un Pēteris Reinojans, trompetists Voldemārs Lācis, pianists Džeks Mihaļickis.

“Bellacord” orķestra skanējums ir ļoti kvalitatīvs, it īpaši skaņdarbu instrumentālajās versijās. Izteismīgi un sarežģīti ir orķestra tutti skaņdarbos ar solistiem, kuros bieži konstatējami džeza elementi. Raksturīgs piemērs ir Haringtona fokstrots “Draudzībai” (kopā ar dziedātāju E. Krūmiņu) – skaņdarba beigās pēc saksofonu horusa skan izteikts diksilends ar klarnetes solo. Noteikti jāpiemin arī tā paša E. Krūmiņa iedziedātais fokstrots “Tik tev līdzī gribu iet” (“Komm zurueck”, Olivjeri) ar izcilu, bigbenda tradīcijās ieturētu aranžējumu. Ieskaņojumā īpaši izceļas pianista spēle –

AUDIO 6.2 Fokstrots ‘Draudzībai’

pēc visa spriežot, tas ir Džeks Mihaļickis, kurš gandrīz nepārtraukti improvizē stride piano stilā. Tomēr lielākais orķestra darba apjoms bija vokāli instrumentālā mūzika - pavadījumu atskaņošana pazīstamiem dziedātājiem, kuplejistiem un aktieriem. Orķestra sastāvu diktēja katra dziedātāja īpatnības un konkrētā skaņdarba aranžējuma vajadzības, kas arī noteica kopējo skanējumu.

Pēc “Bellacord Electro” orķestra viens no biežāk ieskaņotajiem sastāviem bija S. Aldjanova orķestris. Šis orķestris bieži dublēja “Bellacord Electro” orķestra ieskaņojumus, tikai instrumentālā versijā. Orķestra vadītājs bija Jaša Levensons – ebreju vijolnieks un orķestra vadītājs, kurš uzstājās ar pseidonīmu “S.Aldjanovs”. S. Aldjanova orķestra ieskaņojumos ir konstatējami džeza elementi, turklāt atsevišķos skaņdarbos lielākā mērā un izteiktāk, nekā “Bellacord” orķestrim. Tomēr ir nepieciešama sīkāka analīze, kas ļautu precizēt saistību ar dzezu šī sastāva veiktajos ieskaņojumos. Arī orķestra sastāvs, personālijas un darbība ir nākotnes pētījumu uzdevums.

Līdzās jau pieminētajiem kolektīviem ieskaņojumus veikuši arī ungāru vijolnieks Arpads Čegledi ar orķestri, Aleksandrs Jankovskis un “Savoy Band”, Teodora Kaizera un Teodora Vēja orķestri. Liela “Bellacord” ieskaņojumu daļa ir ārzemju kolektīvi.

AUDIO 6.3 Fokstrots ‘Tik tev līdzī gribu iet’

Solisti “Bellaccord Electro”

Ļoti lielu “Bellaccord Electro” repertuāra daļu veidoja vokāli instrumentāli skaņdarbi, ko bija iedziedājuši slaveni un populāri dziedātāji. Kā jau iepriekš minēts, pati pirmā plate bija dziedātāja Jāņa Āres (1882–20. gs. 60. gadi) ieskaņotais fokstrots “Ak, kaut man Dāliņa kājas būtu”. Kaut arī pati dziesma un tās izpildījums neizceļas ar augstu māksliniecisku kvalitāti, tā kļuva ļoti populāra. Interesanti, ka jau pašā pirmajā ieskaņojumā skaņdarba beigu daļā ir dzirdama džezam līdzīga improvizēšana, gan diezgan haotiska un nemākulīga.

AUDIO 6.4
Jānis Āre - Ak,
kaut man
Dāliņa kājas
būtu

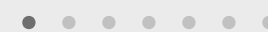

Liela daļa no “Bellaccord Electro” ieskaņotajiem dziedātājiem bija profesionāli operas mākslinieki, kas tolaik nekautrējās ieskaņot platēs arī populārus skaņdarbus – tango, valšus un fokstrotus – kopā ar “Bellaccord” un citiem orķestriem. Starp šiem solistiem ir atrodami tādi ievērojami latviešu operdziedātāji kā

GALERIJA 6.1 “Bellaccord Electro” slavenākie solisti

Mariss Vētra (īstā vārdā Moriss Blumbergs, 1901–1965)

Mariss Vētra (īstā vārdā Moriss Blumbergs, 1901–1965), Tālis Matīss (1904–1985), Pauls Sakss (1878–1966), Artūrs Priednieks-Kavarra (1901–1979), Edvīns Krūmiņš (1907–1984), Aleksandrs Kortāns (1897–1962), Viktors Stots (1899–1977) un vairāki citi. Nereti šo solistu ieskaņotajiem skaņdarbiem ir pievienots vārds “džezs”, piemēram, M. Vētras romantiskajai “Dažu skaistu ziedu” versijai pavadījumu atskaņo “Bellaccord džeza orķes-

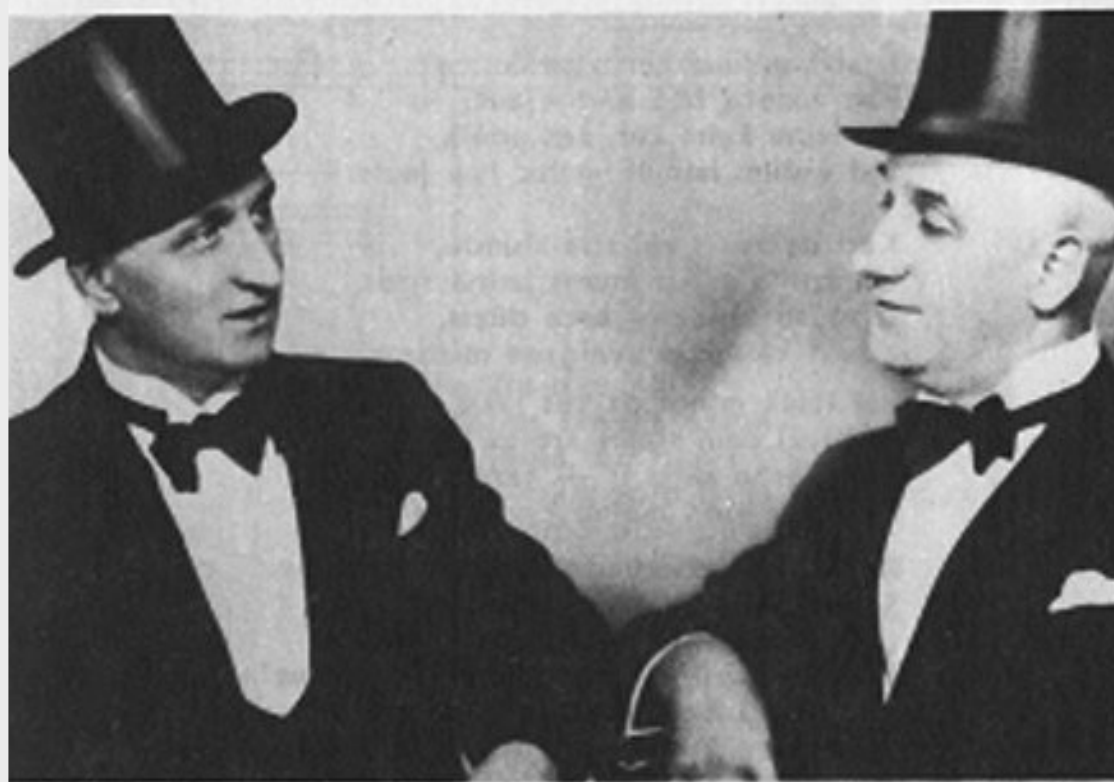
AUDIO 6.5
Mariss Vētra -
Dažu skaistu
ziedu

tris”. Bieži tā bijusi nodeva modei, jo dziedājumā nav konstatējams džezam raksturīgs skanējums, tomēr džeza elementi ir saklausāmi orķestra atskaņotajā pavadījumā un skaņdarba aranžējumā. Visvairāk solisti dziedājuši tango, fokstrotus, valšus un polkas, respektīvi, populāro deju mūziku.

Līdzās profesionālajiem operas solistiem “Bellaccord Electro” ieskaņoti arī citi vokālisti – kupleju dziedātāji un populārās mūzikas dziedātāji. Jāmin kupleju dziedātāji Brāļi Laivinieki, Alfrēds Vinters ar savu kapelu, dziedātājs Edgars Vilnis, krievu dziedātāji Pjotrs Ļeščenko (1898–1954), Konstantīns Sokoļskis (1904–1991) un vairāki citi. “Bellaccord Electro” skaņuplatēs dzirdami arī aktieri Osvalds Uršteins un Anta Klints, kuru ieskaņotie darbi – kupleju dziesma “Cienījamā kundze”, liriskais valsis “Vilciens no Rīgas uz Valku”, fokstrots “Mērkaķītis”, kā arī modes dejas “Lambetvoks”, bija ļoti populāri.

GALERIJA 6.2 Citi “Bellaccord Electro” vokālisti

Brāļi Laivinieki: liepājnieki Kārlis Grūbe (pazīstams kā humorists Kārlis Bedriņš) un viņa draugs un kino divertismentu partneris Fricis Upenieks jeb Kuģis.

• • • • •

Tomēr jāteic, ka vokālistu sniegumu, kāds tas ir dokumentēts un dzirdams “Bellaccord Electro” ieskaņojumos, stilistiski nevar saistīt ar džezu. Kaut arī vairāki vokālisti tikuši saukti par “džeza dziedātājiem” (piemēram, Edgars

Vilnis, kura dziedāšanas maniere, šķiet, no “Bellaccord” dziedātājiem ir vistuvākā džezam, it īpaši fokstrotu ieskaņojumos), tomēr platēs dzirdamais sniegums neļauj tos identificēt kā džeza dziedātājus – dzirdams lirisks, maigs un romantisks dziedājums, kam nepiemīt džezam raksturīgā sinkopācija un frāzējums. Nav dzirdami pat mēģinājumi improvizēt vai veidot melodijas variācijas, dziedātāji strikti turas pie skaņdarba sākotnējās melodijas. Turklāt reizēm to romantizētais, rubato frāzējums pat kontrastē ar pavadījumā dzirdamo svinga pulsāciju. Šāda izpildījuma maniere bija raksturīga Eiropas populārās mūzikas izpildītājiem, pretstatā ASV džeza dziedātājiem – gan

baltajiem, gan melnajiem, kuru sniegumā bieži ir dzirdams izteikts svings. Jāsecina, ka Latvijas vokālistu saistība ar džezu

lielākoties ir izpaudusies tikai nosaukumā, kas ticis lietots kā populārs modes termins. Kaut arī dziedātāji uzstājās kopā ar

AUDIO 6.6
Edgars Vilnis un
Bellaccord
orķestris -
Lietus lāses

orķestriem un kapelām, taču kopumā to profesionālais sniegums kvalitatīvi atpalika no instrumentālistu džeza izpratnes, visbiežāk aprobežojoties tikai ar melodijas un teksta interpretēšanu un nerodot dziļāku saikni ar orķestra atskaņoto, bieži svingojošo pavadījumu un aranžējumu.

TESTS 6.1 “Bellaccord Electro” un tās orķestra ieskaņojumi

Question 1 of 4

Kādas izdevniecības īpašnieks bija “Bellaccord” dibinātājs H.Rudzītis?

- ☒ A. “Grāmatu draugs”
- ☐ B. “Valters un Rapa”
- ☐ C. “J.Roze”

Check Answer

Ārzemju mūziķi

Svarīgs aspekts Latvijas džeza attīstībā ir informācija par ārzemju džeza mūziķu kontaktiem ar Latviju. Lai gan informācija ir skopa, presē atrodamas ziņas par vairākiem ārzemju mūziķiem Latvijā, ko varam saistīt ar džeza. Visbiežāk šie sludinājumi atrodami augstākās klases restorānu – “Alhambra” u. c. – sludinājumos, līdzās eksotiskiem – visbiežāk dejojāju – vārdiem ar piebildēm “slavenais amerikāņu deju pāris” u. tml.

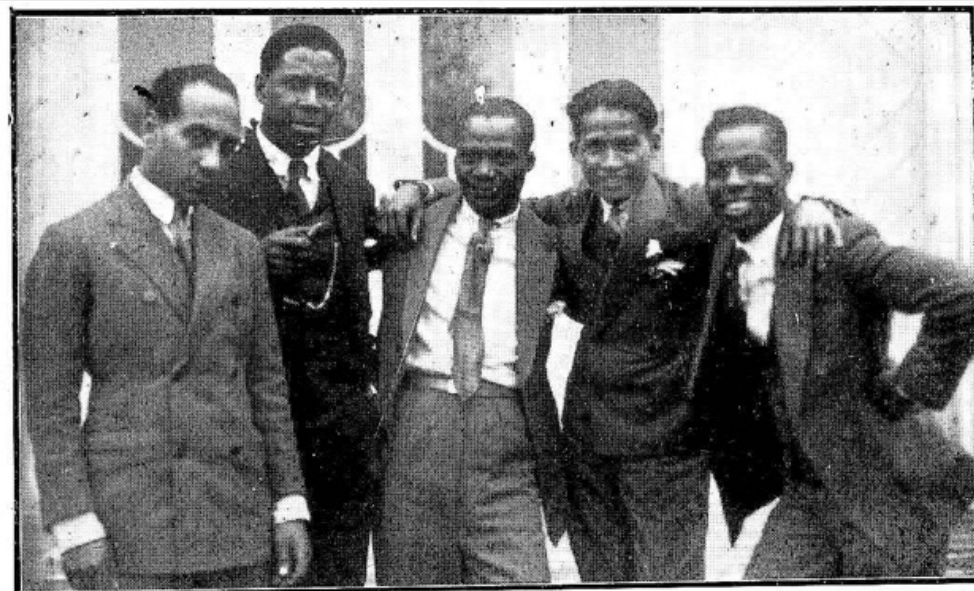
Viena no pirmajām ziņām par ārzemju mūziķu viesošanos Latvijā, ko iespējams saistīt ar džeza, ir informācija par “nēģeru operetes” trupas uzturēšanos Latvijā 1926. gadā, caurbraucot no Ļeņingradas uz Vāciju. Tā kā Latvijas varas iestādes nedeva atļauju uzstāties, priekšnesums nenotika. Spriežot pēc pieejamās informācijas, iespējams, ka trupas sastāvā bija leģendārais džeza saksofonists Sidnejs Bešē. Taču šis pieņēmums pagaidām nav apstiprinājies.

“Happy’s Broadway”

Pirmais melnādaino džeza ansamblis, kurš uzstājās Latvijā, bija džezbends “Happy’s Broadway” no Parīzes, kurš spēlēja Jūrmalā, Edinburgas paviljonā 1927. gada vasarā. To bija uzaicinājusi “Čarlstona kluba” priekšsēdētāja V. Zimeļeva-Mirceva, un šis sastāvs uzturējās Latvijā trīs mēnešus. Šis sastāvs minēts arī divās publikācijās – žurnāla “Jaunā Nedēļa” ilustrētā publikācijā “Nēģeri “Čarlstona klubā” Edinburgas jūras paviljonā”, kā arī rakstā “Latvijas Monmartrā”, avīzes “Jaunākās Ziņas” pielikumā 1927. gada 8. jūnijā. Abi raksti ilustrēti ar fotogrāfijām, kurās var redzēt melnādainos mūziķus gan uz skatuves, gan pozējot.

Kā lasāms “Jaunāko Ziņu” rakstā, džezbends ir bijis samērā dārgs – “katru dienu jāmaksā 11 000 rubļu, ieskaitot darbdienas”. Jau jūlijā “Čarlstona klubs” nav varējis norēķināties ar mūziķiem, kas savu protestu pauduši, mēģinot izjaukt Jūrmalas pilsētas svētku balli ar “skaļu un žēlabainu spēlēšanu”. Abas publikācijas ieturētas samērā ironiskā stilā, aprakstot džezbenda mūziku kā “eksotisku un juteklisku”.

Jautrie nēģeru muzikanti. No kreisās uz labo: Žozefs Mišels (vijole) no Martiniku salām, mulats; Ludvigs Žermens (saksofons) no Tanti salām, nēģeris; Žoržs Bleks (orķestra šefs), no Vakar-Indijas, nēģeris; Pedro Huebarra (pianists), no Filipīnu salām, mulats; Kirils Bleks (banžo taure), no Vakar-Indijas, nēģeris.

Šāda attieksme pret džezu bija raksturīga 20. gadu otrajā pusē, kā to var konstatēt arī no citām tā laika publikācijām.

Fotogrāfijās redzamais instrumentārijs – trompete, saksofons, vijole, bandžo, klavieres un sitaminstrumenti – atbilst diksilenda sastāvam, un šis orķestris ir spēlējis džezu. Orķestra dalībnieki **Džordžs Bleks** un **Sirils Bleks** ir brāļi, tāpat jāizceļ arī **Ludvigs Žermēns**.

“Happy’s Broadway” bija pirmais ārzemju orķestris, kurš ilgāku laika posmu uzstājies Latvijā un atskaņojis autentisku džezu melnādaino mūziķu izpildījumā. Saskaņā ar Dž. Bleka interviju žurnālā “Melody Maker”, orķestris šajā laikā (1927. gadā) ir piedalījies arī radio pārraidē, kas uzskatāma par pirmo džeza radiopārraidi Latvijā.

Džordžs Karharts

1928. gada rudenī Latvijā parādās vairāki orķestri, kuru darbība saistāma ar amerikāņu mūziķi Džordžu Karhartu.

Orķestris “The New Yorker and Philadelphia Dancing band” parādās 1928. gada februārī. Uztāties Lielajā Ģildē, “Uļejā”, Amatnieku biedrībā un Rīgas priekšpilsētas Ugunsdzēsēju biedrības zālē, Ērgļu ielā 5, parasti kopā ar citiem sastāviem (“Figaro”, “The Taddy Carhart's banjo Band”, “Stella” un citiem). Pieminēts līdz 1930. gadam, turklāt datumi liecina par tā sezonālo darbību (1928. gadā – februāris, augusts, decembris; 1929. gadā – novembris, decembris, 1930. gadā – marts). Tam līdzīgs sastāvs ir “The Taddy Carhart's banjo Band”. Šis orķestris pirmo reizi pieminēts 1928. gada decembrī ballē Mazajā Ģildē kā “George Carharts New Yorkers”, atrodams līdz pat 1934. gadam. Spēlējis tikai lielās balles, pamatā Lielajā Ģildē un “Uļejā”, un vienmēr kopā ar kādu citu sastāvu (“Figaro”, “Mai-Bli-Band”, “The Savoy

Band”, “The New Yorker Dancing Band”). Visintensīvāk darbojies 1929. gadā, kad visa gada garumā publicēti 24 sludinājumi; nākamajos – 1930. un 1931. gadā – pieminēts epizodiski. “Columbia Band” nosaukums minēts no 1928. līdz 1934. gadam, taču praktiski vienmēr kombinācijā ar “George Carharts New Yorkers” orķestri, turklāt nereti abi nosaukumi sapludināti vienā (“George Carharts, New-Yorker – Columbia Band”). Domājams, ka šis ir bijis iepriekšminētā “George Carharts New Yorkers” dalībnieku mazāks sastāvs, kam labākas reklāmas dēļ dots cits nosaukums, vai arī abi sastāvi apvienojušies, lai radītu skaitliski lielāku orķestri. Orķestris “Mai-Bli-Band” parādās 6 sludinājumos 1928., 1929., 1931. un 1933. gadā, un tikai kopā ar “George Carharts New Yorkers” orķestri. Atšķirībā no “Columbia Band”, sastāvs nepārprotami minēts kā patstāvīgs orķestris, taču mazais sludinājumu skaits, sezonālais raksturs (darbojies faktiski tikai novembrī un decembrī), kā arī konsekventā kombinācija ar “George Carharts New Yorkers” orķestri vedina uz domām par dziļāku saistību starp šiem sastāviem. Iespējams, arī šis ir ārzemju orķestris.

Saskaņā ar vācu džeza pētnieka Rainera Loca informāciju, šos sastāvus organizējis amerikāņu mūziķis, uzņēmējs un dēkainis Džordžs Karharts (George Carhart, 1903–1984) – odioza personība, kurš nodarbojies ar dažāda veida darījumiem Eiropā un ASV. Karharta biogrāfijas detaļas ir neskaidras, un daudzus viņa dzīves faktus apvij leģendas.

Karharts dzimis Ņujorkā, 1903. gada 21. jūlijā. Jaunībā spēlējis koledžas orķestrī, pašmācības ceļā apguvis bandžo.

Pēc dažām ziņām Karhartam bandžo stundas pasniedzis Elmers Snovdens (1900–1973), viens no ievērojamiem agrīnajiem ASV džeza mūziķiem, orķestra “The Washingtonians” vadītājs – šis orķestris vēlāk kļuva par Džūka Elingtona orķestri.

1925. gadā Karharts organizēja savu pirmo orķestri, lai dotos 105 dienu garā kruīzā ar kuģi apkārt pasaulei. Pēc atgriešanās viņš piedalījās 4 nedēļu garā kruīzā pa Baltijas jūru, kopā ar ievērojamo ASV džeza klarnetistu Daniju Polo (1901–1949), spēlējot uz Baltijas – Amerikas līnijas tvaikoņa “SS Estonia”. 1926. gadā Karharts organizēja orķestri spēlēšanai uz pasažieru tvaikoņiem līnijā Ņujorka – Havra. Mūziķi tika piesaistīti ar kārdinošiem solījumiem par ienesīgiem koncertiem

Parīzē, taču pēc ierašanās Francijā atklājās, ka Karharts viņus apmānījis un nekas no solītā nav noorganizēts. Gadu vēlāk, 1927. gadā Karharts organizēja vēl vienu sastāvu, lai uzstātos Ei-

New Yorkers aboard the SS DE GRASSE, New York-Southampton-Le Havre, June 1926. Left to right: Back row: Eddie Norman – unidentified drummer – Lou Roth, Front row: Spencer Clark – George Carhart – possibly Harold Lefcourt. (courtesy of Harold Kaye)

ropā. Līdzīgi kā iepriekš, Karharts nekādus kontraktus nebija noslēdzis, tomēr šoreiz orķestra mūziķi palika Eiropā un uzstājās klubos Parīzē un Berlīnē. Šajā laikā orķestris veica arī ieskaņojumus skaņuplašu kompānijā “Homocord”. Pēc ieraksta veikšanas daļa orķestra dalībnieku, arī Karharts, 1927. gada nogalē devās atpakaļ uz ASV, bet atlikušais orķestris D. Polo vadībā turpināja uzstāties Eiropā. Sastāvam pievienojās itāļu džeza mūziķis Tonijs Morello (Tony Morello), un 1928. gada februārī orķestris veica vairākus ieskaņojumus skaņuplašu kompānijā “Tri-Ergon”. Pēc šiem ierakstiem atlikušais “The New Yorkers” atgriezās Parīzē, kur beidza pastāvēt.

Savukārt Karharts 1928. gada jūlijā ieradās Eiropā ar savu trešo orķestra sastāvu, kura dalībnieku vidū bija arī ievērojamais džeza saksofonists **Bads Frīmens**. Arī šoreiz

Karharts savus kolēģus bija apmānījis ar neesošu koncerttūru apsoliņumiem, un orķestris izjuka. Daļa mūziķu atgriezās ASV, taču daļa turpināja spēlēt Eiropā dažādos sastāvos. Pats Karharts, pēc dažām ziņām, 1929. gada vidū pārcēlās uz Barselonu, Spāniju, kur apprecējās un kļuva par “biznesmeni”. 1933. gadā viņš vēlreiz organizēja orķestri, šoreiz braucienam uz Dienvidameriku. Orķestra dalībnieku vidū bija

arī slavenais ASV dīksilenda mūziķis **Edijs Kondons**. Kondons savā autobiogrāfijā piemin Karhartu, kurš esot apgalvojis, ka Eiropā bijis 24 reizes, un trīs reizes apbraucis apkārt pasaulei. Karharta vārds parādās arī 1936. gadā

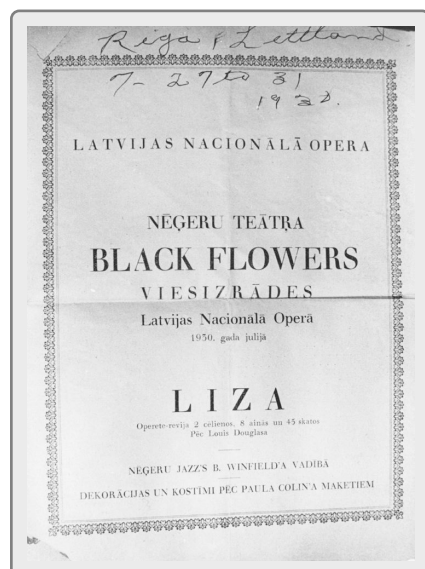
Spānijā saistībā ar melnādaino dejotāju Hariju Flemingu (Harry Flemming), taču pēc tam Karharts atgriezās Ņujorkā, kur strādāja kā pārdevējs, un mira no Alcheimera slimības 1984. gada 7. septembrī.

Fakts, ka Karharta vārds parādās Latvijā, ir jauns pavērsiens viņa biogrāfijas izzināšanā. Karharta vārds sludinājumos atrodams līdz pat 1934. gadam, tātad viņa darbība nebūt nebija beigusies 1928. gadā, kā uzskatīts iepriekš. Sludinājumu skaits liek domāt, ka 1928. gada nogalē Karharta orķestris varētu būt uzturējies Latvijā arī ilgāku laiku, savukārt vēlāk to sezonālais raksturs (piemēram, 1933.–1934. gadā sludinājumi tikai decembrī) varētu liecināt par orķestra iespējamu saistību ar kuģu satiksmi (iespējams,

kuģa orķestris). Orķestra mūziķu personālijas ir nākotnes pētījumu uzdevums – spriežot pēc Karharta iepriekšējās darbības, maz ticams, ka tas ir bijis nemainīgs sastāvs. Tomēr ļoti iespējams, ka dalībnieku vidū ir bijuši arī ievērojami amerikāņu džeza mūziķi, kuri tolaik uzturējušies Eiropā. Karharta “The New Yorkers” ir arī viens no nedaudzajiem orķestriem, kurš ir dokumentēts ierakstos, tādējādi sniedzot priekšstatu par šī posma džeza skanējumu.

Citi melnādaino orķestri un mūziķi

1934. gada 1. oktobrī lasāms sludinājums, ka restorānā “Mascotte premjera – “Joe Smith ansamblis” – Amerikāņu nēģeru trio.” Sastāvs minēts divos sludinājumos, taču nekāda tuvāka informācija laikrakstā vairs neseko. **Džo Smits** ir bijis pazīstams melnādainais trompetists. J. Smits bija viens no melnādainajiem deju orķestru mūziķiem, kas pastāvīgi dzīvoja Eiropā, un šī sastāva saistība ar džezu ir visai ticama.

Laikā līdz 1940. gadam Latvijā viesojušies arī vairāki melnādainie dziedātāji – operdziedātāji Hetija Kinga Rīvsa (Hattie King Reavis), Frānsiss Moriss (Francis Moris), Katerīna Džārboro (Caterina Jarboro), Oubrijs Penkijs (Aubrey Pankey), kā arī operetes trupa “Black Flowers” 1930. gadā, taču šiem mūziķiem nav sakara ar džezu. Rīgā

viesojās arī gospelmūzikas izpildītāji. 1935. gadā Rīgā nedēļu koncertēja Klīvlendas nēģeru kvintets ar “nēģeru plantāciju dziesmām”, savukārt gospelu dziedātājas Merianas Andersones (Marian Anderson) koncerti 1935. gadā kļuva par sensāciju, kas tika aprakstīta vairākos laikrakstos. 1929. gada 15. jūlijā Jūrmalā kopā melnādaino dziedātāju Koreti Arli-Tīcu (Koreti Arle-Tietz) vienā koncertā uzstājies G. Vlašeks un viņa orķestris “The Orpheans”, kas pieminēts rakstā par Jūras svētkiem Edinburgā.

Eiropas džeza mūziķi

Līdzās melnādainajiem mūziķiem Latvijā viesojās arī Eiropas džeza un izklaides mūzikas pārstāvji. Tomēr bieži informācija par šo kolektīvu un mūziķu viesošanās, kā arī par pašiem mūziķiem ir visai fragmentāra. Tā 1930. gada augustā un septembrī “Jaunāko Ziņu” sludinājumos lasāma informācija par orķestra “Madrid del orkestra Espana” uzstāšanos Lielajā Ģildē un Amatnieku biedrības zālē, kopā ar dažādiem citiem sastāviem (4 sludinājumi). Pagaidām nav zināms, vai šis sastāvs ir vietējais orķestris, vai arī ārzemju

mūziķu kolektīvs. Līdzīgi 1935. gada 18. maijā restorāna “A. Rudzītis” (Tērbatas ielā 2) sludinājumā lasāms paziņojums par “salona orķestra Džuzeppe Salvatori vadībā” uzstāšanos.

Pateicoties “Jaunāko Ziņu” sludinājumiem, iespējams fiksēt vācu un Eiropas džeza pioniera **Erika Borharda** džeza kapelas uzstāšanos Solomonska

cirkā, par ko vēsta sludinājums 1930. gada 15. februārī:

“Vēl tikai dažas dienas viesojas pasauleslavenais džeza orķestris Jazz-Schau-Kapelle džeza karaļa Erika Borharda vadībā.”.

Borhards tiek uzskatīts par nozīmīgāko agrīnā džeza mūziķi Vācijā un arī Eiropā, kura ieskaņojumi spēcīgi iespaidojuši Vācijas džeza attīstību. E. Borharda kapelas koncerti Rīgā neapšaubāmi ir ļoti nozīmīgs Latvijas džeza vēstures fakts.

Kā džeza dziedoņi reklamēts sastāvs “5 Jurandi” no Polijas, kas 1936. gada novembrī uzstājušies Salomonska cirkā Rīgā. Šis sastāvs bija poļu dziedātāju ansamblis, kuru 1931. gadā nodibināja poļu komponists un orķestru vadītājs Jerži Kosutskis (Jerzy Koszutski) ar iesauku “Jurands”. Grupa pastāvējusi līdz pat 1960. gadam, un tai bijis raksturīgs melodisks, rečitējošs un **serenādveidīgs dziedājums**. “Jurandi” ir uzstājušies arī Igaunijā un Nīderlandē.

AUDIO 7.1
Eric Borhard

AUDIO 7.2
5 Jurandos

Cits – šoreiz sieviešu – vokālais ansamblis ir bijis “6 Comedian Ladies”, kurš 1939. gada jūnijā ar koncertiem uzstājies Dzintaru koncertzālē (no 17. līdz 19. jūnijam), bet pēc tam restorānā “Lido” līdz pat jūnija beigām. Sludinājumos teikts – “vienīgais pasaulē sieviešu vokālais sekstets – reveleres. Komedian ledijas”, turklāt šis sastāvs uzstājies kopā ar Džeka Mihaļicka vadīto orķestri. Vairākums ansambļa dalībnieču bija Vācijas pilsones. Domājams, ka ansambļa repertuārs sastāvējis no populārām dziesmām, kuras izpildītas “Comedian Harmonists” līdzīgā manierē, par ko liecina līdzīgais nosaukums.

Tomēr viena no nozīmīgākajām bijusi ievērojamā trompetista un orķestra vadītāja Edija Roznera orķestra viesošāns Latvijā 1938. gada oktobrī restorānā “Alhambra”. Reklāmās E. Roznera orķestris tiek dēvēts par “pasaulslaveno Amerikāņu revijas orķestri”, un sludinājumos uzskaitītas dienas, cik ilgi vēl orķestris uzstāsies (“vēl 3 dienas slavenais amer. rēviju orķestris “Alhambrā””). Neskaidrs ir jautājums par E. Roznera orķestra sastāvu - pēc dažām ziņām, tas ir bijis amerikāņu džeza mūziķu sastāvs, ar kuru Rozners pirms koncertiem Rīgā bija uzstājies ASV.

Kā jau minēts iepriekš, Edijs Rozners bija viens no ievērojamākiem 30. gadu džeza trompetistiem un orķestra vadītājiem Eiropā, kurš tika saukts par “balto Ārmstrongu”. Viņa orķestra koncerti Latvijā ir nozīmīgs Latvijas džeza vēstures fakts. E. Rozneram ir bijusi saistība ar Latvijas dzezu arī vēlāk – viņa orķestrī 60. gados spēlēja vairāki ievērojami Latvijas džeza mūziķi - saksofonisti Vitālijs Dolgovs un Aleksandrs Piščikovs.

Sludinājumos minēti arī dažādi citi ārzemju orķestri, kā piemēram “Flowers Sisters” no Tallinas (1936. gada 24. decembrī), 1939. gada jūlijā restorānā “Lido” “slavenais franču dāmu orķestris “**Simones Valbelles** vadībā”, u.c. Daži no ārvalstu mūziķiem Latvijā strādājuši regulāri, kā “ieciēnītais Vīnes bāru pianists” **Dolfs Štaubers**, kurš spēlēja restorānā “Lido” 1939. gada augustā.

Latvijā 30. gados populāra bija arī ungāru–čigānu mūzika. “Piena restorāna” repertuāra sarakstā ir pat vesela sadaļa ar “Ungāru mūziku”, kurā lasāmi 45 skaņdarbu nosaukumi. Latvijā līdz 1940. gadam atrodami vairāku vijolnieku, galvenokārt ungāru, vārdi, kuri ir uzstājušies dažādos restorānos. Nozīmīgākais ir ungāru vijolnieks Ārpads Čegledi (Arpad Szegledy), kurš 1937. gadā spēlēja restorānā “Otto Schwarz” un ir ieskaņojis arī 22 skaņdarbus skaņuplašu firmā “Bellaccord Electro”. Latvijā uzstājās arī vijolnieki Davočs Radics, rumānis Cicco, Eduards Banda (“slavenais cimbolists no Budapeštas”), Žans Gulesku, Miklošs Lorskis (“slavenais ungāru vijolvirtuozs”), Šandors Javors (“slavenais Budapeštas čigāns – tikai dažas dienas!”) un daudzi citi. Vijolnieki galve-

nokārt uzstājās Rīgas lepnākajās viesnīcās un restorānos – “Hotel de Rome”, “Otto Schwarz” un “Alhambrā”.

Noslēdzot šo apakšnodaļu, jāsecina, ka aplūkojamā laika posmā Latvijā regulāri koncertējuši ārvalstu mūziķi, tajā skaitā arī pazīstami džeza orķestri un solisti. Ārvalstu mūziķu uzstāšanās Rīgas viesnīcās, restorānos un citur ir bijusi regulāra un pierasta prakse. Domājams, ka regulārā koncertdzīvē, informācijas apmaiņā un kontakti ar ārzemju džeza mūziķiem ir ļoti lielā mērā iespaidojuši Latvijas džeza mūziķus un to spēles manieri, tātad arī Latvijas džeza attīstību.

TESTS 7.1 Ārzemju mūziķi

Question 1 of 3

Kurā gadā Latvijā koncertē pirmais melnādaino džeza ansamblis “Happy’s Broadway”?

- ☐ A. 1930.
- ☒ B. 1927.
- ☐ C. 1923.
- ☐ D. 1935.

Check Answer

Latvijas džeza tradīcijas pārrāvums (1940–1953)

Laiks no 1940. līdz 1944. gadam un tālāk, līdz pat 1948. gadam, ir nozīmīgs posms Latvijas džeza vēsturē. Tā politiskajiem un sociālajiem notikumiem Latvijas teritorijā bija tālejošas sekas Latvijas džeza turpmākajā attīstībā. Šo laiku raksturo haotiskums, atkarība no politiskās situācijas pārmaiņām, iepriekšējās attīstības vardarbīgs pārrāvums. Šajā laikā traģiski beidzas daudzu pirmskara Latvijas džeza mūziķu dzīve, nomainās mūziķu personālijas un orķestri. Savukārt tam sekojošais laika posms no 1948. gada līdz 1953. gadam (Stalīna nāvei) būtībā ir robežšķirtne Latvijas džeza vēsturē, pēc kuras beigām sākas jauna attīstība, sāk darboties jauna mūziķu paaudze, parādās jauna džeza stilistika. Pārmaiņas, kas skāra Latvijas džezu šajā laikā, bija ārēju faktoru radītas, izjaucot iepriekšējās attīstības loģiku, noliekot esošos mūziķus jaunos darbības nosacījumos un spiežot tos adaptēties jaunajā situācijā, vienlaikus parādoties jauniem spēlētājiem un kolektīviem, tajā skaitā arī no citām zemēm.

Sarežģītības un specifikas dēļ šim džeza vēstures periodam vajadzīgs atsevišķs pētījums, tomēr kopējās attīstības konteksta sapratnes dēļ ir nepieciešams tam pieskarties.

DZINTARU KONCERTZĀLĒ
svētdien, 1940. g. 25. augustā plkst. 12

LPSR mūzikas biedrības
simfoniskā džeza orķestra
KONCERTS

Diriģents
**VALTERS
HĀNS**

SOLISTI:

Judīte LANDS (dziesmas)
Džeks MICHALICKIS (klavieres)
Izraels ABRAMIS (vijole)
Jēkabs PALICKIS (saksofons)
Benjamiņš ČUŽOJS (akordeons)

P R O G R A M M A

Valsts spiestuve Rīgā, Jāņa ielā 5

Pirmā padomju okupācija

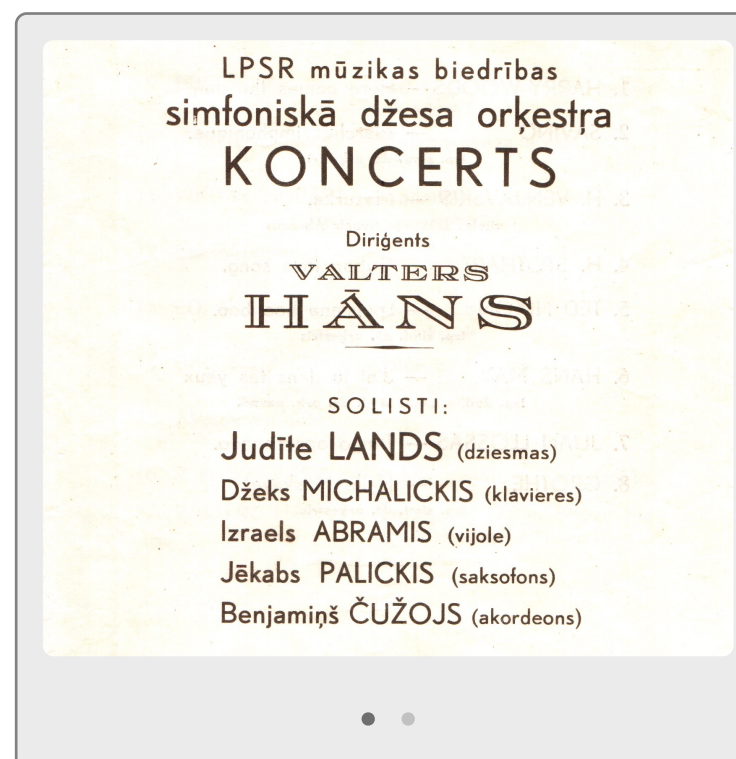
Pirmā PSRS okupācija 1940. gadā ienes dramatiskas pārmaiņas Latvijas kultūras dzīvē, arī izklaides industrijā. 1940.–1941. gadā tas izpaužas tikai pastarpināti – tiek nacionalizēta skaņuplašu kompānija “Bellaccord Electro”, slēgti vairāki restorāni un deju zāles – līdzšinējās mūziķu darba vietas, – un kontrolēts restorānos atskaņotais repertuārs. To visai uzskatāmi apliecina, piemēram, B. Čunčiņa kapelas repertuāra saraksts, kurā ar pirmo numuru lasāma “Internacionāle”. Kafejnīcu orķestru repertuārā parādās Īzaka Dunajevska, Matveja Blanteru u. c. padomju komponistu patriotiski skaņdarbi, kā arī padomju kinofilmu mūzika. Padomju t. s. “masu dziesmu” žanram, kurš attīstījās Padomju Savienībā 30. gados, bija zināma līdzība ar džeza mūziku, īpaši harmonijās un instrumentācijā, līdz ar to džeza mūziķiem tas bija samērā viegli apgūstams. Protams, šādas repertuāra maiņas, kā arī dažādu “aģitbrigāžu” koncertus un līdzīgus pasākumus inspirēja, organizēja un kontrolēja padomju propagandas aparāts. Lai kontrolētu atskaņoto reper-

tuāru, tika izveidots un izplatīts aizliegto dziesmu saraksts. Padomju komponistu skaņdarbi tika ieskaņoti un izdoti “Bellaccord Electro” platēs, kā piemēram, Eduarda Miķelsona iedziedātie J. Haita un P. Germana maršs “Aizvien augstāk” (“Всё выше”) un Ī. Dunajevska “Kāzu kuplejas” ar “Bellaccord” orķestri, līdzīgu repertuāru ieskaņoja arī Aleksandrs Viļumanis u. c. populāri dziedātāji. Tomēr līdztekus šai mūzikai turpināja skanēt arī džezs – kafejnīcās un restorānos joprojām muzicēja iemīļotie orķestri un solisti, bet publika, tai skaitā arī no Padomju Savienības iebrukušās slavenības, turpināja deļot fokstrotu, lambetvoku un citas populārās deļas, kā to savās atmiņās atceras režisors Oļģerts Kroders.

Diemžēļ jaunais režīms neaprobežojās ar kontroli vien – represijās cieta arī mūziķi, piemēram, populārais dziedātājs un daudzu “Bellaccord Electro” ieskaņojumu dalībnieks

Edgars Vilnis, kurš kopā ar ģimeni tika deportēts uz Sibīriju 1941. gada 14. jūnijā.

Taču šajā laikā notiek arī interesantas izmaiņas attieksmē pret dzezu – izklaides mūzika tiek pacelta koncertmūzikas statusā, ienesot to koncertzālēs.

Šeit, pirmkārt, jāmin uz Latviju emigrējušā diriģenta Valtera Hāna Mūzikas biedrības simfodžeza orķestra koncerti 1940. gada rudenī, kurš tādējādi turpināja Jāņa Vītoliņa aizsākto latviešu simfodžeza tradīciju. Latvijā dzīvojošais austriešu diriģents Valters Hāns (1911–1941) uzstājās ar saviem simfodžeza koncertiem 1940. gada rudenī, jau pēc Latvijas okupācijas. Pirmais šāda veida koncerts ar jaundibināto Mūzikas biedrības simfodžeza orķestri notika 1940. gada 25. augustā Dzintaros. Šajā orķestrī spēlēja arī ievērojamais džeza

pianists Džeks Mihaļickis, saksofonists Jēkabs Paļickis, kā arī vēlākais orķestra vadītājs, akordeonists Benjamiņš Čužojis. Koncertu programmā bija amerikāņu džeza mūziķu **Kaunta Beizija, Džimija Dorsija, Harija Vuda** u. c. skaņdarbi, kā arī paša V. Hāna aranžējumi. V. Hāns diemžēl gāja bojā kara sākumā 1941. gadā Liepājā.

Tam seko vesels orķestru bums – pēc preses un citiem materiāliem var konstatēt, ka Rīgā tolaik darbojušies apmēram 20 dažādi džeza orķestri un ansambļi. Kā savā grāmatā “Mūzika okupācijā” raksta A. Klotiņš:

“Izklaides mūzika [padomju] okupācijas pirmajā gadā saņēma stiprus stimulus un svārstīga ideoloģiska ietvara robežās arī aprūpi – ignorējot sabiedrībai uzspiesto patvaļu un teror. Šī pretruna vēlreiz apstiprināja staļiniskā režīma sarkastisko dabu, kad labā roka nezina, ko kreisā dara, un cilvēku masu traģēdijas klusējot sadzīvo ar reprezentatīvu spožumu, greznību un līksmošanu”.

1940. gada beigās Latvijā uzstājās arī vairāki džeza orķestri no Padomju Savienības – Baltijas Atsevišķā kara apgabala štāba orķestris no Tallinas ar vairāk nekā 20 igauņu mūziķiem, Sarkanarmijas džeza orķestris Borisa Smita vadībā, 1941. gada pavasarī – Moldāvijas PSR valsts džeza orķestris u. c.

GALERIJA 8.1

Count Basie (1904–1984), pianists, viens no visievērojamākajiem ASV džezmeņiem, bigbenda vadītājs.

• • •

Vācu okupācija (1941-1944)

Nacistiskā okupācija (1941–1944) lielā mērā likvidēja Latvijas pirmskara džeza tradīciju. Galvenokārt tas notika, iznīcinot ebreju mūziķus, kuru īpatsvars Latvijas džeza vidē bija ļoti liels. Rumbulā 1941.gadā kopā ar daudziem citiem tika nošauts pianists Džeks Mihaļickis, 1943.gadā gāja bojā vijolnieks un orķestra vadītājs Mihails Aljanskis. Faktiski izglābās tikai tie ebreju mūziķi, kas spēja aizbraukt vai, kā sitaminstrumentālists Verners Troics, nejaušības dēļ neatradās Latvijā.

Kaut arī nacistiskajā Vācijā džezs kā “neāriska māksla” bija aizliegts, tomēr vācu populārā izklaides mūzika daudzējādā ziņā bija visai tuva džezam. Šeit jāmin tādi jau 30. gados populāri vācu izklaides mūzikas komponisti kā **Mihails Jarijs**, **Teo Makebens**, **Pēters Kroiders** un citi, kuru kompozīcijas stilistiski ir tuvas džezam.

GALERIJA 8.2 Vācu izklaides mūzikas komponisti

Michael Jary (1906–1988) - viens no pazīstamākajiem vācu populārās mūzikas komponistiem.

...

Savukārt Rīgā no 1941. līdz 1944. gadam pastāvēja Arnolda Korneliusa vadītais radiofona Deju orķestris, kurš regulāri vairākas reizes nedēļā uzstājās radio ar koncertiem. Orķestris sastāvēja no 12 mūziķiem, galvenokārt latviešiem, un pēc būtības bija paplašināts salonmūzikas un džeza orķestra hibrīds. Gan pats vadītājs A. Korneliuss, gan citi orķestra dalībnieki (orķestra bundzinieks Armands Krūmkoks, vibrofonists Eduards Ābelskalns, saksofonists Pēteris Reinojans,

vijolnieks Teodors Vējš un citi) bija pieredzējuši mūziķi, kuru profesionālā darbība saistīta ar džezu jau kopš 1930. gadiem. E. Ābelskalns, P. Reinojans, T. Vējš un citi regulāri piedalījās “Bellaccord” džeza orķestra ieskaņojumos 30. gados. T. Vējš vadīja pats savu orķestri. Savukārt A. Korneliusa orķestrī ir spēlējis arī klarnetists un saksofonists Gunārs Kušķis, kurš 1954. gadā piedalījās pirmajā latviešu profesionālajā džeza kolektīvā – Radio sekstetā (kopā ar E. Švarcu un R. Paulu).

Pianista Karla Ekerta kvintets “Ekerts un viņa ritmiķi” (“Eckert und seine Ritmiker”) ieskaņojumus septiņās skaņuplatēs izdeva “Bellaccord Electro”. Turpināja darboties arī Teodora Kaizera orķestris, kā arī vairāki citi sastāvi, kas regulāri koncertēja un kuru ieskaņojumi tika izdoti skaņuplatēs. “Bellaccord Electro” izdeva dziedātāju Marisa Vētras, Paula Saksa, Tāļa Matīsa, Ksenijas Bidiņas un citu ieskaņojumus ar dažādiem orķestriem.

1944. gadā Latvijas teritorijā nokļuva itāļu džeza grupa – kvartets vijolnieka Alfio Graso vadībā. Šis, t. s. “čigānu džeza” stilā muzicējošais sastāvs šeit palika līdz 1945. gadam, kad mūziķi aizbrauca no Latvijas, izņemot pianistu Marčello Gloriju, kurš šeit palika līdz pat 1954.(?) gadam. Šis bija itāļu džeza mūziķu sastāvs, kurš ieradies Latvijā 1944. gadā ar koncertiem, taču nav paspējis atkāpties līdz frontei, un nonācis Sarkanās armijas kontrolētajā teritorijā. Sastāvā esot bijuši divi brāļi Graso, kā arī pianists Marčello Glorija. Sastāvs esot uzstājies kafejnīcās un restorānos. Ansambļa dalībnieki samērā drīz pēc kara beigām devušies atpakaļ uz Itāliju, taču M. Glorija kaut kādu iemeslu dēļ nav varējis aizbraukt un

palicis Latvijā līdz pat 1954. gadam. Glorija regulāri spēlējis restorānā “Astorija”, kur viņu gājuši klausīties jaunie mūziķi.

Pēc itāļu džeza vēsturnieka **Mauricio Franko** sniegtās informācijas, Alfio un viņa brālis, saksofonists, vijolnieks un ģitārists Roko (Rocco) ir bijuši plaši pazīstami džeza mūziķi Itālijā 20. gs. 30. gados. Alfio bijis ļoti labs bandžo un ģitāras spēlētājs, kā arī vijolnieks. Savukārt ieskaņoto skaņdarbu autori arī bijuši itāļi – Džino Filipini (Gino Filippini) bija pianists un orķestru vadītājs Itālijā 30. un 40. gados, savukārt Kozimo Di Čegli (Cosimo Di Cheglie) bija ļoti slavens itāļu mūziķis, elektriskās ģitāras spēles pionieris Itālijā. A. Graso vārds atrodams arī vācu džeza vijolnieka Helmuta Zaharias (Helmut Zacharias) orķestra ieskaņojumos 1941. gadā Berlīnē.

Stilistiski A. Graso kvarteta ieskaņojumos ir dzirdams ļoti profesionāli un meistarīgi spēlēts tā sauktais “čigānu” džezs Džango Reinharda (Django Reinhardt) manierē.

AUDIO 8.1
Alfio Grasso

Tomēr kopumā nacistiskās okupācijas laikā Latvijas džezs lielā mērā zaudēja savu iepriekšējo tradīciju. Vēsturiskās situācijas, valdošās ideoloģijas un politikas dēļ notika kardinālas izmaiņas, kas atstāja tālejošu iespaidu uz vēlāko Latvijas džeza attīstību.

Otrā padomju okupācija

1944. gada 13. oktobrī Sarkanā armija ieņēma Rīgu. Atsākās saimnieciskās un kultūras darba organizēšana, tajā skaitā – orķestru organizēšana. Taču kara un emigrācijas rezultātā mūziķu skaits bija ievērojami sarucis, profesionālu mūziķu tikpat kā vairs nebija (pēc dažām ziņām, simfoniskajā orķestrī pēc kara bija 80% mūziķu – amatieru). Gājuši bojā vai emigrējuši bija arī vairākums pirmskara džeza mūziķu, un arī palikušo liktenis bija ļoti atšķirīgs.

Sākumā attieksme pret džeza mūziku bija līdzīga attieksmei 1940. gadā. Jau 1944. gada beigās notika Sarkanās armijas orķestra – bigbenda no Pleskavas – koncerti, par ko sludinājumos ziņoja laikraksts “Cīņa”. Kinoteātros izrādīja amerikāņu t. s. “trofeju filmas”, arī slaveno “Saules ielejas serenādi” ar **Glena Millera**

orķestri. Savukārt vietējo orķestru vadītāji nāca no PSRS – Ļeņingradas un citām pilsētām. 1947. gadā Latvijas Radio tika dibināts džeza orķestris, kura vadītājs bija Ļevs Tokarevs-Sinkops (Лев Токарев), kurš veica arī ieskaņojumus. Darbojās arī džeza orķestris Benjamina Čužoja (Вениамин Чужой) vadībā un vairāki citi sastāvi, kuros spēlēja vismaz daži

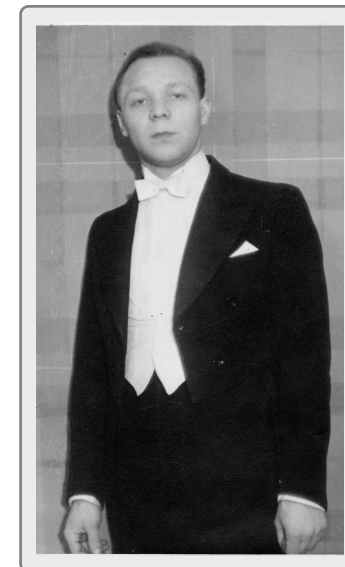

pirmskara

džeza

mūziķi, kā trompetists Voldemārs Lācis un Verners Troics. Tomēr oficiālā valsts attieksme pret džezu sāka mainīties jau 1946. gadā,

saistībā ar kultūrpolitikas maiņu Padomju Savienībā (VK(b)P CK lēmumi par literatūru, teātri un kino). Šīs politikas turpinājums bija nozīmīgais VK(b)P CK 1948. gada 10. februāra lēmums “Par V. Muradeli operu “Lielā draudzība””, kas pasludināja “cīņu pret formālismu mākslā”. Šis komunistiskās partijas

lēmums ļoti tieši iespaidoja džezu, faktiski to aizliedza. Arī Latvijas PSR tika veiktas represijas pret “formālistiem” – mūziķiem un māksliniekiem, un džeza vārds pazuda no publiskās telpas. Situācija sāka mainīties tikai pēc Staļina nāves 1953. gadā, aizsākot jaunu periodu Latvijas (tolaik – Latvijas PSR) džeza vēsturē.

TESTS 8.1 Latvijas džeza tradīcijas pārrāvums (1940–1953)

Question 1 of 4

Kādas nozīmīgas izmaiņas notiek pirmās padomju okupācijas laikā 1940. gadā saistībā ar džezu?

- ☐ A. tiek represēti džeza mūziķi
- ☐ B. tiek kontrolēts spēlētais repertuārs
- ☐ C. džeza mūzika tiek pacelta koncertmūzikas statusā
- ☒ D. visi iepriekšminētie

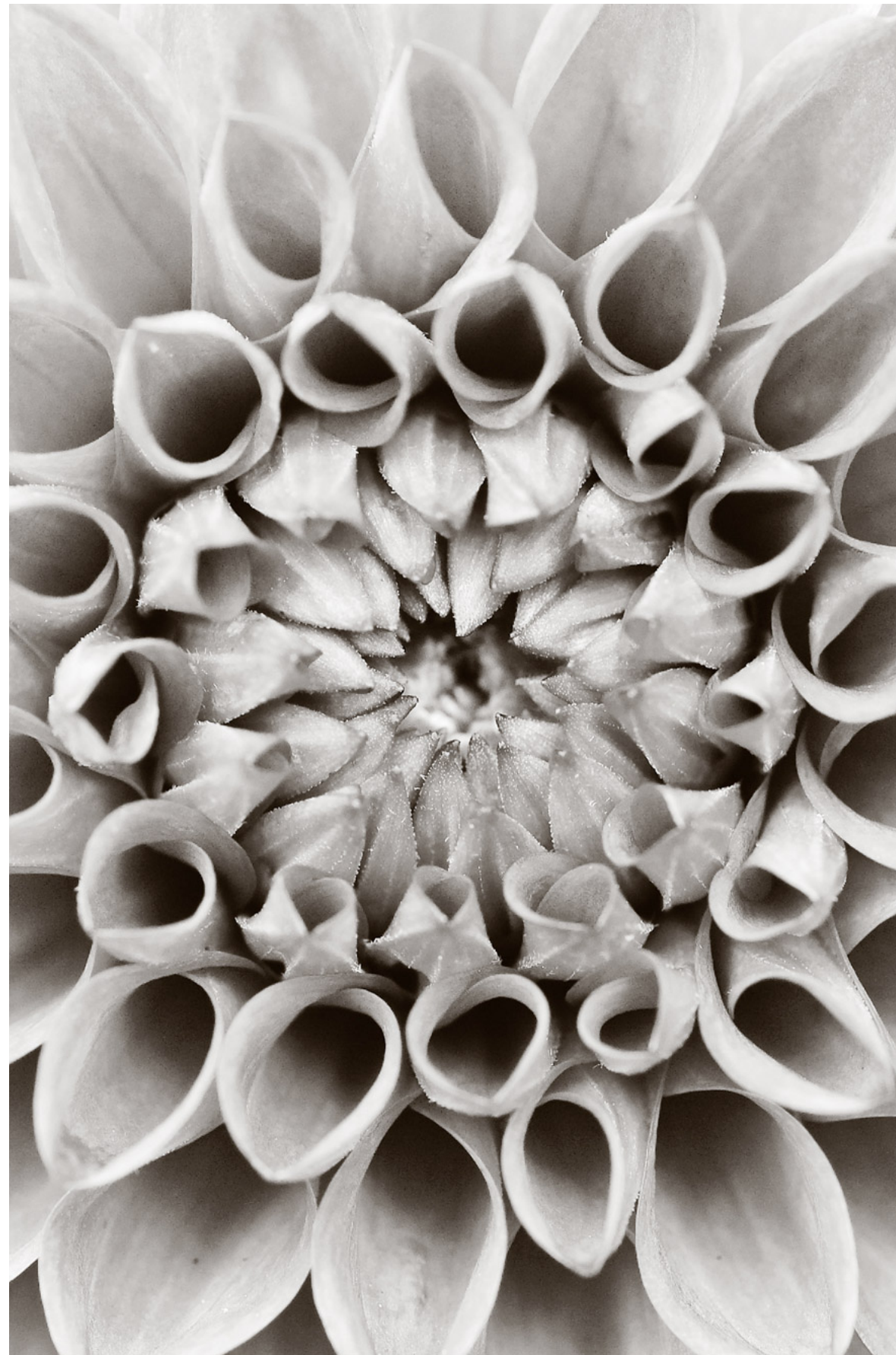

Check Answer

9.NODAĻA

Kopsavilkums

1. Džezs kā fenomens Latvijā līdz 1940. gadam ir bijis nozīmīga un pamanāma sabiedrības sociālās kultūras sastāvdaļa. To raksturo līdzīgas attīstības tendences citām Eiropas valstīm, ko veicina ārvalstu mūziķu koncerti Latvijā, kā arī Latvijas mūziķu regulāra un ilglaicīga darbība ārvalstīs, īpaši Vācijā. Konstatējama laba mūziķu informētība par džezu attīstību pasaulē un Eiropas valstīs, par ko liecina saglabājušies repertuāra saraksti, skaņuplates un citi materiāli.

2. Laikā līdz 1940. gadam konstatējami četri attīstības posmi Latvijas džezu attīstībā:

- **Džezu ienākšanas posms**
- **“Deju orķestru” posms**
- **Kvalitatīvās attīstības posms**
- **Svinga posms**

3. Džezs kā mūzikas stils Latvijā veidojies pakāpeniski. Dažādos attīstības posmos iespējams konstatēt atšķirīgas džezu stilistiskas un izpratni par to.

- 1.posmā par džezu visticamāk saukta salonmūzika un moderno deju mūzika, iespējams, ar atsevišķiem džezu elementiem. Tomēr ieskaņojumu un citu avotu trūkuma dēļ šobrīd nav iespējams droši konstatēt džezu elementu esamību šajā posmā atskaņotajā mūzikā, kas tikusi saukta par džezu.

- 2.posmā džezs galvenokārt tiek identificēts kā tolaik populārā deju mūzika – čarlstons un fokstrots. Kaut arī no šī posma nav saglabājušies ieskaņojumi, domājams, ka šajā posmā atskaņotā mūzika bijusi tuvāka džezam. Par to liecina orķestru sastāvu attēli un atskaņotais repertuārs, kuros iespējams konstatēt diksilenda – pirmā džezu stila pazīmes.

- 3.posmā Latvijā dominē simfoniskais džezs, kura attīstību veicina komponista J. Vītolīna vadītā orķestra “La-Si-Do” darbība. Par džezu kā mūzikas stila esamību liecina gan orķestru attēli, gan repertuārs, kā arī ieskaņojumi, kuros iespējams identificēt džezu elementus, tai skaitā arī pirmais ieskaņotais Latvijas mūziķu džezu solo.

- 4.posmā Latvijā dominējošā džezu stilistika ir svings, ko apliecina orķestru sastāvu attēli, atskaņotais repertuārs, kā arī veiktie ieskaņojumi.

4. Džezam veltītās publikācijas – raksti periodikā – rāda pakāpenisku izpratnes pieaugumu par džezu kā mūzikas stilu, sākotnēji to saistot ar specifisku orķestra sastāvu un eksotisku aranžējumu, taču vēlāk identificējot tādas svarīgas džezu elementus kā improvizācija, ritma pulsācija un džezu frāzējums. Akadēmisko mūzikas aprindu attieksme pret džezu ir noliedzoša, pretstatā izpildītāju un pārējās sabiedrības augošajam pieprasījumam pēc izklaides, kas rada tā izteiktu orientāciju uz dejošanu un izklaidi 20. gs. 30. gadu beigās. To apliecina arī džezu patēriņš Latvijā – galvenokārt dažādi sarīkojumi un balles, kā arī restorāni un varietē.

5. Pirmie Latvijas džeza mūziķu ieskaņojumi ir veikti aptuveni 1930. gadā vairākās ārzemju skaņuplašu kompānijās – “Kristall”, “His Master’s Voice” u. c. Sākot ar 1931. gadu, skaņuplašu kompānija “Bellaccord Electro” veikusi apmēram 600 Latvijas džeza mūziķu un orķestru ieskaņojumus, kuros iespējams konstatēt džeza elementus, un daļu no tiem iespējams identificēt kā džeza paraugus.

6. Latvijas džeza īpatnējs fenomens ir simfodžeza rašanās 1932. gadā, kurš jūtami maina sabiedrības attieksmi pret džeza kā nopietnu mākslas parādību, vienlaikus kļūstot par svarīgu Latvijas džeza tradīciju. Simfodžeza attīstība turpinās arī vēlākajos periodos, un Latvijas džezā ir konstatējama arī mūsdienās.

7. Latvijas džeza mūziķi ir stilistiski daudzpusīgi un augsti profesionāli, kā arī starptautiski profesionāli aktīvi. Raksturīgs liels cittautiešu mūziķu īpatsvars un multinacionāla vide, atšķirībā no akadēmiskās mūzikas kolektīviem, kur šāda tendence nav izteikta. Visos posmos raksturīgs mūziķu daudzpusīgums un universālisms, kas izpaužas vairāku instrumentu spēlē orķestros un stilistiski daudzpusīgā repertuārā, tajā skaitā arī akadēmiskā mūzikā.

8. Latvijas džeza attīstība tiek vardarbīgi pārtraukta 1940. gada jūnijā līdz ar padomju okupāciju, kas pārrauj iepriekšējo attīstību un ievada jaunu attīstības periodu Latvijas džeza vēsturē.

“Deju orķestru” posms

Aptver laiku no 1926.gada nogales līdz 1929. gadam. Šajā laikā ir konstatējams liels sludinājumu skaita pieaugums avīzē “Jaunākās Ziņas”, kā arī liels daudzums deju orķestru (vairāk nekā 60). Domājams, ka šajā posmā atskaņotā mūzika ir ietvērusi džeza elementus lielākā mērā, par ko liecina fotogrāfijās redzami orķestru sastāvi, turklāt posma sākums sakrīt ar diksilenda stila uzplaukumu ASV. Džezs tiek saistīts ar izklaidi – valdošo deju modi, par ko liecina orķestru darbības izteikti sezonālais raksturs, kā arī dominējošais patēriņš dažādos sarīkojumos un ballēs. Raksturīgi 6 – 7 mūziķu lieli sastāvi ar jauktu – džeza orķestra un salonkapelas instrumentāriju, tiek uzsvērts džeza eksotisms un “amerikānisms”, kas izpaužas saksofonu un bandžo dominantē orķestru attēlos, kā arī orķestru eksotiskajos nosaukumos angļu valodā, kuros bieži sastopami vārdi “banjo”, “dancing band” un “jazzband”. Atskaņotajā repertuārā bez populārajām modes dejām čarlstona un fokstrota konstatējami arī džeza skaņdarbi. Džeza attīstību šajā posmā iespaido skaņu kino parādīšanās – pirmās Latvijā demonstrētās skaņu filmas ir saistītas ar džezu. Sabiedrībā paplašinās interese un izpratne par džezu, par ko liecina pirmais analītiskais raksts par džezu Latvijā – K. Paucīša “Kas ir džezbends?” 1926. gadā, kurā viens no galvenajiem džeza elementiem tiek minēts aranžējums un par džeza orķestra paraugu minēts ASV P. Vaitmena orķestris. Posma beigās džeza attīstību Latvijā maina pasaules ekonomiskās krīzes iestāšanās 1929. gadā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 9 - Kopsavilkums

“F.T.D.” orķestris

G. Fomina “F.T.D.” orķestra 1935. gada sastāvs: Grigorijs Fomins – kapelmeistars, vijole, B. Tracevskis – sitaminstrumenti, A. Sipovičs – saksofons, A. Meienbergs – klavieres, L. Tīmanis – akordeons, Eduards Skadiņš – vijole, A. Frankšteins – klavieres. Samērā īpatnējais orķestra instrumentārijs noteikti ir nepilnīgs – kā jau iepriekš teikts, vairāku dažādu mūzikas instrumentu brīva pārvaldīšana tolaik bija ierasta restorānu mūziķu prakse. Domājams, ka arī šajā gadījumā katrs no mūziķiem spēlējis vēl vairākus instrumentus. Rezultātā septiņu cilvēku liels orķestris ar dažādiem instrumentiem bija spējīgs atskaņot gandrīz jebkādas stilistikas skaņdarbu, kā to labi var redzēt “Piena restorāna” orķestra piemērā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

“Rhapsody in Blue”

No mūsdienu viedokļa raugoties, “Rhapsody in Blue” un vairākus citus Dž. Gēršvina darbus nosacīti iespējams klasificēt kā akadēmiskās mūzikas un džeza apvienojumu (t.s. “Third Stream”), kaut gan tie nav komponēti, apzināti mēģinot radīt abu žanru sintēzi, lai veidotu jaunu mūzikas novirzienu, kas bija Gila Evansa un citu viņa domu-biedru koncepts 20. gs. 60. gados. Iespējamais apzīmējums varētu būt akadēmiskā mūzika ar džeza elementiem, ko vismaz Eiropā ilgu laiku kļūdaini uzskatīja par džezu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

“The Savoy Band” ieskaņojumi “Bellacord Electro”

“Bellaccord Electro” ir izdevis divas “Savoy Band” skaņuplates, kurās ieskaņoti četri skaņdarbi kopā ar dziedātāju Aleksandru Jankovski:

plate Nr. 3255: “It kā romāns ir mīla” (tango, B. Peters) – matrice Nr. 3510 un “Ninona” (slowfox, Kaper-Jurmans) – matrice Nr. 3511;

plate Nr. 3257: “Nav vīram tagad naudas” (fokstrots, P. Packay) – matrice Nr. 3512 un “Meitene no Monparnasa” (valsis no operetes "Meitene no Monparnasa", Wachsmans) – matrice Nr. 3513.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 3 - Deju orķestri

Aleksandrs Šurpfels

Diemžēl par Aleksandru Šurpfelu (1891?–?) pagaidām zināma ļoti fragmentāra informācija. Zināms, ka A. Šurpfelam 1922. gadā piederējis mūzikas instrumentu veikals un darbnīca Brīvības ielā 120. Ir ziņas, ka minētais trio uzstājies Radio pārraidēs, kā arī koncertējis ārvalstīs.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Bads Frīmens

Bud Freeman (1906–1991) - ASV džeza saksofonists, uzstājies ar Tomiju Dorsiju un B.Gudmenu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 7 - Džordžs Karharts

Cafe Kongress

“Cafe Kongress” atradās Rīgā, Brīvības ielā 15. Šajā pašā namā atradās arī ļoti īsu laiku pastāvējusī O. Stroka kafejnīca “Barberina”.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Deju–džeza orķestri ar eksotiskiem nosaukumiem

Amerikāniski, “ārzemnieciski” skanoši un skaļi nosaukumi ir bijuši tā laika modes klients. Lai gūtu publikas ievērību, bija jābūt Džonam Smitam, nevis Jānim Bērziņam. Šī attieksme uzskatāmi atainota arī tā laika literatūrā, piemēram, populārajā J. Gregri romānā “Latvijas karalis”. Līdzīga mode valdījusi arī citur, piemēram, Igaunijas šā laika populāro džeza orķestru nosaukumi bija “The Murphy Boys”, “Red Hot Ramblers”, “Bummy Band” u. tml.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 3 - “Deju orķestru” posms (1926-1929)

Dolfs Štaubers

Dolf Stauber (īstā vārdā Ādolfs Stubers) - Vācijas pavalstnieks, dz. 18. aprīlī 1900. gadā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 7 - Eiropas džeza mūziķi Latvijā

Dons Redmens

Don Redman (1900–1964) - saksofonists, viens no pirmajiem bigbendu aranžētājiem. Kopā ar Fl.Hendersonu 1920. gadu nogalē izveidoja tradicionālo aranžējuma modeli bigbendam - saksofonu un metāla grupu atbildes, kas tika plaši pielietots svinga ērā. Foto: redhotjazz.com

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Simfodžezs un Jānis Vītoliņš

Džeza elementi akadēmiskajā mūzikā

Viens no pirmajiem šādiem piemēriem ir Kloda Debisī (Claude Debussy) regtaima iespaidā tapušais “Gulivera keikvoks” (“Golliwoog’s Cakewalk”, 1908), kā arī nedaudz vēlāk – Igora Stravinska kompozīcijas “Zaldāta stāsts” un “Regtaims 11 instrumentiem” (abi komponēti 1918. gadā). Džeza ietekmi iespējams konstatēt arī franču komponistu Darjī Mijo (Darius Milhaud), Morisa Ravela (Maurice Ravel), Ārona Koplenda (Aaron Copeland) un vairāku citu daiļradē. Taču akadēmiskā mūzika ietekmēja arī džeza pārstāvjus. Kā viens no pirmajiem jāmin trompetists Bikss Beiderbeke, kura kompozīcijā “In a Mist” jūtama K. Debisī ietekme, kā arī straida (stride piano) stila pamatlicēja Džeimsa P. Džonsona (James P. Johnson) daiļrade. Akadēmiskās mūzikas ietekme vērojama arī D. Ellingtona, G. Evansa un daudzu citu džeza meistaru daiļradē.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Simfodžezs un Jānis Vītoliņš

Džeza ienākšanas posms

Aptver laiku no pirmā džeza pieminējuma Latvijā 1922. gada 28. janvārī līdz 1926. gada beigām. Šajā laikā Latvijā parādās un sāk attīstīties mūzika, kas tiek saukta par džezu. Sākotnēji tā tiek atskaņota kinoteātros, bet nedaudz vēlāk izplatās kafejnīcās, restorānos un deju zālēs. Šajā posmā izpratne par džezu kā mūzikas stilu ir samērā mīglaina. Džezs tiek identificēts kā noteikts ansambļa sastāvs – specifisks simfoniskā un salona/deju orķestra sajaukums ar eksotiskiem sitaminstrumentiem, kas sludinājumos tiek apzīmēts kā “jazz band”. Ir konstatējami tikai daži mūziķu vārdi. Domājams, ka šajā laikā spēlētā, par džezu sauktā mūzika pēc savas būtības ir bijusi tuvāka salonmūzikai, turklāt tā bieži asociēta ar troksni, haosu un nepiedienīgu uzvedību.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 9 - Kopsavilkums

Džimijs Dorsijs

Jimmy Dorsey (1904–1957) ASV džeza saksofonists, viena no slavenākajiem bigbendiem vadītājs.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 8 - Pirmā padomju okupācija (1940/1941)

Džo Smits

Joe Smith (Joseph I., dzīves dati nezināmi) bijis trompetists no Jamaikas. Bijis solo kornetists 1. Vestindijas pulka bataljona orķestrī (1st Battalion West India Regiment Band). 1921. gadā spēlējis Vila Mariona Kuka vadītajā “Southern Syncopated Orchestra” (kopā ar brāļiem Blekiem un S. Bešē), pēc tam dzīvojis Parīzē, kur 1926. gadā spēlējis “Benny Peyton’s Jazz Kings”, vēlāk vadījis džeza klubus Parīzē un Londonā. 1934. gadā uzstājies Roterdamā, Nīderlandē. Rīgā J. Smits bijis kopā ar Veimanu Stoku (Wayman “Ray” Stokes) un Snovu Fišeru (Snow Fischer). Trio “Maskotē” uzstājies no 1934. gada septembra līdz decembrim. Divus gadus vēlāk J. Smita vārds parādās Nīderlandē 1936. gadā kopā ar holandiešu deju orķestri “The Bright Sparks”

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 7 - Citi melnādaino orķestri un mūziķi

Džordžs Bleks

George Lionel “Happy” Blake (1895–1960) - bundzinieks, dzimis Trinidadas salā. Strādājis ASV tirdzniecības flotē, kopš 1921. gada pārcēlies uz Lielbritāniju. 1921. gadā spēlējis Vila Mariona Kuka vadītajā “Southern Syncopated Orchestra” (kopā ar S. Bešē). 1925. gadā uzstājies Londonā kopā ar “Victor Vorzanger’s Savannah Band” deju orķestri, piedalījies arī radio pārraidēs. Divdesmito gadu beigās Bleks koncertēja Eiropā, tai skaitā arī Latvijā 1927. gadā, bet pēc tam dzīvoja Parīzē līdz 1933. gadam, kad pārcēlās uz Lielbritāniju, kur pavadīja atlikušo mūžu, uzstājoties džeza klubos Londonā.

Related Glossary Terms

Ludvigs Žermēns, Sirils Bleks

Index

Nodaļa 7 - “Happy’s Broadway”

Edijs Kondons

Eddie Condon (1905–1975) - bandžo un ģitārists, viens no ievērojamākajiem dīksilenda orķestra vadītājiem.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 7 - Džordžs Karharts

Eriks Borhards

Eric Borchard (1886–1934) - klarnetists un saksofonists, viens no Vācijas džeza aizsācējiem. No 1920. līdz 1925. gadam E. Borhards veicis vairāk nekā 150 džeza ieskaņojumus, kā arī piedalījies vairākās kinofilmās. Viņš bieži uzstājies arī ar amerikāņu mūziķiem, kuri ieradās Eiropā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 7 - Eiropas džeza mūziķi Latvijā

Ernests Kirilovs

Ernests Kirilovs (1919–1990) - vijolnieks, viens no šī posma mūziķiem, kas turpināja spēlēt džeza sastāvos arī pēc II. Pasaules kara. Kirilovs dzimis Maskavā, mācījies Rīgas tautas konservatorijā no 1937. līdz 1942. gadam. 1945. gadā ticis izsūtīts uz Vāciju. Pēc atgriešanās no 1945. līdz 1951. gadam spēlējis Radio simfoniskajā orķestrī, no 1951. līdz 1960. Rīgas Cirkā, tad REO sastāvā (no 1960. līdz 1961. gadam), bet no 1961. līdz 1963. gadam darbojies Operetes teātrī.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 5 - Džeza orķestri

Georga Vlaška “Alhambras” orķestra sastāvs

Georgs Vlašeks – saksofons, Ilja Gutmans – saksofons, Ārons Moisejevs – trompete, Fricis Ikstrums – trombons, kontrabass, A. Ozols – bandžo, ģitāra, Verners Troics – sitaminstrumenti, Danīlers – klavieres.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Glens Millers

Glenn Miller (1904–1944) - pazīstamākais ASV svinga ēras bigbenda vadītājs, filmējies filmā “Saules ielejas serenāde” (“Sun Valley Serenade”).

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 8 - Otrā padomju okupācija (no 1944)

Grigorijs Fomins

Grigorijs Fomins sācis uzstāties 1926. gada februārī Jelgavas restorānā “Sanssoucis”. 1929. gadā G. Fomins vadījis koncertkapelu Jūrmalas viesnīcā “Odeon”, kuras sastāvā bija J. Bisenieks – čello un bandžo, G. Fomins – vijole, P. Reinojans – saksofons un klarnete, A. Auziņš – klavieres. No 1931. līdz 1940. gadam G. Fomins vada “F.T.D.” orķestri, bet 1940. gada aprīlī uzstājas restorānā “Foxtrot kabare” kopā ar dziedātāju V. Neplūjevu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Harijs Varrens

Harry Warren (1883–1981) - amerikāņu komponists, viens no pirmajiem, kas galvenokārt komponēja kino mūziku.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Simfodžezs un Jānis Vītoliņš

Harijs Vuds

Harry Woods (1896–1970) - nozīmīgs ASV populārās mūzikas komponists.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 8 - Pirmā padomju okupācija (1940/1941)

Herberts Šmits

Herberts Šmits (1907–?) ir bijis vijolnieks un orķestra vadītājs. Avīzē “Сегодня Вечером” 1938. gada 19. jūlijā lasāms īss raksts “Rīt “Korso” diriģenta Herberta Šmita benefice”, kurā minēts, ka H. Šmits jau 15 gadus (tātad kopš 1923. gada) vada dažādus restorānu orķestrus, ar kuriem bijis arī ārzemju koncertturnejās – Milānā, Budapeštā, Cīrihē un Lozannā. Rakstā nosaukti arī daži no orķestra dalībniekiem – Krēmers, Butmans, Kivmans un Tikanovs. Pieminēts arī dziedātājs P. Ļeščenko, kurš uzstāšoties kopā ar orķestri. Par pašu H. Šmitu rakstā teikts, ka viņa talants īpaši spoži izpaužas ungāru melodiju atskaņojumā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 5 - Džeza orķestri

Izidors Fīlips

Isidor Philipp (1863–1958) - pianists, slavens Parīzes Konservatorijas pasniedzējs (1893–1934). Slavens ar saviem audzēkņiem (cita starpā Āronu Koplendu un Albertu Šveiceru), kā arī darbiem – J. S. Baha un F. Mendelsona darbu transkripcijām divām klavierēm, transkripcijām kreisajai rokai, kā arī ar tehniskām etīdēm.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 5 - Bāra trio un Džeks Mihaļickis

Jānis Vītoliņš

J. Vītoliņš dzimis Gulbenes apriņķa Litenes pagastā. No 1911. gada viņš mācījās fagota spēli Maskavas konservatorijā, ko absolvēja 1917. gadā. Pilsoņu kara laikā viņš nokļuva Sibīrijā, kur spēlēja ceļojošā operā un nodibināja Imantas strēlnieku pulka orķestri. Pēc leģendārā Imantas pulka ceļojuma – atgriešanās Latvijā ar kuģi apkārt Ķīnai, Indijai un Eiropai cauri Suecas kanālam,

J. Vītoliņš 1920. gadā iestājās Latvijas konservatorijā un studēja kompozīciju pie prof. Jāzepa Vītola, vienlaikus strādājot par fagota pasniedzēju. Taču jau 1926. gadā viņš devās uz ASV, kur sākumā strādāja dažādos simfoniskos orķestros un vadīja latviešu kori, bet tad kļuva par aranžētāju lielajās Amerikas filmu studijās “Paramount” un “Metro-Goldwin-Meyer”.

Pēc pieciem ASV pavadītiem gadiem J. Vītoliņš atgriezās Latvijā 1931. gadā, un jau gadu vēlāk nodibināja savu “simfodžeza” orķestri “La-Si-Do”, ar kuru sniedza vairākus koncertus. Taču drīz J. Vītoliņa intereses mainījās, un viņš nopietni pievērsās kompozīcijai. Darbu skaitā ir mūzika kinofilmām “Daugava” un “Dzimtene sauc”, kā arī balets “Ilga”, kura pirmizrāde notika 1937. gada aprīlī Nacionālajā Operā. Pēc Otrā pasaules kara J. Vītoliņš strādāja Latvijas Valsts konservatorijā, kur pasniedza fagota spēli. Viņa audzēkņi ir vēlākais LPSR Kultūras ministrs Vladimirs Kaupužs un radiožurnālists Oļģerts Šusts. Vītoliņš mirst 1955. gadā, un ir apglabāts Rīgā, I Meža kapos.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Jaša Levensons

Jaša Levensons (1902–1941?) – ebreju vijolnieks un orķestra vadītājs, kurš uzstājās ar pseidonīmu „Aldjanovs”. Jēkabs (Jaša) Levensons dzimis 1902. gada 8. decembrī Rīgā. No 1921. līdz 1923. gadam mācījies Jelgavas Tautas konservatorijā pie J. Gurviča vijoles klasē. Levensona vārds minēts rakstā – koncerta recenzijā “Ebreju konservatorijas koncerts”. Pēc tam līdz pat 1941. gadam bijis solists un orķestru dalībnieks kafejnīcās un restorānos Rīgā un Jūrmalā. Jaša Levensons vadījis orķestrus restorānā “Maskotte” Majoros, Jūrmalā – 1929., 1935., 1937. un 1938. gada vasaras sezonās; 1935. un 1936. gadā restorānā “Rokoko” (kopā ar Dž. Mihaļicki, bet 1937.–1940. gada ziemas sezonās spēlējis K. Baumaņa restorānā (Kr. Barona ielā 31), 1937. un 1938. gada augustā – “Katru dienu no 17.30 iecienītais vijolvirtuozs J. Levensons ar savu jauno ansambli”. Jaša Levensons sadarbojies ar pazīstamiem Rīgas populārās mūzikas pārstāvjiem – Džeku Mihaļicki (1934. gada vasaras sezonā – restorānā “Maskotte”, Majori) un Oskaru Stroku (1930, 1931. gada vasaras sezonās – restorānā “Lido” Majoros, 1934. gadā – kazino “Bulduri”, 1934. gada rudens sezonā – restorānā “Fokstrotdīle” Rīgā, 1940. gada pavasarī – restorānā “Alhambra” Rīgā). J. Levensons kopā ar O. Stroku ir uzstājies koncertā Liepājā 1930. gadā, kā arī ballēs tā paša gada decembrī. J. Levensons uzstājies arī ārzemēs - 1933. gadā viņš strādājis restorānu orķestru sastāvos Kauņā, Lietuvā, savukārt 1939. gada vasarā divus mēnešus uzstājies Ševeningenā (Scheveningen), Nīderlandē. Diemžēl pagaidām nav atrasta informācija par Jašas Levensona likteni pēc 1940. gada un viņa mūža beigām – pēc neapstiprinātām ziņām, viņš esot izsūtīts uz Sibīriju, kur miris.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Jazz band

Tā laika publikas priekšstati par “džezbendu” labi atspoguļoti iepriekš minētajā V. Janova rakstā, kur tiek aprakstīti džezbendu veidi, kā arī to spēlētā mūzika: “Ir ultra-džezbendi, miniatūr-džezbendi un “a la džezbendi”. Ultra-džezbendos oriģinalitāte tiek pārspīlēta, dominē milzīgu apmēru instrumenti, kas izdod visdīvainākās skaņas. Tā ir tieksme pēc sensācijas. /../ Miniatūr-džezbendi ir tie paši džezbendi, tikai mazāki, bet trešais veids – tās ir deju kapelas jeb trio, kas paņēmušas džezu savā repertuārā./.../ Džezbends vēlas dot maksimumu jautrības, aizdegt jūtas, radīt noskaņu dejas zālē, kurai Vīnes valsis un polka – mazurka vairs nav dejas. Mūzika nav tā mērķis...”

Related Glossary Terms

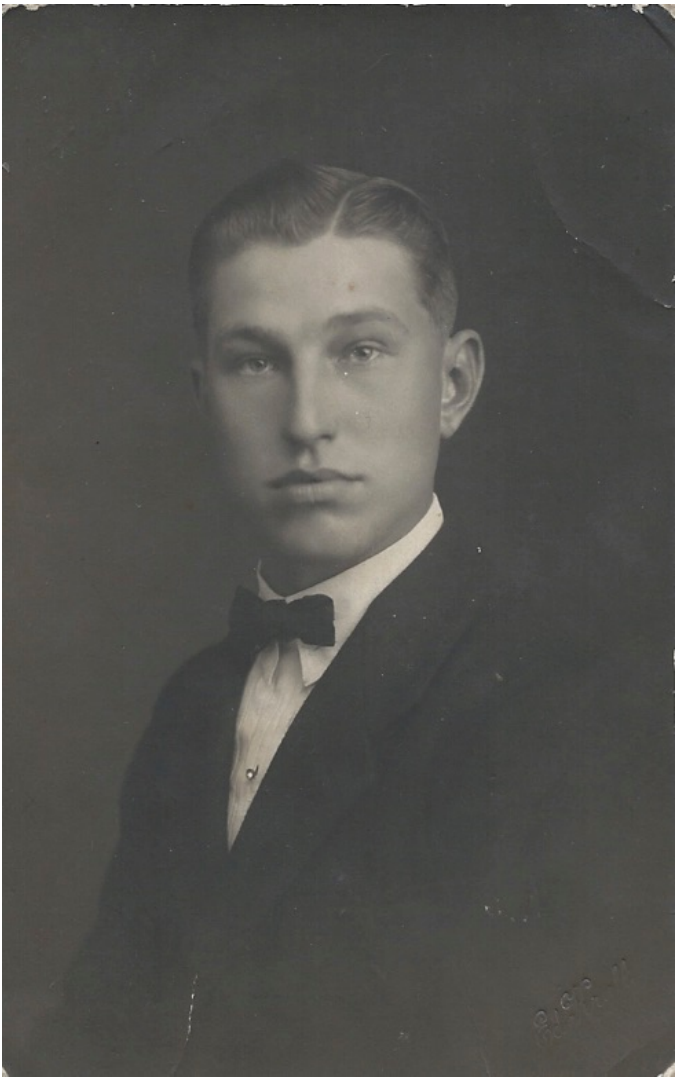
Drag related terms here

Index

Nodaļa 2 - Pirmie džeza orķestri - “jazz band”

Juris Bernšteins

Juris Bernšteins (06.02.1901–04.02.1994) bijis vijolnieks un orķestru vadītājs, spēlējis arī mandolīnu. 1922. gadā dienējis Latvijas armijā, un sācis uzstāties koncertos jau no 1925. gada. 1937. gadā J. Bernšteins vadīja Rīgas pilsētas ielu dzelzceļu darbinieku biedrības stīgu orķestri, bet 1937.–1938. gadā studēja harmoniju Rīgas tautas konservatorijā pie Lūcijas Garūtas. 1940. gadā J. Bernšteins spēlēja “Baložu krogā” Baložos, bet pēc Otrā pasaules kara beigām 1946. gadā vadīja džeza orķestri Latvijas PSR Arodbiedrību Centrālās Padomes strādnieku centrālajā klubā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Džeza orķestri

Kafe “Kongress” orķestris

V. Vlašeks – vijole, E. Erhards – džeza dziedātājs, sitaminstrumenti, F. Ikstrēms – trombons, V. Lācis – trompete, P. Kollangs – saksofons, čells, K. Priednieks – klavieres, O. Saulespurēns – saksofons.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Kaunts Beizijs

Count Basie (1904–1984), pianists, viens no visievērojamākajiem ASV džezmeņiem, bigbenda vadītājs.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 8 - Pirmā padomju okupācija (1940/1941)

Kvalitatīvās attīstības posms

Aptver laiku no 1930. gada līdz 1935. gadam. Pasaules ekonomiskās krīzes iespaidā jūkami samazinās izklaidējošās mūzikas – džeza patēriņš, par ko liecina sludinājumu skaita kritums. Publikācijās sāk parādīties jauni orķestru nosaukumi, orķestri tiek saukti to vadītāju vārdos, kas ļauj secināt par jaunas, kvalitatīvi citas attieksmes veidošanos, kurai būtiska ir kvalitāte (konkrēti mūziķi un to vadītie orķestri). Mainās džeza patēriņš – parādās džeza koncerti akadēmiskās zālēs. Šī parādība saistāma ar komponista un aranžētāja Jāņa Vītoliņa darbību, kas pēc atgriešanās no ASV 1932. gadā nodibina simfodžeza orķestri “La-Si-Do”, pirmo reizi Latvijā atskaņojot arī Dž. Gēršvina “Rapsodiju blūza stilā” un aizsākot simfodžeza tradīciju Latvijas džezā. Pateicoties J. Vītoliņa darbībai, džezs Latvijā zināmā mērā nonāk kvalitatīvi jaunā statusā, jūkami mainot sabiedrības attieksmi pret to. Šā posma fotoattēli ļauj identificēt mūziķus un orķestru sastāvus. Konstatējami divu veidu orķestru sastāvi: gan tā sauktais simfodžeza orķestris, kas faktiski ir simfoniskā orķestra sastāvs, papildināts ar saksofoniem un ritma sekciju, gan jaukta tipa džeza orķestris – kapela 6 līdz 10 cilvēku sastāvā ar ļoti plašu instrumentāriju. Saglabājušās orķestru koncertu programmas liecina par lielu akadēmiskās mūzikas īpatsvaru to repertuāros. Divas nozīmīgākās publikācijas par džezu – Jēk. Vītoliņa raksts “Kas ir džess” žurnālā “Daugava” 1932. gadā, kā arī Jēk. Graubiņa sarakstītie šķirklī par džezu Latvijas Konversācijas vārdnīcā – atspoguļo kvalitatīvi citu izpratnes līmeni par džezu nekā iepriekš, visumā pareizi raksturojot tā pamatelementus un izcelsmi, kā arī minot improvizāciju – būtisku džeza elementu. Savukārt simfodžeza koncertu recenzijās jūtama aizvien lielāka akadēmisko kritiķu norobežošanās no džeza, pretstatā pieaugošajam publikas pieprasījumam pēc izklaides. Sākot ar 1930. gadu, Latvijas mūziķi un orķestri veic ieskaņojumus skaņuplatēs Latvijas un ārvalstu skaņuplašu kompānijās. 1933. gadā Y.M.C.A. džeza kapela skaņuplašu firmā “Bellaccord Electro” ieskaņo skaņdarbu “Šņāc(i) Minna”, kurā konstatējams pirmais Latvijas mūziķu džeza solo. Līdz ar to iespējams secināt džeza kā mūzikas stila pastāvēšanu Latvijā šajā posmā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 9 - Kopsavilkums

Leslijs Saronī

Leslie Sarony (1897–1985) - pazīstams angļu populārās mūzikas komponists.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Y.M.C.A. orķestris un pirmais ieskaņotais džeza solo

Ludvigs Žermēns

Ludovic “Lud” Germain - sākotnēji bijis bundzinieks, vēlāk saksofonists, kurš jau 1922. gadā spēlējis džeza orķestrī “Creole Five” Briselē, Beļģijā kopā ar vienu no nozīmīgiem agrīnā džeza trompetistiem Eiropā, melnādaino Džeimsu Artūru Brigsu (James Arthur Briggs, 1899–1991).

Related Glossary Terms

Džordžs Bleks, Sirils Bleks

Index

Nodaļa 7 - “Happy’s Broadway”

Marko Krēmers

Nozīmīgais orķestra vadītājs, vijolnieks un saksofonists Marko Krēmers (27.12.1897.–12.09.1981.) bija viens no pazīstamākajiem restorānu mūziķiem. M. Krēmers spēlējis Rīgas kinoteātros jau no 1914. gada, un, sākot ar 1921. gadu, M. Krēmers pastāvīgi spēlējis Rīgas restorānu orķestros. 1922. un 1923. gadā M. Krēmers privāti mācījies arī Latvijas konservatorijā, ko tomēr nav pabeidzis. Kā jau minēts, 1937.–1938. gadā M. Krēmers kopā ar H. Šmita orķestri uzstājās ārzemēs – Šveicē un Itālijā. Pēc atgriešanās Latvijā no 1938. līdz 1941. gadam viņš spēlēja “Hotel de Rome” orķestrī pirmo vijoli, kā arī uzstājās restorānos (“Rokoko”, “Mascotte”, “Korso” u. c.). M. Krēmers ir viens no nedaudzajiem Rīgas ebreju tautības mūziķiem, kam izdevās pārdzīvot vācu okupāciju, 1943. gadā izbēgot no Rīgas geto. M. Krēmers spēlēja Rīgas restorānos arī pēc Otrā pasaules kara (1949. gadā restorānā “Lira” – saksofonists), no 1956. līdz 1967. gadam viņš strādāja Radio simfoniskajā orķestrī. Interessants ir fakts, ka Marko Krēmera dēls ir ievērojamais, starptautiski pazīstamais vijolnieks Gidons Krēmers.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Mauricio Franko

Mauricio Franko – itāļu muzikologs, džeza vēsturnieks, džeza vēstures pasniedzējs Milānā, Komo un Parmā, vairāku džezam veltītu grāmatu autors, džeza pētnieks.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 8 - Vācu okupācija (1941-1944)

Mihails Jarijs

Michael Jary (1906–1988) - viens no pazīstamākajiem vācu populārās mūzikas komponistiem.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 8 - Vācu okupācija (1941-1944)

Miša Aljanskis

Miša Aljanskis (Mihails Aljanskis, īstajā vārdā Haits Aiziks – vijolnieks un diriģents, dz. 1897. gada 24. decembrī Rīgā–1943?) ir viens no nozīmīgākajiem 20.–30. gadu Latvijas mūziķiem, kuru darbība bijusi saistīta ar džezu. Aljanska biogrāfija ir diezgan raiba un rāda tipisku tā laika izklaides žanra mūziķa dzīvi, kam uzstāšanās vietas mainās raibi kā kaleidoskopā. 1921. gada vasarā Aljanskis ir orķestra vadītājs Edinburgas Jūras paviljonā Jūrmalā. 1922. gadā“pazīstamais Jazz-band orķestris Alianski” uzstājas deju zālē “Trocadero” (Aleksandra ielā 9), kā arī “pirmajā Kostīmu ballē” Lieļajā Ģildē. 1926.–1927. gadā Aljanskis spēlējis kino “A.T.” (Kaļķu ielā 10) trio sastāvā. 1928. gada vasarā viņš spēlē “The Strand Savoy Band” sastāvā klubā “Dreidiele” Majoros. Pēc tam piecus gadus Aljanskis spēlē Vācijā – līdz 1933. gadam, kur uzstājas ar pseidonīmu Haits M. No Vācijas Aljanskis atgriežas 1933. gadā. 1933.–1934. gadā Aljanskis ir lepnākā Rīgas naktslokāla “Alhambra” orķestra vadītājs, taču līdztekus uzstājas arī kafe “Ninon”. 1934.–1935. gadā viņa trio spēlē Romas viesnīcas Oto Švarca kafejnīcā. 1935. un 1936. gada vasarā tiek spēlēts arī Oto Švarca restorānā Jūrmalā. 1937. gada vasarā – restorānā “Korso” Jūrmalā, Majoros, Jomas ielā 37 (bij. “Oto Švarcs”), 1938. gada vasarā – restorānā “Lido”. Turklāt no 1936. gada līdz pat 1941. gada 30. aprīlim Aljanskis vada Rīgas Cirka orķestri. 1939. gada maijā un jūnijā M. Aljanska kapela tiek reklamēta K. Baumaņa kafejnīcā Jūrmalā, Dzintaru prospektā 2 – “ar jaunu sastāvu”. Līdzīgi daudziem citiem Latvijas ebreju mūziķiem, M. Aljanskis gājis bojā kara laikā – nošauts 1942. gadā. Pēc dažām ziņām, viņu ilgu laiku savās mājās slēpusi pianiste un akordeoniste Zinaīda Postņikova.

Nozīmīgs ir fakts par M. Aljanska uzstāšanos Vācijā, Berlīnē. Tā kā 30. gados Latvijas pilsoņiem nebija ierobežojumu doties strādāt ārzemēs, ir ziņas, ka M. Aljanskis nebūt nav bijis vienīgais Latvijas izklaides žanra mūziķis, kurš koncertējis ārvalstīs. Šis fakts ir ļoti svarīgs arī no cita aspekta – mūziķi, kuri uzstājās ārzemēs, iespaidojās no tur dzirdētā, atveda jaunas notis, skaņuplates, kas ietekmēja Latvijas džeza attīstību.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Oskars Saulespurēns

Saksofonists Oskars Saulespurēns (20.11.1906–09.06.1998) ir leģendāra personība, viens no pirmajiem latviešu profesionālajiem saksofonistiem. O. Saulespurēns 30. gados ir spēlējis praktiski visos vadošajos tā laika populārās mūzikas orķestros. Dzimis Rīgā, no 1922. līdz 1928. gadam strādājis foto firmā. Pēc dienesta armijā (no 1929. līdz 1930. gadam) O. Saulespurēns sāk spēlēt dažādos ansambļos, restorānu orķestros utt. Līdztekus no 1932. līdz 1933. gadam mācījies Tautas konservatorijā. 1935. gadā O. Saulespurēna vārds lasāms kafe “Kongress” (Brīvības 15) orķestra sastāvā V. Vlašeka vadībā, kopā ar V. Lāci. 1939. gadā O. Saulespurēns spēlē Dž. Mihaļicka orķestrī restorānā “Lido” Dzintaros, 1939.–1940. gadā restorāna “Alhambra” orķestrī, bet 1940.–1941. gadā restorānā “Lido”. Vācu okupācijas laikā un pēc tās beigām O. Saulespurēns no 1941. līdz 1945. gadam spēlē Radio simfoniskajā orķestrī klarneti un saksofonu. Pēc Otrā pasaules kara, pirmajos padomju gados O. Saulespurēns spēlējis Būvstrādnieku klubā kopā ar Ļevu Tokarevu-Sinkopu, vēlāk dažādos restorānu orķestros. Līdzīgi V. Lācim, arī O. Saulespurēns ir intensīvi vācis un izplatījis materiālus par džezu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Pasaules ekonomiskā krīze

Pasaules ekonomiskā krīze jeb “Lielā depresija” sākās ASV 1929. gada 29. oktobrī (t. s. “melnā otrdiena”) ar strauju akciju cenu samazināšanos Ņujorkas biržā, izraisot biržas paniku un banku masveida bankrotus. Rezultātā ASV radās milzīgs bezdarbs, daudzu firmu bankrots un mājsaimniecību izputēšana. Krīze ātri pārņēma arī citas pasaules valstis, kuras finansiāli un ekonomiski bija saistītas ar ASV, tai skaitā arī Latviju. Pakāpeniska atgūšanas no krīzes sākas tikai 1933. gadā, taču saimniecisko atveseļošanos pārtrauca Otrais pasaules karš. Viens no krīzes rezultātiem bija ekstrēmistisku (komunistu un labējo) politisko spēku popularitātes pieaugums un nākšana pie varas vairākās valstīs.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Kvalitatīvās attīstības posms (1930–1935)

Pēters Kroiders

Peter Kroyder (1905–1981) - vācu-austriešu pianists, diriģents, viens no slavenākajiem vācu populārās mūzikas komponistiem.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 8 - Vācu okupācija (1941-1944)

Piena restorāns

Piena restorāns bija Rīgas Piensaimniecības savienības uzturēts iestādījums, kas atradās Elizabetes ielā 55 - Elizabetes un Brīvības ielu stūrī, tagadējā Reval Hotel vietā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Refrēndziedoņi

Kopā ar orķestriem 30. gadu otrajā pusē sāka uzstāties arī vokālisti jeb refrēndziedoņi. Šī ir jauna parādība, kas iezīmējas Latvijas populārajā mūzikā šajā posmā. Refrēndziedoņi ir solisti – kupleju dziedātāji, kas uzstājas kopā ar deju orķestri. Domājams, ka refrēndziedoņu parādīšanos veicināja arī brāļu Laivinieku lielā popularitāte Latvijā 30. gadu otrajā pusē, līdz ar to orķestri centās atskaņot arī šādu repertuāru. Dažiem orķestriem bija pastāvīgi refrēndziedātāji, kas regulāri uzstājās kopā, savukārt citu vārdi atrodami saistībā ar vairākiem orķestriem.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Restorāns “F.T.D”

Valdemāra ielā 27/29. “F.T.D.”, tautā saukta par “Fokstrotdīli”, bija viena no iecienītākajām un populārākajām deju vietām Rīgā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Revelleru dziedātāji

1930. gados bija ļoti populāri vīriešu vokālie ansambļi, t. s. “revelleru dziedātāji”, kas uzstājās restorānos un bāros, parasti klavieru pavadījumā. Viens no pazīstamākajiem šāda veida ansambļiem bija dziedātāju ansamblis no Vācijas “Comedian Harmonists”, kam bija raksturīgs melodisks, daudzbalsīgs dziedājums šaurā salikumā. “Comedian Harmonists” dziedāšanas stils tika plaši atdarināts, turklāt tā uzstāšanos bija iespējams redzēt kino, jo ansamblis ir filmējies vairākās filmās. Vācu vokālais ansamblis “Comedian Harmonists” bija populārākā Eiropas vokālā grupa 30. gados. Tā pastāvēja no 1928. līdz 1934. gadam, regulāri koncertēja Eiropā un arī ASV un piedalījās 21 filmā. Par spīti milzīgajai popularitātei, sastāvs pārstāja eksistēt pēc nacionālsociālistu nākšanas pie varas Vācijā, jo vairāki ansambļa dalībnieki bija ebreji. Par šo ansambli 1997. gadā vācu režisors J. Vilmaiers uzņēmis arī mākslas filmu “Comedian Harmonists”.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 7 - Eiropas džeza mūziķi Latvijā

Simona Valbella

Simona Valbella – 20. gs. pirmās puses franču kinoaktrise un dziedātāja.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 7 - Eiropas džeza mūziķi Latvijā

Simons Ostrovskis

Viens no Latvijas džeza pionieriem, pianists Simons Ostrovskis (26. aprīlī 1896. g.–?) no 1914. līdz 1919. gadam mācījās Pēterburgas konservatorijā. Pēterburgā S. Ostrovskis arī sāka spēlēt kinoteātrī “Saturns” (no 1913. līdz 1917. gadam), vēlāk, līdz 1922. gadam, bijis koncertmeistars koncertbrigāžu braucienos pa PSRS pilsētām. Pēc ierašanās Latvijā 1922. gadā S. Ostrovskis spēlēja kino “Kolizejs” Rīgā, un 1923. gadā kopā ar V. Šēru nodibināja “The Savoy Band”, kas spēlēja restorānā “Alhambra”. 1938. gadā S. Ostrovskis uzstājās restorānā “Rokoko”, trio sastāvā kopā ar vijolnieku Herbertu Šmitu un saksofonistu Ilju Gūtmani.

Pēc Latvijas okupācijas 1940.–1941. gadā S. Ostrovskis bija diriģents Sarkanās armijas namā. No 1941. līdz 1943. gadam viņš bija ieslodzīts koncentrācijas nometnē, no kuras izbēga un slēpās. No 1944. līdz 1946. gadam S. Ostrovskis bija orķestra diriģents Virsnieku namā (tagad – Latviešu biedrības nams), no 1946. līdz 1947. gadam – diriģents un muzikālās daļas vadītājs Krievu drāmas teātrī. No 1948. līdz 1953. gadam S. Ostrovskis spēlēja restorānā “Maskava”, bet no 1953. līdz 1959. gadam bija kino “Rīga” pianists.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Sirils Bleks

Cyril Macdonald Black (1897–1951) - vokālists un ģitārists. Arī dzimis Trinidadā, un pēc darba flotē ap 1921. gadu pārcēlies uz Lielbritāniju, kur kopā ar brāli spēlējis Vila Mariona Kuka vadītajā “Southern Syncopated Orchestra”. 1926. gadā spēlējis Londonas džeza klubos, bet 1927. gadā pārcēlies uz Parīzi, Franciju, kur uzstājies kopā ar “Thompson’s Negro Band”, kā arī ar Žozefīni Beikeri. 1930. gadā pārcēlies atpakaļ uz Lielbritāniju, kur vadījis džeza klubus un veicis ieskaņojumus skaņuplatēs.

Related Glossary Terms

Džordžs Bleks, Ludvigs Žermēns

Index

Nodaļa 7 - “Happy’s Broadway”

Skets

Skets (angl. Scat) – vokāla improvizācija, veidota instrumentālā stilā. Improvizācijā tiek lietoti nevis vārdi, bet dažādas zilbes, kas atdarina džeza instrumentu (trompetes vai saksofona) skanējumu – toni un frāzējumu . Pirmo reizi sketu skaņuplatē iedzied Luijs Ārmstrongs 1926. gadā (“Heebie Jeebies”), taču pazīstamākās šī stila izpildītājas ir Ella Fidžeralda un Sāra Vona.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 3 - “Deju orķestru” posms (1926-1929)

Svinga posms

Aptver laiku no 1936. gada līdz Latvijas okupācijai 1940. gada jūnijā. Šā posma sākums sakrīt ar svinga ēras sākumu ASV. Lielais sludinājumu skaita pieaugums (tikpat, cik visos iepriekšējos posmos kopā) rāda intensīvu džeza attīstību Latvijā. Parādās jauni mūziķi un orķestri, kas piesaka jaunas mūziķu paaudzes darbības sākumu. Atšķirībā no iepriekšējā posma galvenais džeza patēriņš ir balles un dažādi sarīkojumi. Publikācijās konstatējama atklāti labvēlīga attieksme pret džezu, bet sludinājumos dominē vārds “jautrais”, norādot, ka džezs ir izklaidējoša parādība. Šī attieksme kontrastē ar akadēmiskās mūzikas pārstāvju ignoranci, ko apliecina analītisku rakstu trūkums par džezu šajā posmā. Par džeza augošo popularitāti 1930. gadu beigās liecina arī kino- teātru repertuārs, kuros tiek demonstrētas filmas, kurās skan džezs. Konstatējami jaukti, džeza/deju mūzikas orķestru sastāvi ar plašām repertuāra variācijas iespējām, kā arī džeza orķestra – bigbenda sastāvi. Orķestru fotogrāfijas, kuras ļauj identificēt sastāvus un mūziķus, rāda džeza pilnīgu akceptētību sabiedrībā, pozicionējot to kā galveno izklaides objektu. Orķestru repertuārā līdzās džezam un deju mūzikai konstatējams arī liels salonmūzikas un akadēmiskās mūzikas īpatsvars, kas liecina par mūziķu universālismu un daudzpusību – orķestru dalībnieki bieži spēlē divus un vairāk instrumentus, tādējādi spējot atskaņot stilistiski dažādu repertuāru. Orķestru sastāviem tiek piesaistīti “refrēndziedoņi” – dziedātāji, kas izpilda populārus hitus orķestra pavadījumā. Skaņuplašu kompānijas “Bellaccord Electro” un tās orķestra veiktajos ieskaņojumos (kopumā ap 600 ieskaņojumu, kas attiecināmi uz izklaidējošo jeb populāro mūziku) piedalās Latvijas vadošie džeza mūziķi. Daudzos ieskaņojumos iespējams konstatēt džeza elementus, tādus kā improvizāciju, svinga pulsāciju pavadījumā, džezam raksturīgu aranžējumu u. c., ļaujot tos definēt kā džeza ierakstus. 1940. gadā ieskaņojumus veic arī viens no Latvijas profesionālākajiem džeza sastāviem – Bāra trio pianista Džeka Mihaļicka vadībā. Precīzā posma sākuma korelācija ar analoģisku periodu ASV džeza vēsturē, sabiedriskais konteksts un valdošā deju mode, kā arī orķestru instrumentārijs un to atskaņotais repertuārs, ļauj šo Latvijas džeza vēstures posmu cieši saistīt ar svingu. Diemžēl šo attīstību pārtrauc Latvijas okupācija 1940. gada jūnijā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 9 - Kopsavilkums

Teo Makebens

Theo Mackeben (1897–1953) - vācu pianists, diriģents un komponists, daudz rakstījis filmu mūziku.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 8 - Vācu okupācija (1941-1944)

Teodors Briedis

Teodors Briedis (1901–1976) – spēlējis ģitāru un bandžo, kā arī kontrabasu. Viņa vadītais orķestris “The Banjo Dancing Band” parādās “Jaunāko Ziņu” sludinājumos kā viens no pieprasītākajiem un populārākajiem orķestriem līdz pat 1933. gadam. T. Briedis ir bijis arī kapelas Y.M.C.A. dalībnieks un piedalījies pirmajā latviešu džeza ieskaņojumā “Šņāc(i) Minna”, līdz ar to ir uzskatāms par vienu no pirmajiem Latvijas džeza mūziķiem. Pēc “The Banjo Dancing Band” pastāvēšanas beigām T. Briedis turpinājis džeza mūziķa karjeru, piedaloties tā laika vadošajos orķestros un arī skaņuplašu ieskaņojumos. Skaņuplašu firmā “Homophone” ir izdoti Teodora Brieža Havajas ansambļa “Vaikiki” ieskaņojumi, savukārt 1935. gada “Bellaccord Electro” katalogā atrodama “Havajiešu ģitāru dueta T. Briedis un T. Hermans” ieskaņotā plate Nr. 3253: angļu valsis “Vienas nakts sapnis” (H. May) un havajiešu mīlas dziesma “Mana skaistā meitene no Havajas” (O. Daubers).

T. Briedi iespējams identificēt vairāku orķestru fotoattēlos: “The Banjo Dancing Band” sastāvā 1928. gadā, “Šurpfel–Marcella” trio sastāvā 1931. gadā, Y.M.C.A. sastāvā 1932. gadā, 1932. gada simfodžeza orķestra “La-Si-Do” sastāvā – koncertos Latvijas konservatorijā un Amatnieku biedrībā, Fedjas Laiviņa orķestra sastāvā kafejnīcā “Mona” 1935. gadā. T. Briedis ir redzams arī 1935. gada “Bellaccord Electro” orķestra foto “Bellaccord“ katalogā. Šie foto liecina par T. Brieža aktīvu mūziķa darbību vadošajos tā laika orķestros, un, spriežot pēc visa, viņš ir bijis viens no pieprasītākajiem ģitāras un bandžo spēlētājiem 20.–30. gados Latvijā. T. Briedis bijis arī Operas orķestra dalībnieks, kur spēlējis kontrabasu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Teodors Kaizers

Teodors Kaizers (1902–1964) ir bijis viens no pazīstamākajiem un iecienītākajiem 30. gadu vijolniekiem un orķestra vadītājiem, kurš ne tikai savās programmās atskaņojis džeza skaņdarbus, bet arī nodarbojies ar kompozīciju un aranžēšanu. Viņa vadītais orķestris spēlējis restorānos “O.U.K.”, “Klosterpagrabs”, “Alhambra”, kafejnīcā “Kongress”, Bastejkalna kafejnīcā, K. Baumaņa kafejnīcā un citur. T. Kaizera vārds publikācijās parādās arī pēc Latvijas okupācijas – 1942. gada 11. decembrī žurnālā “Laikmets” 50. numurā – rakstā “Frontes teātris”: “...Sākot ar pēdējo turneju austrumu frontē, teātrim ir arī savs patstāvīgs orķestris, ko vada pazīstamais vijolnieks Teodors Kaizers.” Publikācijā redzams arī T. Kaizera foto uzstājoties. Pēc Otrā pasaules kara beigām T. Kaizers nonāca Austrālijā, kur mira Melburnā 1964. gadā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Teodors Vējš

Viena no nozīmīgākajām personām saistībā ar džezu Latvijā bija vijolnieks un orķestra vadītājs, Operas orķestra pirmā vijole Teodors Vējš (1902–1965) – ilggadējs Oto Švarca kafejnīcas kapelas vadītājs, “Bellaccord Electro” orķestra diriģents un vadītājs, arī J. Vītoliņa simfodžeza orķestra “La-Si-Do” diriģents. Pastāv uzskats, ka T. Vējš vadījis lielāko daļu “Bellaccord Electro” ieskaņojumu, kaut arī dokumentālu pierādījumu tam nav. Taču ar paša T. Vēja kā orķestra vadītāja vārdu ir ieskaņoti tikai divi skaņdarbi. Lielākā daļa ieskaņojumu veikti ar dažādiem solistiem, cita starpā arī leģendārā “Laša kundze” no kinofilmas “Zvejnieka dēls”. Pēc laikabiedru atmiņām, bieži bijusi redzama aina, ka T. Vējš pēc izrādes operā steidzas pāri ielai uz Oto Švarca kafejnīcu, lai turpinātu tur spēlēt salonmūziku līdz pat rītam. Spēlēšana restorānos augstas klases mūzikim tajos laikos bija ļoti ienesīga, tādēļ Teodors Vējš Švarca kafejnīcā esot nopelnījis trīs reizes vairāk nekā operā, būdams koncertmeistars. Tam apliecinājums ir fakts, ka viņa īpašumā tajā laikā bija īsta Gvarneri vijole, ko, protams, varēja atļauties tikai ļoti turīgs mūziķis. Jāsecina, ka Latvijas profesionālo mūziķu vidū acīmredzot nepastāvēja aizspriedumi pret darbošanos tā sauktajā “vieglajā” žanrā. Tas tika uztverts ne tikai kā papildu ienākuma avots – darbam restorānu un deju zāļu orķestros tolaik bija nepieciešama augsta profesionalitāte (vairāku instrumentu spēle, milzīgā repertuāra pārzināšana, prasme muzicēt dažādās stilistikās), un jebkuram mūzikim tas bija ļoti nopietns profesionāls izaicinājums. Labais atalgojums un popularitāte bija papildu stimuli darbībai šajā mūzikas žanrā (šis aspekts īpaši attiecināms uz vokālistiem – operas solistiem). Izteikta arogance, snobisms un bieži pat naidīgums pret izklaides žanru drīzāk bija raksturīgs šaurām akadēmiskās mūzikas aprindām un kritikai, nevis profesionālajai mūziķu videi. Pēc kara T. Vējš ilgu gadu strādāja Rīgas Operetes teātrī, kur vadīja orķestri un nodarbojās arī ar aranžēšanu.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Nodaļa 6 - “Bellacord Electro” orķestris

Third Stream

“First stream” – pirmā straume – klasiskā mūzika, “second stream” – otrā straume – džezs, “third stream” – trešā straume – abu iepriekšējo sintēze. Jēdziena autors ir džeza kritiķis, komponists un aranžētājs Ginters Šullers (Gunther Schuller, 1925-2015), viens no nozīmīgākajiem džeza teorētiķiem, komponists. Foto: Bachrach

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Simfodžezs un Jānis Vītoliņš

Uļeja

Krievu klubs “Uļejs” - krievu val. “bišu strops”, tagad – Krievu drāmas teātris, Kaļķu ielā 16

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 3 - Deju orķestri

Valentīns Jansons

Valentīns Jansons (21.06.1907.–20.04.1994.) bijis bundzinieks un ģitārists, vadījis savu orķestri līdz 1940. gadam. Jansona orķestris turpinājis darboties arī pirmās padomju okupācijas laikā. Jansons darbojies arī kā orķestra menedžeris.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 5 - Džeza orķestri

Verners Troics

Latvijas džeza pionieris, bundzinieks Verners Troics (1912. g.22.oktobris – 1987.g.) 30. gados ir spēlējis sitaminstrumentus Y.M.C.A. kapelā, piedalījies V. Jansona un O. Stroka orķestros, kā arī “Bellaccord” orķestra ieskaņojumos. 1941. gada vasarā V. Troics bija uzaicināts piedalīties Latvijas PSR kultūras dienās Maskavā (kā Latvijas Operas orķestra dalībnieks), tādēļ, sākoties karam, atradās Maskavā (līdz ar to faktiski nejauši paglābjoties no Dž. Mihaļicka likteņa). Kara laikā Troics bija Padomju Savienības armijas sastāvā, un pēc kara beigām atgriezās Latvijā un turpināja spēlēt. Viņš esot bijis arī pirmais bundzinieks 1956. gadā dibinātajā Latvijas radio džeza sekstetā, kur spēlējis kopā ar E. Švarcu, R. Paulu un G. Kušķi. Troics ir viens no retajiem neatkarīgās Latvijas džeza mūziķiem, kuri veido paaudžu saikni starp iepriekšējo, 30. gadu mūzikas tradīciju un jauno Latvijas džeza paaudzi, kas sāk darboties 50. gados.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

Nodaļa 8 - Vācu okupācija (1941-1944)

Viljams Šērs

Vijolnieka Viljama Šēra (1897–?) vārds presē parādās kopš 1925. gada, saistībā ar “The Savoy Band”, un viņš uzskatāms par vienu no Latvijas džeza pionieriem. V. Šēra darbība izsekojama jau kopš 1923. gada un līdz pat 1939. gadam, sākotnēji kino, vēlāk dažādos restorānos (“Mascotte”, “F.T.D.”, “Lido”. “Ninona” u. c.). Minētie sludinājumi liecina, ka V. Šērs pēc “The Savoy Band” darbības beigām 30. gadu vidū galvenokārt uzstājies “F.T.D.” bārā, kopā ar Gr. Fomina orķestri, par ko liecina sludinājums: “Foxtrott-bārā spēlē Williams Šērs”; “Fox-Trot-Diele par jautrību gādās G. Fomins ar orķ., bārā spēlēs WILLIAMS SCHEERS.” V. Šērs bijis visai korpulents, spriežot pēc viņam veltītā raksta nosaukuma (“Сегодня Вечером” 1928. gada 10. maijā) – “Resnais Viljams un viņa zēni” (“Толстый Вильямс и его ребята”), kā arī Sergeja Civja-Civinska šarža.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi

VK(b)P CK

Vissavienības komunistiskās (boļševiku) partijas centrālā komiteja - PSRS vienīgās valdošās komunistiskās partijas varas orgāns. Centrālā komiteja ievēlēja Politbiroju, kas faktiski bija partijas valdošais orgāns. Savukārt Centrālās komitejas ģenerālsekretārs bija vadošais amats Padomju Savienības komunistiskajā partijā.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Nodaļa 8 - Otrā padomju okupācija (no 1944)

Vladimirs Vlašeks

Vijolnieks Vladimirs Vlašeks (08.06.1907.–23.04.1985.) un viņa brālis Georgs Vlašeks (1905.(?)–1958., vijole, alts, saksofons, akordeons) bija čehu tautības, kaut dzimuši Rīgā. Vladimirs Vlašeks 1918. gadā vadījis pirmo Latvijas armijas pūtēju orķestri pie ģen. Baloža brigādes. Sākot ar 1922. gadu, V. Vlašeks regulāri spēlējis Rīgas kino-
teātros un kafejnīcās dažnedažādu orķestru sastāvos, kā arī pats vadījis orķestri. Otrā pasaules kara laikā V. Vlašeks dienējis Sarkanajā armijā, 308. gvardes latviešu strēlnieku divīzijā, bet pēc kara beigām, līdz pat 1969. gadam strādājis dažādos Rīgas restorānos (kā piemēram, “Tallinā” un “Metropolē”), arī Operā. Vladimira brālis Georgs arī bijis pazīstams restorānu un kinoteātru mūziķis, taču pēc kara nokļuvis Vācijā, kur miris.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 4 - Citi orķestri

Voldemārs Lācis

Trompetists Voldemārs Lācis (18.04.1909–08.05.1985) ir viens no svarīgākajiem džeza mūziķiem, kura darbība saistās ar gandrīz visiem nozīmīgākiem Latvijas džeza orķestriem un ansambļiem līdz pat 50. gadiem. V. Lācis bija Beļģijas džeza kluba biedrs, līdz ar to bija labi informēts par džeza norisēm pasaulē un Eiropā. Unikāls ir fakts par V. Lāča saraksti ar trompetistu L. Ārmstrongu. V. Lāča arhīva materiālos, kas saglabājušies un ir pieejami Rakstniecības un mūzikas muzeja krājumā (V. Lāča kolekcijā), atrodami džeza žurnāli “Metronome” un “Melody Maker”, nošu un instrumentu katalogi, sarakste – vēstules ar ārvalstu izdevniecībām, kā arī notis. No šiem materiāliem redzams, ka V. Lācis intensīvi sarakstījies ar vairākām ārzemju mūzikas izdevniecībām, no kurām pasūtījis skaņdarbu notis. Dažos gadījumos valstis bijušas visai attālas, piemēram, Austrālija. Šie materiāli ir apliecinājums V. Lāča labajai informētībai par džeza norisēm pasaulē, un noteikti arī viens no informācijas avotiem viņa kolēģiem mūziķiem. Pats V. Lācis spēlējis lielākajā daļā tā laika populārās mūzikas orķestru un darbojies līdz pat 50. gadiem.

Related Glossary Terms

Drag related terms here

Index

Find Term

Nodaļa 5 - Citi džeza mūziķi